

MEDNARODNA KATOLIŠKA REVIJA

COMMUNIO

*Božji služabnik Anton Strle
Povsod Boga!*

MEDNARODNA KATOLIŠKA REVIJA

COMMUNIO

Ustanovitelji:

Hans Urs von Balthasar, Joseph Ratzinger, Henri de Lubac

Izdaja:

SVET MEDNARODNE KATOLIŠKE REVIJE COMMUNIO
PRI SLOVENSKI ŠKOFOVSKI KONFERENCI

Uredniški odbor:

ALOJZIJ ČEMAŽAR, JANEZ FERKOLJ,
DAVID MOVRIN, MARIJAN PEKLAJ, JASMINA RIHAR,
CIRIL SORČ, STANISLAV ZORE

Glavni in odgovorni urednik: ANTON ŠTRUKELJ

© Slovenska škofovska konferenca

Jezikovni pregled: Helena Škrlep

Izhaja pri založbi: DRUŽINA d.o.o.

Za založbo Tone Rode

Tisk: Tiskano v Sloveniji

Naklada: 700 izvodov

Ljubljana 2020

ANTON ŠTRUKELJ	297	UVODNIK
ANTON STRLE	299	GOSPOD JEZUS
	325	DEVICA MARIJA
	341	EVANGELIZACIJA
	366	NEWMAN IN PRENOVA
	380	VEČNO ŽIVLJENJE
	400	MOLITEV ZA BEATIFIKACIJO ANTONA STRLETA
	408	VSEBINSKO KAZALO ZA COMMUNIO 2020

Uvodnik

Bogu hvala! Škofijski postopek za božjega služabnika Antona Strleta je skoraj končan. Brž ko bo mogoče, bo uradni zaključek z zahvalno mašo v ljubljanski stolnici. Nato bo vsa dokumentacija izročena Kongregaciji za zadeve svetnikov v Rimu.

Zaslужni papež Benedikt XVI. mi je 6. marca 2017 poslal pismo, v katerem pravi: »Iz srca se veselim, da se je začel postopek za beatifikacijo božjega služabnika prof. dr. Antona Strleta, in upam, da bo prav kmalu prišel na cilj. Prav v sedanjem položaju, ko teologija včasih bolj vodi proč od vere kakor k veri, je posebno pomembno, da celotnemu krščanstvu prikažemo odlične osebnosti teologov, v katerih je izpolnjeno dejansko bistvo teologije ... Kar sem leta 1991 napisal za Izbrane spise »*Gloria Dei – vivens homo*« (Božja slava – živi človek), tudi zdaj ostaja popolnoma moje prepričanje in zato more veljati kot votum v postopku za beatifikacijo božjega služabnika Antona Strleta.«

Bog daj, da bi postopek »prav kmalu prišel na cilj«! Pri tem moremo sodelovati vsi, zlasti z molitvijo in priporočanjem božjemu služabniku. Hkrati naj bi vedno bolj spoznavali njegovo življenje in delo ter ga posnemali v gorečnosti in prizadevnosti za dosledno krščansko življenje. Sam je zapisal: »Moj ideal je bil že od prvih semeniških let: izčrpati se v službi Bogu po Marijinem posredovanju.«

V *Letu svetnikov* imamo 55 izvrstnih Strletovih predstavitev Gospodovih in Marijinih praznikov – kot pripomoček, da bi bolje obhajali liturgijo iz izvira. Pred leti so izšli štirje zvezki Strletovih Izbranih spisov, večinoma teoloških razprav. Revija *Communio*, pri kateri je prof. A. Strle sodeloval kot lektor, prinaša izbor njegovih poljudnejših besedil, ki jih je objavljal v revijah: *Cerkev* v sedanjem svetu, *Božje okolje* in *Znamenje* ter v *Družini*. Nekaj let je bil sourednik *Družine* in v njej objavljal članke ter odgovarjal

na pisma bralcem. Knjiga o mučencu Grozdetu je Strletu nakopala pet let zavora, a odločilno pripomogla, da je bil *Alojzij Grozde* 13. junija 2010, na Strletov god, razglašen za blaženega! Naj bosta oba priprošnjika pri troedinem Bogu.

Tukaj predložena besedila so razporejena v naslednje enote: 1. Gospod Jezus, 2. Devica Marija, 3. Evangelizacija, 4. Newman, 5. Večno življenje. Tudi kadar Strle navaja druge pisce, čutimo, da stoji za izrečeno ali zapisano trditvijo. V vsem profesorskem in dušnopastirskem delovanju ostaja Gospodov prijatelj in pričevalec: »Ne oznanjamo sebe, ampak Jezusa Kristusa kot Gospoda, sebe pa kot vaše služabnike zaradi Jezusa« (2 Kor 4,5). Strletova duhovnost je izrazito kristocentrična v marijansko-cerkvenostni naravnosti. Svojo posvetitev Mariji je vsak dan obnavljal: »*Po Marijinih rokah se vsega darujem Jezusu Kristusu, da bom potrpežljivo nosil svoj križ za njim vse dni življenja.*« S sv. Janezom Henrikom Newmanom je izrekal hrepenenje: »*Moja duša naj bo s svetniki!*« S tem ciljem pred očmi je izgoreval v zvestem izpolnjevanju svojih dolžnosti, v odpovedovanju sebi in neutrudnem delu kot sredstvu posvečenja.

Božji služabnik Anton Strle naj nas vnema s svojim zgledom, navdihuje s svojo besedo in podpira s svojo priprošnjo. Danes je res »posebno pomembno, da celotnemu krščanstvu prikažemo odlične osebnosti teologov, v katerih je izpolnjeno dejansko bistvo teologije«. Cerkev na Slovenskem ima v duhovniku Antonu Strletu sodobnega teologa po vzoru Tomaža Akvinskega in svetih cerkvenih učiteljev ter gorečega dušnega pastirja in spovednika po vzoru arškega župnika Janeza Marija Vianneya.

Anton Štrukelj

GOSPOD JEZUS

Kaj mi pomeni Jezus iz Nazareta?

Že v prvi mladosti sem videl in slišal mnogo slabega, predvsem mnogo naravnost grdega o Cerkvi in njenih predstavnikih, zlasti papežih. Tudi resnično verni ljudje skoraj nikdar niso ugovarjali takšnemu govorjenju nekaterih. Na Jezusa iz Nazareta – če naj uporabim ta izraz – vendarle ni nikdar padla senca. Moj oče je bil veren mož, vendar »samostojnejš« in je bil naročen na Pucljev »Kmečki list«, kjer je bil večkrat kak napad na duhovščino in kjer sem pred nekimi volitvami videl karikaturu dr. A. Korošca, oblečenega v duhovniško obleko, kako jaha kmeta in ga usužnjuje; in sem se hudo stepel s sošolcem, ki je zagovarjal duhovnike in posebno dr. Korošca (oče tega že ni mogel videti, ker mi je umrl, ko mi je bilo šest let). – Ko mi je bilo nekako deset let, sem na paši, kamor sem leta in leta od zgodnje pomladi do pozne jeseni vsak dan dvakrat gnal živino (nekaj let tudi sosedovo), doživel nekakšno »prvo spreobrnjenje«. Na kraju, ki ga imam še danes živo pred očmi, sem izrekel strašno misel (o njej sem kasneje zvedel, da je bila Nietzschejeva): »Kako lepo bi bilo, če bi ne bilo Boga – tako bi človek brez strahu in popolnoma svobodno delal karkoli!« To je bilo strašno bogokletstvo. Čez nekaj trenutkov sem se tega z vso močjo zavedel. Tedaj me je prvikrat prevzela silna groza pred neskončno svetim Bogom; zavedel sem se svoje grešnosti do vseh globin. Zgodilo se mi je tedaj nekaj podobnega, kakor če bi me nekdo prijel za vrat, me vrgel ob tla in mi neizprosno ukazal: »Ne, tako ne sme iti naprej! Hoditi moraš v čisto drugo smer, sicer boš izgubljen za vedno!« Nekaj dni sem bil kakor omamljen od notranjega pretresa; več večerov kljub utrujenosti od trdega dela čez dan nisem in nisem mogel zaspati in sem spet in spet molil

kesanje ... Sam nisem vedel kdaj, pa se je čez nekaj tednov potem začel v dušo naseljevati mir in veselje, kakršnega prej nisem poznal: ob Jezusu Nazareškem! Ob njem je obraz neizrekljivo svetega in pravičnega Boga zasijal v usmiljeni ljubezni, ki odpušča vse in nepreklicno. »Ne boj se črviček; saj sem pri tebi! Ali pozabi žena na svojega dojenčka, da bi se ne usmilila sina svojega telesa? In ko bi ga tudi ona pozabila: jaz te ne pozabim! Glej na obe dlani sem te napisal,« sem pozneje bral pri Izaiju prav na tistih mestih, kjer je tako poudarjena tudi božja svetost (Iz 41,14; 43,4; 49,15). Prevzelo me je »neizrekljivo in veličastno veselje«, o kakršnem govori sv. Peter (1 Pt 1, 8). To mi je pomenil in mi pomeni Jezus. Ne »strogi Kristus« janzenistične miselnosti, temveč Jezus rešitelj vseh strahov, osvoboditelj vseh sužnosti, Jezus križani in vstali, zmagovalec nad grehom in smrtjo! »Za svobodo nas je oprostil Kristus!« (Gal 5, 1). Še danes vztrepečem, ko berem te Pavlove besede. In vse življenje mi je dokazovalo, kako lažnive so bile one moje bogokletne besede, kakor da je Bog ovira naše sreče, veselja in svobode.

Že tedaj mi je postalo jasno, da se nikdar ne bom mogel ustaviti ob eni sami človeški osebi – to bi bilo preozko zame. Šele pozneje, ko se je zdelo že prepozno, sem spoznal, da je to bil temelj za duhovniški poklic, h kateremu mi je pripomogel domači župnik Janez Pucelj, ki se je kot pesnik podpisoval za Bogumila Gorenjka. Ovire so bile velike, deloma tudi z moje strani, zaradi vedno krhkega zdravja. A zelo so mi pomagale besede sv. Bernarda: »Sram te bodi biti raznežen ud pod s trnjem kronano Glavo!« Jezus iz Nazareta je s trnjem kronan in opljuvan! Kako se moreš ti, ki si in hočeš biti njegov ud, tako bati naporov in trpljenja?

Resničnih dvomov o Bogu in o Kristusu nisem več imel. Dvomi o »konkretni« Cerkvi so polagoma izginili, ko sem jo začel gledati zares v Kristusovi luči, kakor to zahteva evangelij. Ostali so dvomi o samem sebi: Ali prav mislim, govorim in delam? Ali je vse v meni v skladu z božjo voljo? Kajti Jezus pravi: »Moj nauk ni moj, ampak tistega, ki me je poslal. Če hoče kdo njegovo voljo spolnjevati, bo spoznal, ali je ta nauk od Boga, ali govorim sam od sebe« (Jn 7, 17sl.). Ti dvomi o samem sebi so me in me nagibljejo k temu, da je

v meni še vedno tista prvina strahu pred Bogom, pravzaprav pred samim seboj (zato pa tudi pred Bogom). Ne razumem, kako more kdo trditi, da je treba iz krščanskega življenja, če naj ne bo »janzenistično«, izločiti sleherni strah. Ob Jezusu iz Nazareta sem prišel in vedno znova prihajam do prepričanja, da je Bog po svojem bistvu ljubezen. A vem, da je v meni še polno takega, kar se ne sklada z božjo ljubeznijo. »Strahu ni v ljubezni, temveč popolna ljubezen strah prežene« (1 Jn 4, 18). A jaz se še nisem spopolnil v ljubezni. Zato pa se nikdar ne čutim varnega v samem sebi. To me nagiblje, da ne obsojam ljudi, ki zametajo to, kar je meni popolnoma jasno – da namreč kot poslednji temelj in cilj vsega biva nedoumljiva skrivnost Ljubezni, ki presega vse spoznanje (prim. Ef 3, 19). To me tudi nagiblje, da se ne opiram na čustva, doživetja in izkustva, kakor da bi to moglo biti zadnji temelj. Morda bom še ob umiranju začutil strah pred Bogom, ki je Ljubezen. Toda trdno upam, da mi bo tudi tedaj podeljena milost – nezaslužen dar –, da se bom naslonil na Srce Jezusa iz Nazareta, ki je trepetal v smrtnem strahu na Olski gori, in bom mogel skupaj z njim reči: »Dopolnjeno je! Aleluja!«

Anton Strle, Kaj mi pomeni Jezus iz Nazareta?, v: Družina 23(24. 11. 1974)45, str. 8; ponatis v: Luč Cerkve 2003, št. 2, str. 11–12.

Kako molim?

Če sem odkritosrčen, moram reči, da v središču mojega molitvenega življenja, ki naj bi prešinjalo vse drugo življenje, ni rožni venec, marveč sveta maša (pravim »sveta«, čeprav danes že kar težko izrečemo to besedo). Tudi na drugo mesto še ne pride. To mesto zavzema zame že skoraj 50 let vsakdanja premišljevalna molitev (ne »transcendentalna meditacija«!), v kateri se mi ob božji besedi in ob živi navzočnosti troedinega Boga samega v občutju popolne svobodnosti »srce navriska in izjoče« ter ogreje in razsvetli za vse, kar me bridkega in prijetnega čaka vsak dan, ogreje tudi za »Središče« (Evharistijo), da bi moglo s svojo težnostno močjo navdihovati in

prežemati celotno življenje. Na tretje mesto pride rožni venec: vsaj en del prav vsak dan že gotovo nad 50 let (kvečjemu za kak mesec zelo hudih bolezni je moral odpasti). Zdi se mi nepogrešljiv. Nekaj nepogrešljivega bi manjkalo brez njega. Kakor če hiša s svojim »Središčem« ne bi imela okoli sebe lepega in bogatega vrta z varujočo ograjo! Ta vrt – rožni venec – nikoli ne zastari; vedno je svež in nov. Naj me prežema občutje veselja, bridkosti ali zmagovitosti – vedno grem rad na sprehod po tem vrtu, da se spet osvežim in okrepim: da mi veselje ne utone v valovih bridkosti, da se mi žalost in zaskrbljenost ne spremeni v brezupnost. Devica Marija me vodi h Kristusu, ob katerem ves svet postane luč, pa naj se na zunaj kaže še tako temnega. In ker je Kristusova stvar tudi moja stvar, sem glede nje popolnoma gotov. Kajti Kristusova stvar bo zmagala, prej ali slej, za časa mojega življenja ali pa po moji smrti: kakor Bog hoče!

Anton Strle, tipkopis v zapuščini, brez datuma (predvidoma okoli leta 1980).

»Skrivnost me pomiri. To je znamenje, da je Bog tukaj«

Vprašanje: Ali ni pri Kristusu toliko skrivnostnega in nerazumljivega v njegovi osebi, v njegovem življenju, pa tudi v nauku?

Najprej že to: Kako je mogoče, da bi bila v Kristusu ena sama oseba, namreč božja, pa dve popolni naravi, božja in človeška? Kako je mogoče, da bi se nekaj tako različnega – Bog in človek – zedinilo v osebno enoto? Ali ni docela izključeno, da bi se Bog in stvar, med katerima je neskončna razdalja, združila tako tesno, da je pri Kristusu božja narava nosilka in lastnica tudi človeške narave, človeških lastnosti, dejanj in trpljenja? Dalje: Ali ni v Jezusovem nauku toliko nerazumljivega? Kako je npr. mogoče, da bi bile v enem samem Bogu tri osebe, kakor nas jasno uči Jezus? Ali kako je mogoče, da bi pod nezatno podobo kruha, posvečenega pri sv. daritvi, bil navzoč ves Kristus, s svojo božjo in človeško naravo – in

takšnega naj ga uživamo? Kako je mogoče razumeti nadnaravno prerodenje duše po veri in krstu, potem pa kot razvoj tega nadnaravnega življenja, ki že zdaj deluje v nas, večno blaženo življenje izvoljenih pri Bogu ali pa večne muke pogubljenih, ako zapravijo nadnaravno deležnost božje narave? Ali se posebno večno pogubljenje ne upira ne le razumu, marveč tudi našemu srcu?

»K sreči so v veri skrivnosti ...«

Na posameznosti tukaj ne bomo odgovarjali, naš odgovor zadeva le celoto. – Pravzaprav bi bilo čudno, ako bi v Kristusu, učlovečenem Bogu, in v njegovem nauku bilo vse jasno in brez nedoumljivih skrivnosti. Saj je celo v prirodi, ki je samo božja stvar, nižja od človeka, toliko ugank, ki jih tudi največji učenjaki nikdar ne bodo razvozlati. Kljub vsemu velikanskemu napredovanju znanosti še danes velja, kar je dejal veliki naravoslovec Newton: »To, kar vemo, je kapljica; to pa, česar ne vemo, je ocean.« Čim več človek spozna, tem več vprašanj, ki jih ne more rešiti, stopa predenj. Pij XII. je 7. 9. 1952 dejal v nagovoru za udeležence 8. svetovnega kongresa mednarodne astronomske zveze: »Možje, ki so zelo globoko prodrli v skrivnosti kozmosa, pravijo, da ni nobene verjetnosti, da bi celo najbolj genialni raziskovalci kdaj mogli spoznati ali celo razrešiti vse uganke fizičnega vesoljstva. Te skrivnosti zahtevajo in izpričujejo bivanje neskončno vzvišenega duha, božjega Duha, ki vse, kar je, ustvarja, vzdržuje in čemur vlada, zato pa tudi spoznava in doumeva v najvišjem zrenju – tako danes kakor na začetku prvega dneva stvarjenja.«

Znameniti učenjak našega časa Charles Nicolle, profesor na Collège de France v Parizu, obenem direktor Pasteurjevega instituta za Tunis, je po dolgih letih nevere, a tudi iskrenega iskanja prišel v zreli dobi do globokega krščanskega prepričanja. Njega verske skrivnosti prav nič ne motijo. Ravno nasprotno! Zapisal je: »K sreči, da so v veri skrivnosti. Če bi jih ne bilo, ne bi zaupal; imelo bi me, da bi v njej videl le umetno tvorbo človeškega duha. Skrivnost me pomiri, to znamenje, da je Bog tukaj.«

»Dovolj je luči za tistega, ki hoče verovati ...«

Jezus nikdar ni trdil, da je v njegovem nauku vse razumljivo. Apostolom je dejal: »Vam je dano razumeti skrivnosti nebeškega kraljestva, njim (misli na tiste, ki so se milosti upirali) pa ni dano« (Mt 13,11). Tudi ni zahteval, da bi ljudje slepo verovali vanj in v njegov nauk. Izpričal se je kot božjega Sina z znamenji, z izrednimi dejanji, čudeži, kakršne more izvrševati samo vsemogočni Bog. Zlasti z odločilnim znamenjem, z vstajenjem (prim. Mt 12,38–42). Farizejem je dejal: »Če ne vršim del svojega Očeta, mi nikar ne verujete; če pa jih vršim, tudi če meni ne verujete, verujte delom, da boste spoznali in se prepričali, da je Oče v meni in jaz v Očetu« (Jan 10,38). Ob drugi priložnosti je pokazal tudi pot do trdne vere v nauk, ki ga je razglašal: »Moj nauk ni moj, ampak tistega, ki me je poslal. Če hoče kdo njegovo voljo spolnjevati, bo spoznal, ali je ta nauk od Boga ali govorim sam od sebe« (Jan 7,17).

V Jezusu stopa pred nas učlovečena božja ljubezen, ljubezen pa ne dela nasilja tistemu, katerega hoče pritegniti k sebi in ga osrečiti. Treba se je za božje vabilo svobodno odpreti; hoteti je treba. Z ozirom na to je dejal veliki mislec Pascal: »Dovolj je luči za tistega, ki hoče verovati.« Pristavil pa je: »Dovolj je teme za tistega, ki noče verovati.«

S tem ni rečeno, da je s sprejemom Kristusovega nauka treba zatisniti oči svojega razuma. Newman, spreobrnjenec iz anglikanizma, eden od največjih duhov 19. stol., pravi: »Pripravljen biti za verovanje ne pomeni nič več in nič manj, kakor da je bil človek prej pripravljen za raziskovanje... Verujoči, ki jih je Kristus hvalil, niso imeli nikakih močnejših dokazov kakor tisti, katerih nevero je obsodil; a svoje oči so uporabljali, svojo pamet so rabili, svojega duha napenjali in toliko časa iskali, dokler niso našli. Drugi, katerih nevero je grajal, so sicer slišali, a pustili božje seme ob poti, ali na kamnitih tleh, ali med trnjem, ki ga je zadušilo (prim. Mt 18).« Ko je bil še anglikanec, je Newman na ugovore zoper skrivnosti dejal: »Jaz sem nasprotno mnenja, da ta značaj skrivnosti, kolikor sploh kaj dokazuje, naravnost govori za zveličavni nauk. Nočem reči, da je resničen, ker je skrivnosten; a če je resničen, ne more biti drugačen kakor skrivnosten.«

»Odkar sem spoznal Jezusa Kristusa ...«

Slavni govornik Lacordaire je bil v mladih letih neveren. A ker se ni predajal nikoli mladostnim zablodam, je kmalu prišel do vere. Predmet njegovim pridigam, ki jim je tedaj prisluhnila tako rekoč vsa Francija in ki so premnoge spet privedle do globoke vere, je bil v bistvu vedno Kristus. Mlademu človeku, ki ga je begala skrivnostnost Kristusovega nauka, je pisal o tem, kako čudovito luč prinašajo človeku prav najgloblje verske skrivnosti, ki so nekoč tudi njega, Lacordaira, begale, a se zdaj čuti kakor prenovljenega. »Odkar sem spoznal Jezusa Kristusa, se mi ne zdi nobena stvar dovolj lepa, da bi se oziral nanjo s poželenjem ...« Občutil je tisto, kar piše sv. Pavel: »Vse imam za izgubo zaradi vzvišenosti spoznanja Kristusa Jezusa, mojega Gospoda, zaradi katerega sem vse zavrgel in imam za smeti.« (Flp 3, 8)

Anton Strle, Skrivnost me pomiri. To je znamenje, da je Bog tukaj, v: Družina 12(1963), št. 20, 15. oktober 1963, str. 153s. (Prof. A. Strle je v Družini odgovarjal na pisma bralcev.)

Zapisano je ne le na papiros, marveč tudi v vso zgodovino

Viri za spoznavanje Jezusovega življenja in delovanja so v prvi vrsti štirje evangeliji in dalje spisi apostolov, torej knjige Svetega pisma Nove zaveze. Prvopisi teh knjig, torej prav tisti listi, na katere so evangelisti oziroma apostoli sami pisali, se niso ohranili. Bili so pisani na krhki »papiros«, ki je redno težko zdržal 200 let. Pač pa so se ohranili prepisi iz poznejše dobe. Najstarejši s celotnim Sv. pismom Nove zaveze segajo v 4. stol., papirosovi odlomki pa celo v 2. stol. V tem pogledu je Nova zaveza daleč na boljšem kakor katerikoli spis grških in latinskih klasikov, pa tudi cerkvenih očetov in pisateljev. Homerjeva Iliada in Odiseja je, tako sodijo, nastajala že v 9. stol. pred Kristusom, pa imamo prvi rokopis s popolnim tekstom

Homerjeve Iliade in Odiseje šele iz 9. stol., torej za pet stoletij po dobi, iz katere so nam ohranjeni že celotni rokopisi vse Nove zaveze. In še ti rokopisi poganskih klasikov so prišli do nas le zato, ker so se krščanski menihi po samostanih razen molitvi in delom ljubezni do bližnjega posvečali tudi študiju in prepisovanju knjig.

Od 4. stol. dalje so se mogli rokopisi Nove zaveze v celoti ohraniti zato, ker so v tej dobi začeli prepisovati na pergament, ki je zelo trpežen, medtem ko je bil rastlinski papirus, napravljen iz tankih trakov po dolgem prerezanih stebel, zlepljenih skupaj, kaj hitro obrabljen. A da so se nam novozavezni spisi ohranili bistveno takšni, kakršni so izšli iz rok svojih piscev, to moremo spoznati tudi iz prevodov, ki so nastali že v drugem stoletju; že v prvem stoletju pa najdemo polno novozaveznih mest navedenih npr. v pismu, ki ga je l. 96 ali pa vsaj 97 pisal iz Rima Korinčanom papež sv. Klement Rimski. Mene, ki to pišem, je presenetilo, koliko to Klementovo pismo navaja iz Nove naveze – in ravno prej sem v slovenski knjigi iz l. 1955 bral trditev, da so evangeliji in drugi novozavezni spisi nastali šele v 2. in 3. stol. – Zdaj pa berem v Klementovem pismu tisto, kar naj bi bilo pisano šele 50 ali celo 100 let pozneje! Na kako trdnih zgodovinskih temeljih sloni naša vera! Prav je rekel nekoč znameniti francoski govornik: »Cerkev, gospodje, se ne boji vaše znanosti, marveč vašega neznanja!«

Najstarejši ohranjeni rokopis Nove zaveze:

»Kralj sem, a ne od tega sveta«

Prvi trije evangeliji so bili pisani gotovo že pred l. 70, ko je bil razdejan Jeruzalem. O tem ni dvoma. Če bi bili namreč pisani že po razdejanju judovske prestolnice, bi to gotovo omenili in s tem opozorili, kako se je izpolnila Jezusova napoved, kakor to store glede drugih, predvsem starozaveznih napovedi. O Janezovem, tj. četrtem evangeliju, pa soglasno izročilo trdi, da je bil napisan proti koncu 1. stol.

L. 1935 je učenjak C. H. Roberts v Manchestru na Angleškem objavil odlomek papiroasa, dolg samo 8 cm, a zaradi starosti zelo

važen. Do zdaj je to najstarejši ohranjeni rokopis Nove zaveze, kar jih je znanih. Po starosti se ne da z njim primerjati noben rokopis grških ali rimskih pisateljev, naj so tudi živeli več stoletij pred Kristusom. Značilno je, da obsega ravno tisto mesto, ki ga Cerkev bere na praznik Kristusa Kralja: »Tedaj jim je Pilat rekel: 'Vzemite ga vi in ga sodite po vašem zakonu' ...Rekel je tedaj Pilat Jezusu: 'Torej kralj si?' Jezus je odgovoril: 'Tako je, kralj sem. Jaz sem za to rojen in sem za to prišel na svet, da spričam resnico. Vsak, kdor je iz resnice, posluša moj glas.' Pilat mu reče: 'Kaj je resnica?' In ko je to izgovoril, je spet šel ven k Judom in jim rekel: 'Jaz ne najdem na njem nobene krivde'« (Jan 31–33 in 37–38).

Odlomek so natančno preiskali najboljši strokovnjaki, specialisti sveta, in soglasno trdijo, da je napisan v prvi polovici 2. stol., najbolj verjetno v prvih desetletjih te polovice, tja proti l. 130. Ta košček so našli nekje v suhem pesku v Egiptu kot delček celotnega kodeksa (nekakšne knjige), ki je pa že razpadel.

Samovoljne trditve docela prevrnjene

Neverni »kritiki« (le da so bili vse premalo kritični do svojih lastnih trditev, kakor je naglašal konvertit Chesterton) druge polovice prejšnjega [= 19. stol.] in začetka sedanjega stol. [= 20. stol.] so se postavili na samovoljno stališče, češ da ne more obstajati nič nadnaravnega, češ da so čudeži nemogoči, in so nategnili vso bistrumnost, kako bi razložili nastanek evangeljskih pripovedi, »spletenih« okoli Kristusa šele polagoma, z dolgotrajnim razvojem. V ta namen so skušali dokazati, da so evangeliji bili spisani mnogo pozneje, kakor pa trdi krščansko izročilo, zapisano pri najstarejših cerkvenih očetih oziroma pisateljih. Zlasti nastanek Janezovega evangelija so postavljali zelo pozno, nekateri kar v 3. stol., drugi od njih pa so trdili, da vsaj ni mogel biti napisan pred sredo drugega stoletja. Tako je še l. 1933, ko je bil papiros Egerton že v Evropi, trdil modernist Loisy.

Kakšno presenečenje l. 1935! Ubogi košček papirja je namah razpihnil aprioristične (nedokazane in nedokazljive) trditve. Pomislimo: Egipt je l. 130 že poznal tudi najpoznejše napisani evangelij. Odštejmo število let, ki so bila potrebna, da je prvotno v Mali Aziji spisani Janezov evangelij dosegel tudi Egipt in da so ga tudi tu prepisali in ga razširili – in dobili bomo tisti datum, o katerem govori vse prvotno izročilo, ki pravi, da je 4. evangelij spisal proti koncu 1. stol. najmlajši Jezusov apostol Janez v visoki starosti. Kot nekakšen uvod pa je napisal tudi svoje prvo pismo, ki se začne: »Kar je bilo od začetka, kar smo slišali, kar smo s svojimi očmi videli, kar smo gledali in so naše roke tipale, o Besedi življenja ... oznanjamo tudi vam ... Jezus Kristus – ta je resnični Bog in večno življenje« (1 Jan 1,1.2; 5,29).

Tisočkrat bolj kakor na papiros ali na pergament pa je v zgodovino prvega krščanstva in, če pobljže pogledamo, v vso svetovno zgodovino zapisano, da je Kristus resnično »Kralj kraljev in Gospod gospodovalcev« (Raz 19,16). Zato ker je kot učlovečeni Bog naš stvarnik in gospodar vsega vesoljstva in ker je bil »žrtvovan in nas je s svojo krvjo Bogu odkupil in nas napravil Bogu za kralje in duhovnike« (Raz 5,9). Zapisano je to v nepregledne množice »iz vseh narodov in rodov in ljudstev in jezikov« svetnikov, tistih, ki jih je Kristus že privedel do cilja in ki se zdaj pri Njem »radujejo v neizrekljivem in veličastnem veselju« (1 Pet 1,8). Zapisano pa tudi v srca milijonov tistih, ki jim Bog še ni obrisal vseh solz z njih oči, ki težkega boja še nismo dobojevali in utrudljivega teka še ne dokončali, ki pa z radostjo in pogumom hodimo za Njim, o katerem vemo, da svojih zvestih učencev nikdar ne bo razočaral – On, Kralj miru in ljubezni, o katerem poje stara himna:

»Kraljestev noče jarmiti
ne siloma ne strahoma,
na les povzdignjen vzvišeni
pritegne vse z ljubeznijo.«

Zasvital se dan je rešitve iz reve izgnanim otrokom Adama in Eve

V adventu sem potoval po opravkih in na železniški postaji zvedel za smrt dobrega človeka, ki sem ga visoko cenil. Bridkost mi je stisnila srce in odela v mrko temo skrbi, ki so me že brez tega morile. Ko sem se skozi noč vozil z vlakom, se je breme le povečalo in postalo še bolj moreče. Izstopil sem in se napotil proti domu in le s premagovanjem zmožem vračati nekaj pozdravov. Po nekaj minutah hoda, ki so se mi zdele cela večnost, zaslišim petje iz rahlo razsvetljene kapele. Vedel sem: cerkveni pevci se pripravljajo za božič. Prisluhnem in slišim docela razločno: »Zasvital se je dan rešitve iz reve izgnanim otrokom Adama in Eve!«

Kakor da bi sredi noči zasijale vse zvezde in razločno pokazale pot, ki drži k luči in miru polnega dneva! Ne vem zakaj – a tedaj mi je bolečina dejansko izginila iz srca. Nobene skrbi več, nobene mrke misli, nobene nejevolje do ljudi, ki so bili – morda tudi nehote – vzrok moje potrnosti. Korak mi je postal lahek, sredi temne noči so v moji domišljiji in v srcu zažarele betlehemske jaslice in jaz sem ob Mariji in Jožefu in ubogih pastirjih pokleknil in molil učlovečeno Božjo ljubezen in prosil odpuščanja za vso nevhvaležnost, ki sem jo že spet zagrešil z nezaupnostjo do Boga Odrešenika. In spomnil sem se besed iz Avguštinovih »Confessiones« (Izpovedi): »Iskal sem pot ... Ali nisem je našel, prav dokler se nisem oprijel Srednika med Bogom in ljudmi, človeka Kristusa Jezusa ... Beseda je meso postala, da bi se tvoja modrost, po kateri si vse ustvaril, izpremenila naši otroški nebogljenosti v mleko ..., da bi se utrujeni vrgli pred Njega, ko bi ga videli pred svojimi nogami oslabiljenega in ponižanega, ker je vzel odelo naše umrljivosti – on pa bi vstal in nas dvignil k sebi.« In korak mi je bil nenadoma lahek in skoraj nisem opazil, da sem že doma.

»Jaz te ozdravim ...«

Navado imam, da predem grem spat, vsaj za trenutek odprem Sv. pismo in preberem stavek ali dva, včasih tudi kako drugo knjigo, ki je tega res vredna. Tisti večer sem naletel v neki knjigi na besede velikega matematika in misleca Bl. Pascala: »Zdravniki te ne bodo ozdravili, kajti na koncu boš umrl. Jaz pa ozdravim telo in ga napravim nesmrtnega. Prenašaj vezi telesnega suženjstva! Jaz te sedaj ozdravim tvojega duhovnega suženjstva ...« In sem živo občutil, kako je rešitev iz vseh bridkosti in zaskrbljenosti ta, da se dam docela na razpolago Njemu, ki »je zaradi nas postal ubog, dasi je bil bogat, da bi po njegovem uboštvu mi obogateli« (2 Kor 8,9) in da se čim bolj znebim zaverovanosti v svojo majhno bolečino in skrb in prinašam »nedoumljivo bogastvo Kristusovo« (Ef 3, 8) ljudem v svoji okolici, in sicer z resnično ljubeznijo, s pozabo samega sebe, s pozornostjo do stisk in bridkosti svojega bližnjega. Hkrati sem se čutil v dno duše osramočenega, da sem še tako daleč od tistega, kar bi moral biti, ako pomislim na vse tiste milosti, ki mi jih je Kristus v svoji ljubezni že podelil, a sem z njimi ravnal kakor tisti služabnik, ki je talente sebično zakopal. A spet se je zjasnilo ob misli: »Jaz te ozdravim ..., daj se mi popolnoma, da bom jaz po tebi izkazoval ljubezen tvojim bratom ...« Šlo je predvsem za duhovno ozdravljenje. Prisiljen sem bil sicer iskati tudi telesnega zdravnika, a čutil sem, da moram tudi na tega gledati drugače, kakor sem to delal navadno. Ali mi ga ni sam Gospod poslal na življenjsko pot zato, ker hoče v svoji modri in dobrotni ljubezni poskrbeti tudi za moje telesno zdravje, da bi mi ne bilo treba s tako praznimi rokami stopiti pred Božjega sodnika? Ali ni torej prav, da se navadim tudi v telesnem zdravniku videti Jezusa samega, prijatelja bolnikov?

»Pomislite, večni Bog je stopil k nam na zemljo ...«

V duhu sem se spet znašel v betlehemiški votlini in strmel v učlovečenega Boga, ki je zame in za vse ljudi prišel v to uboštvo in

nizkost in mraz, in spet me je prevzela melodija one pesmi: »Zasvital se dan je rešitve iz reve izgnanim otrokom Adama in Eve!« In zahotelo se mi je storiti nekaj podobnega, kakor pripovedujejo o preprosti, a svetniško živeči vratarici nekega samostana: Sredi dneva je ob nenavadni uri tekla k samostanskemu zvonu in začela zvoniti zvoniti. Vse je drvelo skupaj in spraševalo, kaj zvonjenje pomeni. Tedaj je odgovorila z blaženim obrazom: »Pomislite, sestre moje, večni Bog je stopil k nam na zemljo in je postal človek med ljudmi.« Ni se zadovoljil s tem, da je svetu razglasil odpuščanje. Odel se je v našo naravo, privzel jo je vase, da bi jo ozdravil, dvignil in pobožanstvil s popolnim združenjem z Bogom. In učlovečenje je začetek odrešenja, začetek naše preustvaritve v Božje otroke, temelj našega pobožanstvenja. Resnično: kako čudovito se je v božični skrivnosti »razodela dobrotljivost in ljudomilost Boga, našega Odrešenika«! V tej uri je bila ta silna resnica prišla tej redovnici v zavest s tako močjo, da jo je morala z zvonjenjem oznaniti vsem in jo zaklicati v vsa srca.

»Veličastni Bog, moj prijatelj si, moj brat ...«

Med prvimi deli, ki sem jih bral v angleščini, je bila tudi knjiga kardinala Newmana, v kateri sem bral tisto božično molitev, ki sem jo tisti večer vse globlje razumel kakor nekoč:

»O moj učlovečeni Bog ..., kako neizmerno globoko si se ponižal do nas ... Dragi Gospod, tako zelo si ljubil človeško naravo, ki si jo ustvaril. Ljubiš vse, ker si vse ustvaril, človeka pa ljubiš nad vsemi stvarmi. Zato si prišel k nam kot človek, povsem tak kakor mi, ne iznova ustvarjen iz zemlje in ne s povelčanim, poduhovljenim telesom (kakršno imaš sedaj v nebesih), ampak s tistim telesom, s katerim je padel Adam, z vso našo slabostjo, z vsemi našimi čuti in čustvi ter nagnjenji, izvzemši samo greh. O Jezus, veličastni Bog, moj prijatelj si, moj brat, kakor si sam rekel. Kako naj bi se Te bal, kako naj bi se obotavljal, da bi Ti ne daroval vsega svojega srca, ko si tako blag in poln ljubezni, tako skromen in naraven, tako zelo nam soroden! Ti si sedaj ves Božji v nebesih, pa isti, kakršen si bil

na zemlji: vsemogočni Bog in malo dete, Najsvetejši in povsem človek. – O Bog, daj, da Te ljubim! Daj mi ljubezni!«

Anton Strle, Zasvital se je dan rešitve iz reve izgnanim otrokom Adama in Eve, v: Družina 12(1963), št. 24, 15. december 1963, str. 185s.

Pridi, Gospod, po Mariji!

V prvih časih so kristjani pri bogoslužju in tudi drugače radi ponavljali vzklik, ki dobiva v vsakem adventnem času posebno živo barvitost: »Pridi, Gospod!« (Marana-tha!).

Vedeli so sicer, da je Gospod že prišel. Toda ta prihod je bil uresničen nekako šele le na začetni način. Gospod je že prišel v umrljivem in trpljivem telesu, da bi kot naš drugi Adam s popolno pokorščino do smrti na križu popravil nepokorščino prvega Adama in tudi nepokorščino naših osebnih grehov in nam spet pridobil božje življenje posvečujoče milosti. Potem se je s svojo povečano človeško naravo odtegnil našim telesnim očem. Samo po Cerkvi, po njenih zakramentih vedno znova na nevidno-viden način stopa med nas in v naša srca. Na posebno »zgoščen«, konkreten način prihaja med nas, ki smo novozavezo božje ljudstvo, v obhajanju sv. maše; in pod podobo kruha in vina postane sam naša nadnaravna hrana, hrana našega nadnaravnega življenja, ki je delež pri Kristusovem povečanem življenju. Na docela neviden način pa prihaja v nas po milosti, po notranji luči in moči, ki se izlivata na nas tudi zunaj zakramentov in zunaj vidne ustanove Cerkve, čeprav v naravnosti na Cerkev.

A ta Gospodov prihod po milosti v naša srca je neviden. More biti manjši ali večji, prodreti globlje v vse naše bitje ali pa ostati tako rekoč na obrobju našega bitja. Zato moramo tudi mi vedno zopet klicati: »Pridi, Gospod!« V adventnem času naj bi klicali zares »iz globočine« svojega bitja, z vsemi nitkami in atomi svojega telesa in z vsemi »plastmi« svoje duše naj bi kričali s tihim, molčečim, toda pred Bogom tem silnejšim glasom: »Pridi, Gospod!« Tako polno je še praznega v nas, tako natrpanega z nečimrnostmi, ki nas puste

prazne in nezadoščene, toliko zverženega in neiskrenega, toliko nesnage, ki se nam mora gabiti, če le pogledamo s čistim očesom srca, ki je kdaj z vso silo občutilo tisto Jezusovo naročilo: »Bodite popolni, kakor je vaš Oče nebeški popoln!«

Ko nam v adventnem somraku zazvene na prvo adventno nedeljo besede sv. Pavla: »Ne v požrešnosti in pijanosti ...« Kakšen program stopi tedaj pred nas! Kako moramo občutiti mi sami in občutiti tudi namesto tistih ljudi, ki se ne zavedajo, kako globoko so pod vzorom, ki nam je postavljen! Saj so vsi ti ljudje naši bratje in sestre! Povezani z nami v eno človeško družino, ki naj bi bila družina božjih otrok, živečih tako, kakor se božjim otrokom spodobi. Kako na mestu je torej tudi za nas, da kličemo: »Pridi, Gospod!« Naj pride v naša srca, naj jih preobrazi, naj jih spremeni v vse boljša, kakor so. Naj iz njih odstrani vso navlako in naj se naseli v njih s svojim mirom, s svojo ljubeznijo, s svojo dobroto in čudovito srečo, ki presega vsak razum, da bodo naša srca že sedaj na zemlji na začetni način postala nebesa, prebivališče troedinega Boga, povezana z vsemi drugimi človeškimi srci s tisto vezjo, ki povezuje med seboj Očeta, Sina in Sv. Duha: »Da bodo eno, kakor sva midva eno – da bo svet veroval, da si me ti poslal!« »Pridi, Gospod!« Uresniči tisto edinost, ki je tvoj testament! Uresniči jo – da bo svet veroval in da bo v tebi našel mir, ki ga svet ne more dati!

Pridi po Mariji! Prvič je Gospod prišel po Mariji, tako hoče prihajati tudi sedaj. Po Mariji!

Anton Strle, Pridi, Gospod, po Mariji!, v: Družini 14(1965)št. 22, 15. november 1965, str. 223.

Živo pravilo življenja

Veliki duhovniki, Jezusovi smrtni sovražniki, so skupaj s farizeji poslali služabnike, da bi Jezusa prijeli. Toda vrnilo so se in na vprašanje »Zakaj ga niste privedli?« odgovorili: »Nikoli noben človek ni tako govoril kakor ta človek« (Jan 7, 44–46). Na šotorski

praznik, ko je Jezus učil v templju, »so se Judje čudili ter govorili: Kako ta ume pisma, ko se ni učil?« (Jan 7, 14 sl.). Ko je Jezus učil v nazareški shodnici, so njegovi rojaki »strmeli ter govorili: Od kod ima on vse to in kakšna je modrost, ki mu je dana ...« (Mr 6,2). Pri največjih modroslovcih, pa tudi pri ustanoviteljih raznih nekrščanskih verstev takoj opazimo negotovost in le nekakšno tipanje, kadar nam govorijo o stvareh, ki zadevajo izvor in cilj našega življenja. Jezus pa spet in spet zatrjuje z največjo gotovostjo: »Resnično, resnično, povem vam ...« Najgloblja in najtežja vprašanja človeške duše rešuje, kakor pravi Pascal, »s tako preprostostjo, kakor da bi sploh nič ne razmišljal o tem, in vendar tako določno in jasno, da vsakdo čuti, koliko o tem ve«.

Čudovito enotno in harmonično pojmovanje sveta in življenja

Nikdar ni noben človek, pravi A. Reatz, mogel najbolj vzvišenih verskih resnic o božjem bistvu in potih božjega češčenja ter zedinjenja z Bogom prikazati s podobno jasnostjo, čistostjo in popolnostjo. V Kristusu so pač »skriti vsi zakladi modrosti in vednosti« (Kol 2, 3). Vse njegove trditve se strnejo v čudovito enotno in harmonično ter vseobsežno pojmovanje sveta in življenja. Vse tisto, kar so najodličnejši in najprodornejši duhovi naslednjih stoletij z velikanskim trudom skušali razjasniti in razložiti, zajame Jezus tako rekoč z enim pogledom in izrazi na docela izviren način. Kristusov nauk zadovolji vsega človeka: razum, voljo in srce. Zemeljsko spoznanje za trenutek ugaja, potem je pa človek ob njem kmalu zopet neutešen; tako npr. o dramah francoskega nevernega misleca Sartra večkrat izjavljajo gledalci, kako jih bleščeča predstava in duhovito modrovanje za trenutek prevzame in navduši – ko pa te drame ponovno gledajo in ko se vmislijo v resnično vsebino, jih začne navdajati občutek praznote in odpora. Čisto nekaj drugega je Jezusov nauk. Iz njega, zlasti če ga jemljemo v zvezi z živim komentarjem, ki je Kristus sam, resnično pritekajo neusahljivi »potoki žive vode« (Jan 7,37s). Nihče pred Kristusom in nihče za njim ni in

ne bo prinesel ob vseh prvinskih globinah toliko in tako osrečujoče luči glede vprašanj, od kod in kam in zakaj, glede sveta in človeka, greha in zla, smisla in namena vsega stvarstva. Do danes je katoliški katekizem, ki podaja na vsa ta vprašanja Kristusove odgovore, v teh stvareh nedosežna knjiga svetovnega slovstva.

»Človek nikdar ni bogatejši ...«

F. W. Foerster, svetovno znani vzgojeslovec, je zapisal, da pesnik Goethe z vso svojo lepoto ni ljudi odvrnil niti od enega nelepega dejanja, vsaka črka Jezusovega evangelija pa je rodila junake kreposti in npravstvene lepote. Kristus namreč ni le učil najvzvišenejših in najglobljih življenjskih resnic, marveč je ta svoj nauk tako rekoč utelesil s svojim življenjem in svojo smrtjo. V njem »je bilo življenje in življenje je bilo luč ljudi« (Jan 1,4). On, učlovečena božja Modrost, je mogel reči: »Besede, ki sem vam jih govoril, so duh in življenje« (Jan 6,63). Če hočemo vedeti, kaj je Bog za nas in v kakšnem odnosu moramo biti do njega, je dovolj, da gledamo na Kristusa in na njegove odnose do nebeškega Očeta. Tako smo že bili ugotovili. In še dalje: Ali hočemo vedeti, kaj so drugi ljudje in v kakšnem razmerju so do nas, kakšni moramo biti mi do njih? Dovolj je, da vidimo, kako jih Kristus ceni in kako ravna z njimi.

Veliki svetniki, največji dobrotniki človeštva, so zrasli v takšne junake ljubezni do bližnjega prav na ta način, da so se v vseh življenjskih vprašanjih in položajih ozirali na Kristusa, hoteč od blizu hoditi za njim, in se v molitvenem zedinjenju s Kristusom vsak dan znova tako rekoč nasrkali njegovega duha. Sv. Vincencij Pavelski, ustanovitelj usmiljenih sester, ki so toliko storile in še sedaj store za lajšanje človeške bede, je dejal: »Človek nikdar ni bogatejši kakor tedaj, kadar je podoben Jezusu Kristusu. *Gospod je živo pravilo našega vedenja in ravnanja z ljudmi.* Popolnost ne obstoji v mnogoterosti stvari, ki smo jih napravili, marveč v tem, da jih dobro storimo in da jih storimo v tistem duhu, v kakršnem je naš Gospod vršil vsa dejanja ...«

»Skušajte misliti in presojudati kakor On ...«

Sv. Vincencij nadaljuje z mislimi, ki jih je v raznih oblikah spet in spet ponavljal: »Stopite na tisto pot, kjer bo Kristus vaš vodnik in učitelj. Spominjajte se tega, kar je govoril: da bosta namreč prešla nebo in zemlja, a njegove besede in njegovi nauki ne bodo nikoli prešli. Povečujate našega Gospoda. Skušajte misliti in presojudati stvari in dogodke kakor On in delati to, kar je priporočil s svojimi besedami in svojimi zgledi. Kadar boste morali kaj storiti, se vprašajte: Ali je to skladno z načeli božjega Sina? Če doženete, da je, recite: Tako je prav! Na delo! Če pa ne, recite: Ne bom tega storil.«

Celo nemški filozof Nietzsche, ki se je toliko boril proti krščanstvu, je moral priznati, da nikdar noben nazor ni o človeku mislil tako visoko in človeka tako visoko cenil, kakor je to storil Kristus. Zato je Nietzsche kljub svojemu sovraštvu do Kristusa zapisal: »Nikoli se pa ne bomo smeli boriti zoper ideal človeka v krščanstvu.«

Anton Strle, Živo pravilo življenja, v: Družina 12(1963), št. 17, 1. september 1963, str. 129.

Kristusovo vstajenje – temelj odrešenega sveta

Jasnejše črte v liturgiji, prenovljeni po navodilih drugega vaticanskega koncila, so pripomogle, da se danes spet bolj jasno zavedamo: »Ako Kristus ni vstal, je prazna vaša vera, še ste v grehih« (1 Kor 15,17). Kristus nas je odrešil ne le s trpljenjem in smrtjo, ampak tudi z vstajenjem. Lahko bi oboje povzeli v enoto in rekli: Odrešeni smo s Kristusovo »pasho«, s Kristusovim prehodom skozi temo smrti k povečanemu življenju pri Očetu. A to pasho je Kristus izvršil zato, da bi jo za njim in skupaj z njim izvršili tudi mi. Sveto pismo gleda na odrešenje kot na eno samo dejanje, čeprav tako bogato v svoji vsebini, da ga v njegovih vidikih nikoli ne bomo mogli izčrpati.

Drama odrešenja se je najprej v polnosti odigrala v Jezusovi osebi. To, kar se je na Jezusu tedaj zgodilo, se sedaj preliva na ljudi, ki verujejo v njegovo vstajenje od mrtvih (oboje je važno: »vstajenje« in »od mrtvih«; tisti, ki je na križu resnično umrl, je bil obujen k povečičanemu in neminljivemu življenju) in se vključujejo v vstalega Gospoda, podobno kakor so mladike vcepljene v trto. Kristusovo fizično telo je umrlo; ko je bilo obujeno od mrtvih, je nastalo mistično telo, katerega glava je vstali Kristus. Vstajenje ni bilo le Jezusova ura, temveč tudi ura Cerkev. Sveti Duh, »Pneuma«, je do dna prepojil in prešnil ozkost in slabotnost Jezusove človeške narave in jo usposobil za to, da more ves svet napolniti z življenjem in vse človeštvo povzeti vase. Vse, ki »pridejo h Kristusu« (to je istovetno z »verovati v Kristusa«, umrlega in vstalega), on preoblikuje v svoje »telo«. Cerkev ima svoj temelj in svoje življenjsko počelo v Odrešenikovem telesu, ki je umrlo in vstalo. Življenje Cerkev je življenje iz Kristusove smrti in vstajenja. V veri in zakramentih se Cerkev vključuje v enkrat za vselej (ephapax) izvršeni dogodek: v Kristusovo smrt in vstajenje. Cerkev živi v umrlem in vstalem Kristusu in z njim skozi čase in razdalje doživlja na sebi njegovo lastno smrt in vstajenje.

Ena sama velika noč je, tista, ki se je najprej v polnosti ureničila v Kristusu, nato pa skozi vse čase in kraje zajema tudi Cerkev, človeštvo, ki ga božja »agape« sklicuje v okrilje božjega ljudstva. Isto delo Očetove moči, ki je prebudilo Sina, dosega tudi nas in nas skupaj z njim vključuje v eno samo obuditev, dovršeno ob drugem Kristusovem prihodu. »Ko je Kristus vstal od mrtvih, je poslal svojega oživljajočega Duha v učence in je po njem svoje telo, ki je Cerkev, napravil za vesoljni zakrament odrešenja. Sedeč na Očetovi desnici, neprestano deluje v svetu, da bi ljudi privedel v Cerkev, jih po njej tesneje združil s seboj in jih s tem, ko jih hrani s svojim lastnim telesom in krvjo, napravlja deležne svojega povečičanega življenja. Tista prenovitev, katera nam je obljubljena in ki čakamo nanjo, se je v Kristusu že začela, napreduje s pošiljanjem Svetega Duha in se po njem nadaljuje v Cerkvi, v kateri po veri spoznavamo smisel našega časnega življenja, ko v upanju na

prihodnje dobrine dovršujemo delo, katerega nam je Oče izročil na svetu, in tako delamo za svoje zveličanje» (C 48,2).

Poveličano življenje vstalega Gospoda se postopoma razvija v njegovem telesu Cerkve. Cerkev je sicer v počelu s svojim Gospodom že prešla od smrti v življenje (prim. Jan 5,24; 1 Jan 3,14: obakrat izraz »metahainei«, ki spominja na prehod iz egiptovske sužnosti na pot proti obljubljeni deželi, v svobodo božjega otroštva). Iz Gospodovega telesa, ki je prešinjeno s Svetim Duhom, je moglo nastati samo z oživljajočim Duhom prešinjeno telo Cerkve.

Z druge strani pa Cerkev še ostane vezana na ta svet, ki še »ves tiči v zlu« (1 Jan 5,19), in je zato tudi sama zapletena v slabost »mesa« in greha (prim. C 48,3–4). »Kriminalni (zločinski) optimizem« (J. Daniélou) bi bil, če bi na to pozabili in se predali »triumfalizmu«, kakor da bi nam ne bilo nič več potrebno sotrppljenje s Kristusom, kakor da bi velikonočni »aion« (vek) tudi za nas bil že v svoji polnosti tukaj, »kakor da bi za kristjana ne bilo nobene skušnjave in nobenega greha več, kakor da bi askeza bila nekaj zastarelega in odvečnega, kakor da bi bil križ nekaj, od česar bi se mogli preprosto dispenzirati« (škof R. Graber).

Širna področja zemeljskega življenja Cerkve so še tukaj. Ob neprenehnem zakramentalnem in mistično-realnem obnavljanju Jezusove smrti in življenja naj polagoma in vedno bolj umira stari človek. Še moramo trpeti s Kristusom, da bomo z njim tudi poveličani (prim. Rim 8,17; 1 Tim 2, 11.12). Tudi na Cerkvi, na nas vseh se mora spolniti kakor na Kristusu: »Ali ni bilo potrebno, da je Kristus to trpel in tako šel v svojo slavo?« (Lk 24,20); in s sv. Pavlom moramo govoriti tudi mi: »Vedno nosimo umiranje Jezusovo na svojem telesu« – to ni prijetno, to vemo, zoper to se upira naš celotni jaz, toda apostol nadaljuje, »da se tudi življenje Jezusovo na našem telesu razodene« (2 Kor 4,11).

Z Jezusovim vstajenjem od mrtvih je bila svetu izrečena dokončna in nepreklicna beseda odrešenja. Ta beseda, ki je Beseda, je temelj in počelo odrešenega sveta. Svet je »že« odrešen (v temelju in počelu: v poveličanem Kristusu), a »še ne« v polnosti. Očetovo delo, že dovršeno v poveličanem Kristusu, naj bi bilo uresničeno

v svetu z našim sodelovanjem (prim. C 48, 2). Beseda odrešenja, izrečena z vso jasnostjo in nepreklicnostjo v velikonočnem jutru, je hkrati poziv k našemu sodelovanju.

Velikonočni Jezusov pozdrav apostolom in vsem učencem, tudi nam, je bil in je še vedno: »Mir vam bodi! Ne bojte se!« Toda Jezus ni mislil na buržujski mir in na romantični »optimizem«, ki si prigo-varja: »Vse je dobro in vse se bo nazadnje lepo izteklo. Gaudeamus igitur ...« Niti od daleč ni šlo za takšen mir! Ampak: »Pojdite po vsem svetu in oznanjujte evangelij vsemu stvarstvu ... Oni pa so šli povsod; in Gospod je delal z njimi« (Mr 16,15.20). S tistimi je delal in dela še danes, ki sami delajo, a popolnoma naslonjeni nanj. Učenci Vstalega so v izpolnjevanju naročila uporabili vse svoje moči. »Jaz pa bom prav rad vse žrtvoval, tudi samega sebe za vaše duše, tudi če bi me vi tem manj ljubili, čim bolj vas ljubim« (2 Kor 12,15). Mi-mogrede povedano: še na misel jim ni prišlo, da bi govorili o pravici do popolnega počitka vsaj en dan v tednu ali da bi se potegovali za vsaj enomesečni plačani dopust itd. A so bili polni »Preobilnega veselja pri vseh svojih nadlogah« (2 Kor 7,4), »neizrekljivega in veličastnega veselja« (1 Pet 1,8); in še sanjalo se jim ni o vprašanju »identitete« kristjana in duhovnika. In prav nič niso delali statistik, da bi najprej dognali, ali »se spleča« »ali bo uspelo« – saj so tako vedeli, da »ves svet tiči v zlu« in da potrebuje Kristusa; da so sami slabotni, a da »vse premorejo v njem, ki jim daje moč« (Flp 4,13). Niso bili optimisti, še manj pesimisti (to sploh niso prave krščanske kategorije), temveč so verovali in upali, upali s tistim upanjem, ki »ni optimizem, ampak obup, premagan z vero v vstalega Kristusa« (Daniélou). Vedeli so, komu verujejo (prim. 2 Tim 1,12) in da se niso oprijeli izmišljenih bajk (prim. 2 Pt 1,16), ko so postali »božji sodelavci« (1 Kor 3,9) pri dejanskem uveljavljanju tistega odrešenja sveta (mišljeni so najprej ljudje, ne »kozmos«, šele v zvezi z ljudmi tudi ta), ki je bilo utemeljeno s Kristusovim vstajenjem.

Ali res mislimo, da bo danes za širjenje edinega evangelija (drugega ni!) »uspešna« kaka druga »metoda«?

Poživitev češčenja Srca Jezusovega

Lansko leto je v francoščini izšla knjiga z naslovom »Vatican II et le culte du Coeur de Jésus« (Ed. Resiac, Montsurs 1981, 142 str.). Njen avtor je Jean Ladame, zelo znan duhovni pisatelj. V predgovoru omenja, da je papež Janez XXIII. tisto prenovo, ki naj jo sproži drugi vatikanski koncil, označil kot »nove binkošti«, kot »binkošti ljubezni«. Češčenje Srca Jezusovega, naj bo javno ali zasebno pri posameznem verniku, hoče prav tako doseči okrepitev krščanskega življenja, osebostnega in občestvenega, ki priteka samo iz tiste ljubezni, ki ji je najodličnejši simbol Kristusovo Srce, »vir življenja in svetosti«. Naj gre torej za zvestobo drugemu vatikanskemu koncilu ali pa za pravo pobožnost do Jezusovega Srca – obakrat je učinek isti. Doseči je treba tisto, kar sv. Pavel označuje kot »življenje je meni Kristus«. Prav nauk drugega vatikanskega koncila more bolje omogočiti, da postane češčenje Srca Jezusovega bolj zares češčenje »v duhu in resnici«. Avtor jemlje v knjigi v poštev nekatere vidike koncilске nauka, ki morejo pomagati, da bolje razumemo in živimo tisto, kar je vsebina pobožnosti do Jezusovega Srca. Z druge strani pa v luči Jezusovega Srca osvetljuje najvažnejše koncilске misli in smernice.

Nekoliko prej je podobno knjigo o »češčenju Jezusovega Srca danes« (Herz-Jesu-Verehrung heute, Christiana-Verlag, Stein am Rhein 1974, 160 str.) napisal švicarski teolog jezuit Friedrich Schwendimann. Ta med drugim pokaže zlasti na pomen češčenja Srca Jezusovega v spoprijemanju z današnjim tako zelo razširjanim ateizmom, če ne celo z antiteizmom. Ateizem je treba »prištevati med najresnobnejša dejstva sedanjega časa« (CS 19,1). Tako se izraža koncil. Papež Pavel VI. pa dostavlja nekakšno razlago, ko pravi, da je to »najstrašnejši pojav našega časa«. Isti papež je v avdienci jezuitom o priložnosti njihove generalne kongregacije navedel kot eno od njihovih današnjih nalog boj zoper ateizem. K temu je pristavil: »Ali ni res, da imate v češčenju Jezusovega Srca najučinkovitejše sredstvo za duhovno in moralno prenovo sveta,

kakršno želi drugi vatikanski koncil, in za uspešno izvedbo vam naložene naloge boja zoper ateizem?» (L'Osservatore Romano, 17. 11. 1966). Seveda so tudi še druga sredstva, vendar pa se je treba vprašati, ali morejo biti zares učinkovita brez tistega, kar spada k jedru in najglobljemu izviru celotne zgodovine odrešenja (147s).

Pojav ateizma ima iste korenine kakor greh sploh. Bog noče smrti grešnika, marveč njegovo spreobrnjenje, da bi živel (prim. Ezk 33, 11). Češčenje Jezusovega Srca temelji na Svetem pismu, ne ravno na zasebnem (osebnem) razodetju sv. Marjeti Mariji Alacoque. Vendar je oznanilo te karizmatičarke povsem skladno z javnim razodetjem. Sv. Marjeta je ponovno poudarila: Namen češčenja Jezusovega Srca je grešnike zadržati pred pogubljenjem in jih spreobrniti ter zaustaviti božjo jezo; mlačne in površne kristjane spodbuditi h gorečnosti ter goreče voditi k popolnosti in svetosti. S podobnimi mislimi se pogosto srečamo, če beremo Sveto pismo, pa tudi besedila drugega vaticanskega koncila.

Če rečemo, da je danes zaradi odpada od Boga in s tem širjenja brezboštva človeštvo v strašni nevarnosti, se ne vdajamo bojazljivemu črnogledju, marveč se opiramo na zelo realno ozadje. Položaj je gotovo strahotno resen. Zadoštovalo bi, če bi Bog prepustil ljudi njihovim delom, da bi prišlo do nepregledno obsežne, grozovite katastrofe (149s). Tukaj k Schwendimannovim izvajanjem lahko dostavimo nekatere izjave papeža Janeza Pavla II. V okrožnici *Redemptor hominis* (15) pravi: »Človeka ogrožajo njegove stvaritve, zloraba raznih dosežkov znanosti – naravnost apokaliptična orožja. Na obzorju se zarisuje neko nepredstavljivo samouničenje človeštva, v primeru s katerim se zdijo nesreče in katastrofe, ki jih poznamo iz zgodovine, le malenkost.« Papež je razen tega v svojih govorih in drugih dokumentih doslej že nad 30-krat opozoril na ogrožitev s strani atomskega samouničenja človeštva. Človeka ogrožajo »stvaritve njegovega duha in nagnjenja njegove volje«. Človek je ustvarjen po božji podobi in v tem je smisel njegovega življenja: biti (bolj in bolj) podoba Boga. Drama našega časa je v tem, da človek v imenu humanizma, v imenu človeka taji in zameta neskončnega Boga. Temeljno in globoko protislovje je absolutizacija človeka. Zdi

se, da je človek brezkončno povišan, v resnici pa pada v neizmerno brezno, kjer je njegovo dostojanstvo skrajno ponižano in se utaplja v nesmiselnosti. Toliko obetajoči mesijanizmi iz prejšnjega stoletja so človeštvo potisnili na rob prepada (papežev nagovor nemškimi državniki v Bonnu 15. 11. 1980).

Troje pomočkov

Schwendimann precej obširno govori zlasti o treh pomočkih, ki jih češčenje Srca Jezusovega daje v srečevanju z ateizmom našega časa, bodisi v njegovi vzhodni bodisi zahodni obliki. Najprej nam pogled na Jezusovo Srce daje veliko zaupanje, ki temelji na globoki veri v brezmejno moč Kristusove ljubezni.

Dalje nas to češčenje uči, kakšno orožje naj si v boju nade-nemo: ne »mesenega orožja«, kakor pravi sv. Pavel, marveč res »božjo bojno opravo«: »Stojte torej opasani okoli ledja z resnico in obdani z oklepom pravice in na nogah obuti s pripravljenostjo za evangelij miru; k vsemu si vzemite ščit vere, s katerim boste mogli ugasiti vse ognjene puščice hudega duha; vzemite tudi čelado odrešenja in meč Duha, kar je božja beseda; zraven pa ob vsakem času v duhu molite z vsakršno molitvijo in prošnjo za vse svete« (Ef 6,10–17). To orožje ni nič drugega kakor življenje iz vere in iz moči ter zgleda Jezusa Kristusa, ki je boj zoper moči teme, delo odrešenja izvršil v krotkosti in ponižnosti, toda tudi s srčnostjo in s popolno predanostjo božji volji. To je življenje, katerega prepričujoča moč je ljubezen. Ljubezen do Boga in do ljudi je edina moč, ki more nevernega prepričati o resničnosti evangelija. Zgled in moč za potrpežljivo, pogumno in požrtvovalno ljubezen najde kristjan v Jezusovem Srcu.

V tem in marsičem drugem se Schwendimann ujema z nazi-ranjem slovite Francozinje Madeleine Delbrêl, ki je sredi najbolj ateističnega okolja vršila junaški apostolat in imela velik vpliv tudi na duhovnike. Med drugim pravi Delbrêlova: »V bližini neveru-jočega postane ljubezen oznanjevanje, a to oznanjevanje mora biti bratsko. Ne prihajamo, da bi po načinu stare matere nekaj

priobčili, kar pripada nam, namreč Boga. Ne nastopamo kot pravični med grešniki, kakor ljudje, ki so sredi neizobraženih dosegli diplomo; marveč prihajamo, da bi govorili o skupnem Očetu, ki ga nekateri poznajo, drugi ne, kakor razvajenci, ne kakor nedolžni; prihajamo kot takšni, ki smo imeli srečo, da smo bili poklicani k veri, poklicani, da bi to vero sprejeli, toda ne kot zasebno posest, zasebno lastnino, marveč kot nekaj, kar je v nas položeno za svet: iz tega sledi kar celotna življenjska usmerjenost. – Evangelij je le tedaj resnično oznanjen, če to oznanjevanje omogoči med kristjanom in drugim človekom nastanek tistega odnosa «srca do srca», iz katerega kristjan živi v skladu s Kristusovim evangelijem. Nič na svetu nam ne bo podarilo Kristusove dobrote razen Kristusa samega. Nič na svetu nam ne bo napravilo dostopa do srca našega bližnjega kakor le dejstvo, da smo mi sami dali Kristusu dostop do našega srca ... Kristus sam o sebi trdi, da nam bo oskrbel tisto, kar je pogoj in hkrati znamenje spreobrnjenja srca, se pravi tisto, česar se človek ne more naučiti in sprejeti od nikogar razen od Kristusa: ponižnost in krotkost. Brez ponižnosti in krotkosti ni nobenega res krščanskega in bratskega srca, nobene dobrote in nobenega oznanjevanja evangelija. Nič drugega kakor ponižnost in krotkost privedeta do tega, da se v nas zacelita upor in prvotna prevzetnost. Brez ponižnosti in krotkosti nikdar ne postanemo resnične stvari in učljivi sinovi za Boga. Brez tega bi pač mogli z drugimi ravnati, kakor da bi bili oni naši bratje, ne bi pa bili enkrat za vselej naši bratje« (M. Delbrél, *Wir Nachbarn der Kommunisten*, Johannes Verlag Einsiedeln 1975, 253s).

Kot tretje sredstvo navaja Schwendimann zadoščevanje, posebno ker se je treba zavedati, da je v ozadju za današnjim odklanjanjem Boga najhujši sovražnik človeškega rodu, tisti, ki je zapeljal človeka v prvi greh in se je boril zoper Kristusa in njegovo delo, kar se nadaljuje skozi vsa stoletja, a bo proti koncu časov še posebno vse poskusil, kako bi uničil Cerkev in s tem tudi človeštvo.

Kristus, ki s prebodenim srcem visi na križu, nam zagotavlja zmago nad slehernim zlom, tudi nad poslednjim sovražnikom, tudi nad smrtjo. Za kristjana je veliko upanje in moč njegovega

življenja prihod tistega kraljestva, za katero v očenašu stalno moli. Ta misel na prihodnje popolno uresničenje Kristusovega in božjega kraljestva, v katerem bo človek živel v večnem občestvu ljubezni s troedinim Bogom ter s svojimi odrešenimi in zveličanimi brati, daje kristjanu že zdaj moč, da kot »božji sodelavec« (1 Kor 3,9) na zemlji širi Kristusovo ljubezen in pripravlja popolno uresničenje tega kraljestva resnice in življenja, kraljestva svetosti in milosti, kraljestva pravičnosti, ljubezni in miru.

Anton Strle, Poživitev češčenja Srca Jezusovega, v: CSS 16(1982)146–147.

DEVICA MARIJA

»Totus Tuus« – Ves tvoj, o Marija!

Če smo gledali slike velikih potovanj papeža Janeza Pavla II., smo opazili tudi številne transparente, na katerih sta bili vidni dve latinski besedi: »Totus Tuus.« Če to dobesedno prevedemo, pomeni »Totus Tuus« isto kakor »popolnoma tvoj«. Bolje pa zadenemo pomen, če prevedemo bolj prosto: »Popolnoma sem tvoja last.«

Geslo »Totus Tuus« izvira od sv. Bonaventura, v krščansko pobožnost pa je prišlo šele s spisi sv. Ludvika Marije Grigniona Montfortskega. Karel Wojtyła ga je sprejel od tam. Ko ga je Pij XII. 4. 7. 1958 imenoval za pomožnega škofa nadškofije v Krakovu, je Wojtyła pod križ v svojem škofovskem grbu postavil razločno črko »M« kot začetnico besede »Marija« – in si je izbral za izrek v grbu »Totus Tuus«. Tega je obdržal tudi po svojem imenovanju za krakovskega nadškofa 8. 3. 1964. Tedaj je rekel: »Rad bi bil združen s Kristusom v duhovniški službi po njegovi Materi Mariji. Marijino mesto v odrešenjski zgodovini je malo poznano. Hočem ga vedno globlje razumeti in ga vključevati v svoje delo, kajti Marija ima edinstveno vlogo v odrešenjskem delu Jezusa Kristusa.« Neposredno po izvolitvi za Petrovega naslednika je v Sikstinski kapeli izjavil Karel Wojtyła 17. 10. 1978 v latinščini (zato množina!): »V tej uri se moramo, tako polni težav in strahu, obrniti samo na Devico Marijo, ki v Kristusovi skrivnosti vedno živi in sodeluje kot Mati. Obračamo se k njej v otroškem češčenju in ponavljamo besede: »Totus Tuus – Popolnoma sem Tvoja last« –, besede, ki smo jih pred 20 leti, na dan našega škofovskega posvečenja, zapisali v svoje srce in na svoj grb.«

Večinoma je pogled v otroško in mladostno dobo kakega človeka najboljša pot, če naj ga razumemo. Pri Karlu Wojtyłu je

mogoče pokazati na globoko češčenje Device Marije prav od njegovega zgodnjega otroštva. Podoba »Materne nenehne pomoči«, ki so jo častili v župnijski cerkvi njegovega rojstnega kraja Wadowice, je že zgodaj imela pomembno vlogo v njegovem življenju. Tam je imel navado moliti pred šolskim poukom skupaj s svojimi součenci. Že od otroštva je bil na poseben način povezan z Marijino božjo potjo Kalvarija Zebrzydowska, ki je od Wojtyłovega rojstnega mesta oddaljena le 12 km. Mnogokrat je s svojimi starši romal na Kalvarijo in je zaupal vse zadeve in skrbi svoje družine božji Materi. Leta 1929 je molil kot devetleten po smrti svoje matere pred Marijino milostno podobo; štiri leta za tem je tam objokoval skupaj s svojim očetom izgubo svojega brata Edvarda, ki si je kot zdravnik nakopal infekcijsko bolezen.

Čustva svoje mladosti je Karel izrazil v dveh pesnitvah, ki sta bili objavljeni šele v zadnjem času: »Nad tvojim belim grobom« in pa »Magnifikat«. V »Magnifikatu« slavi Boga in se mu zahvaljuje za lepoto sveta, za svojo mladost, za poezijo – in za trpljenje. Pesem »Nad tvojim belim grobom« pa je Wojtyła posvetil svoji zgodaj umrli materi. Tu opisuje cvetlice življenja, ki klijejo iz materinega groba, medtem ko se on, sin, z vso spoštljivostjo priklanja pred mrtvo materjo in se je spominja v molitvi. Iz verzov govori žalost nad izgubo svoje zemeljske matere, izgubo, ki pa je sina naučila globlje razumeti osebo in pomen nebeške Matere. Besede, ki jih je križani Jezus v smrtni uri govoril svojemu učencu Janezu: »Glej, tvoja mati!«, obrača pesnik Karel Wojtyła nase. V času svojega gimnazijskega študija je potoval s svojim očetom in z vsem župnijskim občestvom v Čenstohovo, kjer je svoje življenje posvetil Črni Mariji na Jasni Gori. Ko je prejel mašniško posvečenje, je dobilo njegovo češčenje božje Matere novih pobud in nove poglobitve. Tako rekoč na novo je odkril, kako je zdaj kot duhovnik na prav poseben način povezan z Marijo.

Kdor pregleda dosedanje delovanje Janeza Pavla II., kar se tiče njegove učiteljske službe, bo sicer našel mnoge nagovore o Mariji in številne molitve k njej za priprošnjo in pomoč, toda nobenega pravega doktrinalnega dokumenta posebej o Mariji in o marijanskem češčenju, kakršnega je npr. objavil njegov predhodnik Pavel

VI. (Cultus marialis). V obeh dosedanjih okrožnicah sedanjega papeža »Človekov Odrešenik« in »Bogat v usmiljenju« stoji Kristus v središču, medtem ko je malo povedanega o Mariji. To kaže, da je marijansko češčenje pri sedanjem papežu zares osredotočeno na Kristusa; tudi njegovo geslo v grbu (»Totus Tuus«) je kristološko, povezano s Kristusom, in ga je mogoče razumeti le v okviru odrešenjske zgodovine: Kakor je morala Marija svojega Sina najprej sprejeti, da ga je nato podarila človeštvu, tako mora kristjan najprej sprejeti božje življenje, sprejeti ga res vase, preden ga more podarjati naprej drugim ljudem. V tem tudi obstaja notranja povezava med obema prvima okrožnicama papeža Janeza Pavla II. Izrek »Totus Tuus« v njegovem grbu torej kaže na resnično krščansko duhovnost, na življenje, ki je zakoreninjeno globoko v Kristusu.

Na dan, ko je Karel Wojtyła nastopil službo krakovskega nadškofa, je dejal duhovnikom – nadaljujoč prej izraženo misel glede Marije: »Že dolgo časa sem prepričan, da je skrajno težavno razumeti Kristusovo skrivnost brez njegove Matere Marije. Zato najprej želim, da bi se sam v tem poglobil, da bi potem tudi vas uvajal v skrivnost odrešenja, in sicer po Mariji, da bomo tako vsi skupaj na zares odgovoren način izpolnjevali božje naročilo, naj gradimo skrivnostno Kristusovo telo, Cerkev, in naj postanemo pravi Jezusovi učenci.« Ko so na Poljskem leta 1966 obhajali tisočletnico, odkar so prvi Poljaki v lastni domovini prejeli krst, je Karel Wojtyła potem, ko so izmolili izpoved vere, zaklical pred vsemi škofi Poljske in pred 100.000 verniki: »Ti si Kristus, Sin živega Boga, ti si Kristus, Sin Marijin!«

Wojtyłov posebno priljubljen kraj romanj je bil že prej omenjena božja pot Kalvarija. Tja se je mnogokrat napotil, sam ali s svojimi duhovniki, da bi molil, da bi se udeležil križevega pota, da bi se v samoti znova poglobil v notranjem življenju, da bi se zahvalil za kako posebno dobroto, da bi maševal. Tjakaj je prišel tudi kot papež v času svojega potovanja na Poljsko. Ozirajoč se nazaj na svoje življenje, je dejal tedaj: »Vedno pogosteje sem prihajal semkaj sam, da bi, hodeč po ozkih potih Gospoda Jezusa in njegove Matere, premišljeval odrešenjske skrivnosti, povezane z njima, in bi

Kristusu po Marijinem posredovanju priporočal posebno težke in odgovorne zadeve v okviru svoje službe. Lahko rečem, da so skoraj vse te zadeve dozorele tukaj, ko sem se zatapljal v prisrčno molitev pred obličjem velikih skrivnosti vere, ki jih hrani v sebi ta romarski kraj Kalvarija.« (Povzeto po radijskem govoru Heinricha Segurja 3. maja 1981, ki je objavljen v *Osservatore Romano*, nemška izdaja, 22. maja 1981, str. 12.)

»Blažena Devica je bila skupaj z učlovečenjem božje Besede od vekomaj vnaprej določena za božjo Mater in je po sklepu božje previdnosti postala na tej zemlji vzvišena Mati božjega Odrešenika, na docela edinstven način velikodušna družica in ponižna Gospodova dekla. Ko je Kristusa spočela, rodila, hranila, ga v templju darovala Očetu in ko je trpela skupaj s svojim na križu umirajočem Sinom, je s pokorščino, vero, upanjem in gorečo ljubeznijo na popolnoma svojevrsten način sodelovala pri Odrešenikovem delu za obnovitev nadnaravnega življenja v dušah. S tem nam je postala mati v redu milosti. To Marijino materinstvo v redu milosti neprestano traja – od časa privolitve, ki jo je v svoji veri dala ob oznanjenju in jo je brez omahovanja ohranila pod križem, pa prav do večne dovršitve vseh izvoljenih.« (Dogmatična konstitucija o Cerkvi, 61–62)

Anton Strle, »Totus tuus«, v: CSS 16(1982)25. (Naj pripomnimo, da je papeževa okrožnica »Odrešenikova mati« izšla šele 25. marca 1987.)

»Odprite vrata Odrešeniku! – Zato pa odprite srca Mariji!«

Pismo papeža Janeza Pavla II. ob 1950-letnem spominu na izvršitev našega odrešenja se začne z vzklikom: »Odprite vrata Odrešeniku!« Iz skrivnosti odrešenja, ki je skrivnost nedoumljive božje ljubezni, Cerkev tudi sicer stalno živi.

Prav tukaj nam prihaja naproti Devica Marija. Ko je Karol Wojtyła nastopil službo krakovskega nadškofa, je dejal duhov-

nikom: »Že dolgo časa sem prepričan, da je skrajno težavno razumeti Kristusovo skrivnost brez njegove matere Marije. Zato najprej želim, da bi se sam v tem poglobil, da bi potem tudi vas uvajal v skrivnost odrešenja, in sicer po Mariji, da bomo tako vsi skupaj na zares odgovoren način izpolnjevali Božje naročilo, naj gradimo skrivnostno Kristusovo telo, Cerkev, in naj postanemo pravi Jezusovi učenci.«

Ne le duhovniki, marveč prav vsi kristjani smo poklicani k temu, da vedno bolj postanemo pravi Jezusovi učenci in vneti in uspešni sodelavci pri graditvi Kristusovega skrivnostnega telesa. Prav zaradi tega je tako potrebno, da se s svojim duhovnim pogledom stalno oziramo na Marijo in da dobivamo pomoč od Nje, ki je »s pokorščino, vero, upanjem in gorečo ljubeznijo na popolnoma edinstven način sodelovala pri Odrešenikovem delu.«

Gotovo ni slučajno, če je papež hotel, da se sveto leto 1983 začne prav 25. marca »na praznik, ko je večna Beseda v telesu Device Marije po moči Svetega Duha postala človek in tako privzela naše meso,« darovano na križu in nato poveličano v naše odrešenje. Prav ta dan je bil sv. Ludviku Montfortskemu posebno ljub. Zato pravi: (v Pp 243) »Tisti, ki so se po Mariji popolnoma podarili Kristusu, naj posebno častijo véliko skrivnost učlovečenja, ki jo praznujemo 25. marca in ki je prav v posebni zvezi s popolno predanostjo Mariji in po njej Kristusu. To pobožnost je namreč navdihnil Sveti Duh iz naslednjih razlogov:

1. Da bi častili in posnemali neizrekljivo odvisnost, katero je hotel sprejeti nase sam Sin Božji, namreč odvisnost od Marije. In sicer sprejeti to odvisnost zaradi slave Boga, svojega Očeta, in zaradi našega odrešenja. Ta odvisnost se posebno kaže v tej skrivnosti učlovečenja, ko Jezus Kristus živi tako rekoč ujet in brez moči pod srcem svoje čudovite Matere, od nje odvisen v vseh rečeh.

2. Da bi se zahvaljevali Bogu za brezprimerne milosti, ki jih je izkazal Mariji, zahvaljevali zlasti zaradi tega, ker jo je izbral za svojo najvrednejšo Mater, kar se je zgodilo v tej skrivnosti.

To sta tudi glavna namena naše popolne podaritve in posvetitve samega sebe Jezusu Kristusu in Mariji.«

Za tiste, ki so se po njegovem navodilu že posvetili, piše sv. Ludvik: »Vsaj enkrat na leto, na spominski dan te posvetitve, naj to posvetitev obnovijo, prej pa naj se tri tedne s posebnimi vajami pripravljajo.« Na bolj preprost način pa naj takšno posvetitev obnove vsak dan. Npr. z besedami: »*Po Marijinih rokah se vsega darujem Jezusu Kristusu, da bom potrpežljivo nosil svoj križ za njim vse dni življenja.*«

Ob klicu: »Odprite vrata Odrešeniku!« slišimo odmev: »Zato pa odprite srca Mariji!«

Anton Strle, Popolna podaritev. »Odprite vrata Odrešeniku! – Zato pa odprite srca Mariji!«, v: Srečanja 14(1983)45. Ponatis v: V Materini šoli 2/2015, str. 29.

Marija – vodnica k svobodi v brezmejnosti Boga

Človek je v zadnjem stoletju dosegel velikanski napredek v poznanju tehničnih sredstev in v moči razpolaganja s temi sredstvi – v tem naš čas presega vsako drugo dobo. A nekaj manjka: spoznanje in predstave o poslednjem cilju, za katerega naj človek smiselno vlaga ta sredstva. Ob koncu vseh svojih velikih dosežkov stoji človeštvo brez moči. Freud je nekoč dejal: »Jaz vam lahko vse razložim. Kaj pa je cilj in smisel v vsem tem, tega vam ne morem povedati.« Naša znanstveno-tehnična civilizacija grozi, da nam bo zrasla čez glavo. Spet nam jasneje prihaja v zavest človekova končnost in njegova poslednja onemoglost – posebno to izkušamo, ko gre za prizadevanje, kako bi zgradili pravičnejši družbeni red. Z novo razločnostjo nas prevzema spoznanje: Sami sebe ne moremo odrešiti, odrešenje nam more biti le podarjeno – podarjeno od Njega, »ki ima edini nesmrtnost in prebiva v nedostopni svetlobi« (1 Tim 6,16). To je na svoj način izrazil tudi eden najvplivnejših modernih filozofov, Martin Heidegger. Ob njegovi smrti je ob koncu maja 1976 znani časopis »Spiegel« objavil pogovor, v katerem

je Heidegger deset let prej (1966) izjavil: Človeštvo je danes v takšnem stanju in je zašlo v tako brezizhoden položaj, da tega ne more zares spremeniti niti filozofija niti pesništvo niti kakršnokoli drugo teoretično ali praktično človekovo početje; »samo Bog nas more rešiti – če to hoče«. Človek mora v ta namen spraviti skupaj le »pripravljeno pripravljenost«.

Prav na tej črti moramo zaslutiti, kako silno pomembno je obhajanje svetega leta odrešenja prav danes, ko gre za vprašanje: »biti – ne biti« človeštva. Križ, osvetljen s sijajem vstajenjskega jutra, nam glasno oznanja: Bog nas ne le more, marveč tudi hoče odrešiti. V Kristusu nam je izrekel svojo nepreklicno Besedo odrešenja. Zdaj je samo na nas (na vsakem človeku, v vsakem času, tudi našem), da svobodno odgovorimo s »pripravljeno pripravljenostjo« na vabilo neizrekljive ljubezni, ki nas hoče pritegniti v neizmerno bogastvo večno osrečujočega življenja troedinega Boga. – Odrešenje je tako rekoč ženitovanjska skrivnost, poroka med Bogom-Ženinom in človeštvom-nevesto. Res, »največje povišanje človeka«, kakor pravi papež! Vse naše življenje na zemlji, v katerem smo po veri, upanju in ljubezni v začetni in krhki obliki že deležni odrešenja, je v dramatični borbi zoper protibožje sile greha potovale nasproti popolni odrešenosti v brezmejni svobodi Boga samega. Ko bomo dospeli do Cilja – do Boga – ga bomo »gledali in ljubili, ljubili in hvalili – to bo konec brez konca« (sv. Avguštin).

»Povsod Boga, ljubljena Mati, mi hočemo povsod Boga!« To je pesem, ki je nastala v Franciji, in sicer povsem iz duha grignionske »popolne podaritve Kristusu po Mariji«. »Sveta Devica je sredstvo, po katerem je naš Gospod prišel k nam. Zato mora biti tudi za nas sredstvo, da pridemo k njemu. Saj Marija ni kakor druge stvari, da bi nas z navezovanjem bolj oddaljevala kakor pa približevala Bogu ... Nikoli ne moreš misliti na Marijo, ne da bi Marija namesto tebe mislila na Boga. Saj ga sploh ne moreš hvaliti in častiti, ne da bi tudi ona s teboj ne hvalila in častila Boga. Marija je namreč vsa v odnosu do Boga; zato jo po pravici imenujem ‚odnos‘ do Boga, ker obstoji vsa samo v odnosu do Boga. Marija je odmev Boga, ki ne pove in ne ponavlja nič drugega kakor le ‚Bog‘. Če rečeš ‚Marija,

reče ona ‚Bog‘. Sv. Elizabeta je Marijo hvalila in blagrovala, ker je verovala. Marija, zvesti odmev Boga, pa je zapela: Moja duša poveličuje Gospoda. Kar je storila Marija tedaj, to še vedno dela.« (Pp75; 225).

»*Povsod Boga, ljubljena Mati, mi hočemo povsod Boga!*« Zato (oprti na Božjo milost) hočemo, da bi se vsi ljudje svobodno odpirali za Ljubezen, ki edina resnično osvobaja in osrečuje – v polnosti in neminljivo.

Anton Strle, Popolna podaritev. Marija – vodnica k svobodi v brezmejnosti Boga, v: Srečanja 14(1983)173. Ponatis v: V Materini šoli 6/2015, str. 31–32.

»Po Mariji, z Marijo, v Mariji in za Marijo«

Tudi Slovenci poznamo Andréja Frossarda, in sicer po njegovi knjigi *Bog biva, srečal sem ga*, kjer poroča, kako je v nekaj minutah iz popolnega nevernega in v veri nepoučenega postal »katoliški, apostolski, rimski kristjan,« čeprav niti krščen ni bil v tistih dvajsetih letih svoje starosti. Poleg mnogih drugih knjig z versko vsebino je ta sloviti francoski časnikar-konvertit leta 1982 objavil knjigo *Ne bojte se* (*N'ayez pas peur*, Laffont, Pariz, 323 str.), ki vsebuje pogovore s papežem Janezom Pavlom II.

Janez Pavel II. tukaj tudi pripoveduje, kako veliko dolguje prav branju knjige sv. Ludvika Grigniona Montfortskega *Popolna podaritev Jezusu Kristusu po Mariji* (v izvirniku *Razprava o pravi pobožnosti*) in kako močno je ta knjiga zaznamovala njegovo življenje. Dobesedno izjavlja papež: »Prej sem bil glede pobožnosti do Marije bolj zadržan; bal sem se namreč, da marijanska pobožnost zakriva Kristusa, namesto da bi mu dajala prvo mesto. V luči nauka, ki ga razvija Grignion Montfortski, pa sem jasno uvidel, da je resnica čisto drugačna. Naš notranji odnos do Matere Božje organsko poteka iz naše povezanosti s Kristusovo skrivnostjo. Sveta Devica Marija se bolj in bolj razkrije ravno tistemu, ki napreduje v razumevanju skrivnosti Jezusa Kristusa, učlovečene Božje Besede,

in obenem v razumevanju skrivnosti troedinega Boga, v kateri ima skrivnost odrešenja svoje korenine in svoj cilj. Reči moremo celo, da človeku, ki si prizadeva, da bi spoznal in ljubil Kristusa, le-ta sam pokaže na svojo Mater, kakor je to storil na Kalvariji za svojega učenca Janeza. Vsakomur izmed nas pravi Gospod o Marji: ‚Glej, tvoj sin!‘, ‚Popolna pobožnost‘ do Marije raste z našim poznanjem Kristusa in z našo zaupljivo predanostjo njegovi osebi. Še več, ta ‚popolna pobožnost‘ do Marije je nujno potrebna tistemu, ki se hoče brez pridržkov darovati Kristusu in delu odrešenja.«

Pobožnost sedanjega papeža do Marije je torej izrazito usmerjena na Kristusa kot na svoj cilj in središče. Tako je tudi pri sv. Ludviku Montfortskem, na katerega se papež opira. »Po Mariji je prišel Jezus na svet in po Mariji naj tudi kraljuje svetu.« Tako začena sv. Ludvik svojo znamenito knjigo *Popolna podaritev*.

Nekoliko naprej poudarja: »Ne verjamem, da bi mogel kdo dospeti do tesnega zedinjenja z našim Gospodom in do popolne zvestobe Svetemu Duhu brez zelo velike povezave s presveto Devico in brez njene velike pomoči« (Pp 43).

Po Mariji: Marijo naj sprejemamo za svojo srédnico pri vseh naših odnosih do Kristusa in po njem do Boga. Predvsem pa naj bomo v vseh rečeh poslušni Mariji in naj se damo voditi njenemu duhu, kar pomeni isto, kakor ravnati se po navodilih Svetega Duha; saj se Marija nikdar ni prepuščala svojemu lastnemu duhu, marveč samo Božjemu Duhu, ki je na poseben način prišel nad njo pri oznanjenju in nato spet na binkošti.

Z Marijo: Svojo življenjsko pot naj vedno hodimo v družbi z Marijo, kakor da bi bila vedno poleg nas, v naši bližini. In vedno znova naj se oziramo nanjo kot na tisti »popolni vzor vsake kreposti in popolnosti, ki nam ga je Sveti Duh podaril v zgolj ustvarjenem bitju, da ga po svojih slabotnih močeh posnemamo« (Pp 260). Sprašujemo naj se: »Kako bi to storila Marija na mojem mestu?«

V Mariji: Posnemamo naj Jezusa, ki je največji del svojega življenja na zemlji tudi po zunanje prebil v tesni povezanosti z Marijo, medtem ko je po notranje sploh vedno ostal v Marijinem »območju«, tako rekoč potopljen v »ozračje« Marijine navzočnosti, v »vonju« njenih

kreposti, predvsem njene popolne pripravljenosti za Boga. »Kdor prebiva z duhom v presveti Devici, nikoli ne stori znatnejšega greha« (Pp 264) in more ostati v najvišji meri poslušen svetemu Duhu.

Za Marijo: Na Marijo naj bi kot na bližnji cilj naravnali vse, da bi bilo tem učinkoviteje usmerjeno na poslednji cilj, ki je Kristus in Bog sam, v katerem edinem more človek doseči svojo popolno dovršitev in neminljivo srečo (prim. Pp 125).

Sv. Ludvik Montfortski napoveduje, da se bodo tisti, ki bodo zares v čim večji meri vse delali »po Mariji, z Marijo in v Mariji,« lotevali velikih reči; oprti na »močno Ženo«, o kateri je že od začetka povedano, da bo strla glavo »stari kači, ki se imenuje hudič in satan, ki zapeljuje ves svet« (Raz 12,9), jih bodo tudi uresničevali in kar največ prispevali k temu, da bo kljub velikanskim oviram z močjo prišlo Kristusovo in Božje kraljestvo, »kraljestvo pravičnosti, ljubezni in miru«.

Anton Strle, Popolna podaritev. »Po Mariji, z Marijo, v Mariji in za Marijo«, v: Srečanja 15(1984)11-12. Ponatis v: V Materini šoli 7-8/2015, str. 29-30.

Dejanje izredne pomembnosti

Slovenski škofje so 21. januarja 1992 sklenili, da po mednarodnem priznanju Republike Slovenije posvetijo slovenski narod Mariji. Skupno dejanje posvetitve naj bi bilo za vse Slovence na slovesni praznik Marijinega vnebovzvetja, 15. avgusta letos.

»Zgodovina slovenskega naroda,« tako utemeljujejo škofje to svojo odločitev, »z vsemi sončnimi in senčnimi stranmi je hkrati zgodovina slovenske vernosti. V njej je imela posebno vlogo božja in naša Mati Marija. Versko življenje je cvetelo takrat, ko je bila razširjena živa in zdrava pobožnost do božje Matere. Kadar te ni bilo, je med našimi predniki plahnela in ginila tudi vernost. V najhujših stiskah nam je ohranila vero in ljubezen, da smo mogli obstati do današnjih dni. Prek vseh oblik življenja od naseljevanja do danes nam je kazala pot k svojemu Sinu.

Ko smo s samostojno državo Slovenci obrnili povsem novo stran v zgodovini našega naroda in s tem tudi naše vernosti, si želimo, da bi Marija še močnejše stopila v to zgodovino, da bi ljudje trdneje in polneje hodili po poti tiste modrosti, ki jo je odprl in jo vedno znova odpira Jezus, učlovečena modrost. Zato je primerno, da se v tem pomembnem trenutku svoje zgodovine izročimo Marijini materinski ljubezni, da se ji posvetimo.«

Ko potem škofje pokažejo, kako globoko je takšna posvetitev Mariji utemeljena v zgodovini odrešenja z njenim viškom in središčem v učlovečenju, življenju ter smrti in vstajenju našega božjega Sina, nadaljujejo:

»Posvetitev in izročitev našega naroda Mariji je izraz našega priznanja za vse, kar je storila in še dela za naš narod. Posvetiti se Mariji pomeni priznati njeno poslanstvo v zgodovini našega naroda. Kdor pozorno presoja vsa dogajanja naše pretekle zgodovine in kdor danes v luči vere gleda in spremlja življenje naših ljudi, bo ugotovil, da čuva nad našim narodom njena materinska ljubezen.

S posvetitvijo se izročamo v varstvo nebeški Materi. Samostojnost Slovenije z mednarodnim priznanjem je zgodovinski dogodek, ki nas opozarja in spominja na dejstvo, da zgodovino vodi Bog, da se zgodovina odrešenja nadaljuje, da smo v to odrešenjsko zgodovino vključeni tudi mi in naš narod, da se je Cerkev ukoreninila tudi v našem narodu, da je bil slovenski narod krščen in je sprejel krščanstvo ...«

»Naša posvetitev Materi božji se v tem trenutku vraščanja v Evropo popolnoma ujema in sklada s sklepi škofovske sinode o Evropi (ki je bila v Rimu 1991). Vsa Evropa se danes odloča za svojo novo prihodnost in stoji pred izzivom za novo in ponovno odločitev za Boga ter za ponovno srečanje z osebo Jezusa Kristusa in njegovim naukom. Želimo se vrniti v Evropo sv. Benedikta, ki je, po besedah Pavla VI., prinesel Evropi križ (krščanstvo), knjigo (kulturo) in plug (gospodarski napredek). Želimo se vrniti v Evropo svetih bratov Cirila in Metoda, ki sta našemu narodu prinesla krst in abecedo, vero in književnost. S tem sta mu zagotovila prihodnost in napredek. Naš narod je bil krščen. Tega

dejstva ne moremo več odmisлити, krst nas je uvrstil med kulturne narode Evrope.

Naša izročitev Materi božji pomeni po Mariji izročitev Bogu in Jezusu Kristusu. Ponovno izbiramo in sprejemamo krst Jezusa Kristusa, našega Odrešenika. Posvetitev je torej naš veliki povratak in vrnitev domov k Materi. S posvetitvijo se naš narod po žalostnih in bridkih preizkušnjah odpadov, odklonov, izgubljenosti in ateizma ponovno in znova vrača k Bogu in h Kristusu.«

To je in naj bi bila po zamisli naših škofov notranja vsebina posvetitve slovenskega naroda Mariji na praznik njenega vnebovzetja, ko dvigamo oči svojega duha k Mariji v nebeški slavi kot znamenju trdnega upanja in tolažbe potujočemu božjemu ljudstvu.

Kako izredno velik pomen more imeti dejanje posvetitve Materi božji, glede tega bi bilo mogoče navesti množico dokazov in pričevanj iz preteklosti cerkvene in tudi svetne zgodovine, ne izvzemši slovensko. Leta 1854 je božji služabnik škof A. M. Slomšek zapisal v pastirskem pismu: »Kolikor bo med nami napredovalo Mariji izkazano češčenje, toliko bolj bo rasla moč Marijine priprošnje za vsakega kristjana posebej in za vesoljno krščanstvo sploh, ki posebno v sedanjih nevarnostih potrebuje Marijinega varstva, da bi se ljudstvo ne pogreznilo v prepad nevere in krivoverstva.«

Leta 1900 pa je škof A. B. Jeglič nekako ob začetku svoje nadpastirske službe zapisal pri duhovnih vajah: »Vse bom delal z Marijo, zaradi Marije, v njej in po njej; Srce Marijino naj stopi na mesto mojega srca in vse moje življenje naj bo tako, kakor bi izviralo iz Marijinega Srca, kakor bi Marija delovala; v vsem hočem biti odvisen od moje Matere Marije.« Iz tega duha posvetitve Mariji je Jeglič predvsem s širjenjem Marijinih družb in marijanske pobožnosti (in v zvezi s tem evharističnega življenja) »prebudil ogromne energije v slovenskem narodu« (J. Jagodic).

Bog daj, da bi tudi posvetitev 15. avgusta 1992 prebudila enako in še bolj »ogromne energije« v časni in večni blagor slovenskega naroda.

Telo in nebeško veličastvo

Marijino vnebovzetje ... Kar je tukaj povedanega, je pritrnitev telesu in s tem pritrnitev zemlji, pritrnitev materiji in pritrnitev prihodnosti vsega tega. Navidezno telesu sovražna Cerkev je s to versko resnico zapela himno telesu in postavila telo v zvezo z nečim božjim. Kajti odnos med telesom in nebese, ki je tukaj vzpostavljen, ne pomeni nič drugega kakor naglašeno pritrnitev telesu: Telo ni le truplo, temveč ima opraviti z »nebese«, tj. z Bogom. Morda je v tem obrazcu preskočena vmesna stopnja ali je ta stopnja kot nekaj po sebi umevnega predpostavljena, se pravi stopnja, za katero gre v najvišji meri: Telo ima opraviti z nebese, ker ima opraviti s človeškostjo človeka. Ker neposredno spada v človeškost samo in ima deležnost pri dostojanstvu človeškosti.

To pa je povedek največje aktualnosti: Odkritje telesa grozi danes v velikem obsegu s tem, da se preobrne v njegovo razčlovečenje, v dehumanizacijo telesa. Da bi telo mogli praviloma, neovirano vzeti v posest, ga izločajo iz območja npravne odgovornosti in napravljajo za golo reč, ki jo je mogoče uporabljati ločeno od pravih človeških obveznosti in odnosov. Telo je napravljeno za truplo; nov dualizem se bliža, dualizem, katerega uničujoče učinke že v veliki meri doživljamo.

Toda ugotoviti moramo: Le kjer bo človeškost obstala v svoji neprikrajšani celoti, se ji odpira prihodnost. Le tam, kjer sprejemajo telo v njegovem humanem (človečnostnem) dostojanstvu, ostane tudi duh human; le kjer humano gledajo s stališča božje obljube, ostane telo v svoji časti.

Zato je resnično zakoreninjenje božje dejavnosti prav v telesnost brez spiritualističnega modrijanstva nekaj tako važnega: začeniši z Gospodovim rojstvom iz Device pa do Gospodovega vstajenja in prav do tega, da je božji »da« prek Sina mogel v »da« tistih, ki so prvi verovali, spet doseči telo. In tako se strnejo sedaj vse besede verske resnice v enoto: najprej »nebese« in telo, zdaj pa tudi Marija in veličastvo in telo in nebese. Marija, to ime napravlja, da je celota

nekaj konkretnega – nekaj konkretnega v ženi, ki je na zunaj zelo preprosta, ki sama sebe označuje kot navadno služkinjo – deklo (Lk 1, 48). Ne bi smeli pozabljati, da se veličastvo začne prav tukaj. Tu ni poveljučana neka kraljica, marveč preprosta dekla. Prihodnost ni obljubljena moči, temveč veri. Verovati Bogu, ki nizke povišuje in mogočne meče s prestola, Bogu, ki je postal meso in je meso obudil – to je zemeljska zahteva in nebeška obljuba, hkratnost pravičnosti in milosti, na katero hoče živo spomniti praznik 15. avgusta.

Anton Strle, Telo in nebeško veličastvo (povzel iz J. Ratzinger, Die Hoffnung des Senfkorns, 26–28), v: CSS 11(1977)122.

Z Marijo v radosti, v bridkosti in v slavi. Premišljevanja ob rožnem vencu

Pred seboj imamo delo, ki smo ga res lahko veseli. Ne le da govori o nečem, kar nam je danes še posebno krvavo potrebno: o molitvi, in sicer premišljevalni, notranji; marveč govori o tem izvrstno – o skoraj vseh premišljevanjih je treba uporabiti to besedo. Samo eno veliko napako ima knjiga: da bo premalo prišla v roke naših družin (menim, da bi takšno ali podobno knjigo morala izdati kot redno knjigo Mohorjeva družba, pa bi izredno veliko storila za resnično poglobitev evangeljsko-krščanskega življenja naših družin, ki bolehajo predvsem zaradi pomanjkanja molitve; naj mi bo oproščeno, da mislim tako »starokopitno« – saj ne morem verjeti, da more biti drevo brez zdravih korenin, segajočih v pognojeno zemljo, sploh rodovitno).

Delo je napisal strokovnjak za duhovno teologijo, profesor asketike na innsbruški univerzi. Kdor je prebiral članke p. Dominika Thalhammerja (rojen je bil 1902 v naših Domžalah) v »Der grosse Entschluss« (Velika odločitev) ali pa katero od njegovih duhovnih knjig, ta že vnaprej pričakuje, da bo visoko kvalitetna tudi knjiga o rožnem vencu, ki jo je iz nemščine prevedel D. N., isti kakor Daniel-Ropsovega »Jezusa v svojem času«. Ko začne pozorno brati

Thalhammerjeva razmišljanja ob »evangeliju po Mariji« (tako nekateri imenujejo rožni venec), lahko kmalu ugotovi, da se ni zmotil.

Prevajalec je hotel prvotno dati knjigi naslov »Kraljica venca rožnega«. Ko sem mu izrazil pomisleke, češ da bo tak naslov odbijal izobražence, mi je zatrdil: »Rad bi storil nekaj za razširitev molitve rožnega venca, brez katere bomo kljub vsemu govorjenju o pokoncilski prenovi vedno bolj hirali in končno izhirali. Ne gre mi ravno za izobražence, zlasti ne za tiste, ki se že ob besedi rožni venec posmihajo, čeprav se imajo za dobre katoličane. Gre mi za preproste, ponižne, ki jim Jezus pripisuje posebno vlogo v božjem kraljestvu.« In vendar so pričujoča premišljevanja takšna, da bodo lahko zadovoljila tudi kristjane z najvišjo izobrazbo, če so si le ohranili kaj čuta za tisto smer življenja, ki nam jo odpira Jezus v evangeliju.

Premišljevanja bodo zelo prav prišla celo tistim, ki trenutno mislijo, da zanje molitev rožnega venca ni (saj je mogoče, da kdo za nekaj časa zares to misli, čeprav drugače to obliko molitve odobrava). Opraviti imamo tu z zdravo, krepko duhovnostjo, ki prav nič noče prikrajševati božje besede, odvzemajoč ji njeno zahtevnost in s tem učinkovitost. Avtor ni med tistimi, ki bi radi spraznili nauk o križu (prim. 1 Kor 1,18sl) ali pa ga popačili v neko odtujevanje preprosti vsakdanji resničnosti. Pri 4. skrivnosti veselega dela rožnega venca npr. piše: »Iz tisoč majhnih žrtev vsakdanjega življenja raste moč za žrtev zadnjega popolnega darovanja. Vendar ni vedno tako, da bi zahteval Gospod od svojih kaj izrednega za krono življenja. Često je njihova velika žrtev samo v zvestobi tisočerim malim žrtvam dneva in ure, v kateri vztrajajo do konca. Gospod namreč poda vsakemu svojih otrok kelih trpljenja, ki je primeren njegovi moči in milosti. Od nikogar ne zahteva več kot more nositi. Dovolj je pobožnih ljudi, ki se opajajo z umišljenim junaštvom v trpljenju, pri tem pa spregledajo žrtve, ki jim jih nalaga dan, dolžnost in sožitje z ljudmi njihove okolice. Menijo, da so že daleč, ker imajo glavo polno velikih idej in srce polno brezplodnih želja, njihovo navdušenje pa ne preстане preizkušnje vsakdanjega življenja ...« (str. 68sl.). Drugje pravi: »Dejansko odtegne Jezus svojo notranjo bližino vsem, ki so mu bili, čeprav v majhnih stvareh, namenoma

nezvesti ali ki v svojem življenju nočejo prelomiti z nerednostmi iz navade. Prav tako se umakne tudi vsakemu, ki svojo zunanjo dejavnost razvija preveč v škodo notranjega življenja in molitve. Nagnjenje do kritiziranja in iskanje novic, nečimrni lov za uspehom, iskanje osebne zadovoljitve v božji službi in stalno samovšečno ali samomučilno razglabljanje o vsem, kar smo storili ali trpeli za Gospoda – duševna korenina je vedno ista – vse to more pregnati občutek božje pričujočnosti v duši ... « (isti, 72sl.).

Težko, če je katera knjiga o rožnem vencu tako lepa in tako prav za naš čas napisana. Zelo nam je bilo takšno delo potrebno. Naj bi bilo poskrbljeno, da bi ta premišljevanja dobilo čim več ljudi v roke. Pisana so globoko, toplo, živo, mnogokje z močnim pesniškim čutom, a vendarle preprosto, brez odbijajočega učenjaštva, čeprav povsod zasledimo, da jo je pisal strokovnjak v duhovni teologiji, obenem pa človek, ki pozna naš čas in njegove stiske. Ob koncu omenja bistveno stisko: »Tolikerim našim sodobnikom je postalo človeško življenje kakor ječa brez oken. Ne poznajo Njega, ki jih je postavil v to življenje, in prav tako ne vedo za pot, ki bi jih rešila iz tega položaja ... Tu je resnica o Marijinem vnebovzetju kakor daljni glas zvona, ki doni v brezizhodnost modernega življenja in mišljenja, kakor vrata, ki so se odprla v svobodo.«

Anton Strle, Thalhammer D., Z Marijo v radosti, v bridkosti in v slavi, v: CSS 6(1972)227.

EVANGELIZACIJA

Ne iščem svoje volje

Ob koncu leta 1971, ko so bila obzorja svetovnih dogajanj nekoliko svetlejša, kakor pa so danes, je bil francoski modroslovec Gustav Thibon navzoč pri pogovoru med naravoslovcem in pesnikom. Naravoslovec je navdušeno poveličeval napredek tehnike in omenil, kako so naravoslovci odkrili antimaterijo, ki bo človeštvu prinesla novih moči, da se bo povzpelo prav do zvezda in bo zgradilo vesoljske ladje, ki bodo hitre skoraj kakor svetloba. Pesnik je šel v čisto drugačno smer. Opozoril je na to, kako iznajdbe prinašajo s seboj več in več nevarnosti: onesnaženje zraka in vode, ogrožanje človekove resnične svobodnosti in celo njegovega obstanka; naravnost strahovite možnosti se bolj in bolj pojavljajo na obzorju poveličevanega napredka, o katerem se ne drznemo vprašati, ali je to napredovanje smrtonosne bolezni ... Čedalje burneje sta se prepirala, nazadnje pa sta se obrnila na Thibona: Kaj on misli kot filozof?

G. Thibon je odgovoril: Vse iznajdbe, tudi odkritje antimaterije, če ta sploh obstaja, lahko prinesejo za nekoga veliko dobrega, če bo to Stvarnik blagoslovil; toda gorje, če bo kaznoval človekovo prevzetnost. Vendar bistvo ni tukaj. Vse pridobitve znanosti in tehnike, predmet tolikerih pričakovanj in hkrati zaskrbljenosti, ki napreduje z napredkom – vse to prizadeva le zunanji red sredstev. Resnični cilj človeka in človeštva pa ostane to, kar pove stari katekizem, ko na vprašanje »Zakaj si bil ustvarjen in prišel na svet«? odgovarja: »Da bi Boga spoznaval, ga ljubil in mu služil.« – Spoznavati Boga in spolnjevati njegovo voljo! To je v vsakem primeru odločilno. Naj nam prinese prihodnost nekaj boljšega ali pa slabše, kar si sploh moremo misliti – veliki nauk, ki nam ga molče oznanjajo silne

spremembe današnjega časa, je bolj kakor kadar koli prej jasen: Usmeritev našega srca in vsega našega življenja k Bogu je tisti skriti zaklad, ki ga ne more nadomestiti nobena zunanja pridobitev, nobena iznajdba, nobena znanost in tehnika. To je edini zaklad, ki ga ne more uničiti nobena katastrofa. Z drugimi besedami: toliko manj bomo imeli pravico do tega, da bi bili materialisti, bodisi miselno bodisi življenjsko, kolikor dalj bomo prišli v svojih zmagah nad materijo. Zakoreninjenost v nečem nepremagljivem, v nečem, kar presega vse menjave in kar je edinole Bog – to nam bo jutri potrebno bolj kakor kadar koli: bodisi zato, da bi prav živeli in se ne dali usužnjiti tolikerim skušnjavam in omamnim vabam, če se izpolnijo obljube znanosti glede »sijajne prihodnosti«, bodisi zato, da bi prav in dobro umrli, če se uresničijo strahote, ki jih danes mnogi že vidijo na obzorju. Zakoreninjenost v Bogu, ki neskončno presega vse menjave, čeprav je sam neizrekljiva polnost življenja in dinamike, »neskončno gibanje« (Pascal) in »mir, ki vsak razum presega« (Flp 4,7).

Kar je pred desetimi leti dejal G. Thibon, je danes še bolj jasno. Seveda za tiste ljudi, ki si ne zatiskajo oči pred resnico in si ne mašijo ušes pred »opozorilom na strahote, ki jih je omogočil človeški rod«, kakor pravi drugi vatikanski koncil, ko poziva ne le kristjane, marveč vse človeštvo, naj se zave svoje odgovornosti pred Bogom in prihodnostjo ter poišče pota k spremenitvi zaskrbljujočega stanja: »Če se ne bomo marali za to potruditi, se nič ne ve, kam nas utegne dovesti pogubna pot, na katero smo stopili« (CS 81, 4).

Odgovor na prvo vprašanje starega katekizma dobiva danes nov sijaj, novo in poglobljeno pomembnost: »Spoznavati Boga in spolnjevati njegovo voljo.« Vedno bolj jasno pa postaja za tiste, ki ne ostajajo zgolj pri površini, tudi to, kar zatrjuje na podlagi evangelija Pascal: »Boga spoznamo le prek Kristusa« (Misli, 547), in sicer ne brez Cerkve, ki je Kristusovo orodje. »Ne le Boga ne poznamo brez Jezusa Kristusa, ampak tudi sami sebe poznamo le po Jezusu Kristusu. Brez Jezusa Kristusa ne vemo, ne kaj je naše življenje, ne kaj je naša smrt, ne kaj je Bog, ne kaj smo sami. Zato brez Svetega pisma, katerega cilj je samo Jezus Kristus, ne poznamo

ničesar in ne vidimo drugega ko temo in zmedo v božji naravi in svoji lastni« (548).

Sredi vseh temin in zmed, ki se hočejo vedno znova zgostiti okoli nas, stoji pred nami svetli lik njega, ki je edini mogel reči: »Jaz sem luč sveta. Kdor gre za menoj, ne bo hodil v temi, marveč bo imel luč življenja« (Jn 8,12).

Jezusova pot in pot svetnikov

Pot za Kristusom je pot spolnjevanja Očetove volje. »Ne iščem svoje volje, ampak voljo tistega, ki me je poslal« (Jn 5,30). »Jaz delam vedno to, kar je njemu všeč« (Jn 8,29). Tudi tisto Jezusovo dejanje, ki je bilo odločilno za vso odrešenjsko zgodovino, je bilo dejanje poslušnosti Očetovi volji, dejanje pokorščine do smrti, smrti na križu. Prav ta skrajna pokorščina Očetovi volji je bila izraz ljubezni, ki si večje od nje sploh ni mogoče misliti. »Nihče nima večje ljubezni, kakor je ta, da kdo za svoje prijatelje da svoje življenje« (Jn 15,13). »Zato me Oče ljubi, ker dam svoje življenje, da ga zopet prejmem ... Oblast imam, da ga dam, in oblast imam, da ga zopet vzamem. To naročilo sem prejel od svojega Očeta« (Jn 10,17–18).

V brezpogojnem spolnjevanju Očetove volje je skrivnost tiste neprimerljive svobodnosti, ki jo tudi R. Garaudy občuduje na Jezusu. Tudi nam je »zapustil zgled, da bi hodili po njegovih stopinjah« (1 Pt 2,21), da bi tudi mi »prestopili iz smrti v življenje« (Jn 5,24) in v brezmejnosti neskončnega Boga postali deležni njegove svobodnosti (prim. Jn 8,35). In samo na tej poti hoje za Kristusom v spolnjevanju božje volje bo postalo naše življenje v vsej polnosti rodovitno in bo doseglo »bogastvo veličastne njegove dediščine pri svetih« (Ef 1,18).

Danes smo vedno znova v skušnjavi, da bi namesto po spolnjevanju božje volje težili po religioznih izkustvih in doživetjih. Prav zato pa se nam dogaja, da postanemo v svojih mislih, pa tudi čustvih in doživetjih prazni. Nagnjeni smo tudi, da iščemo Boga po svojih potih in ne po tistih, na katera nas je povabil edini od-

ločilni Učenik. Zato pa smo v svoji veri in upanju tako slabotni. Kako drugače so ravnali svetniki! Bl. Maksimilijan Kolbe npr. je še kot študent teologije za veliko noč 6. aprila 1914 pisal svoji materi: »Ne želim Vam, mati, ne zdravja ne bogastva. Zakaj ne? Zato ker bi Vam hotel želeti nekaj boljšega od tega; nekaj tako dobrega, da bi Vam niti Bog ne mogel želeti višjega: Da se v vseh stvareh izvrši na Vas volja predobrega Očeta; da bi Vi, mati, znali v vsem izpolniti božjo voljo! To je najvišje, kar Vam morem želeti. Niti Bog sam ne bi mogel želeti kaj boljšega, kakor je to.« – Ob brezmadežni Gospodovi »Dekli« se je Kolbe bolj in bolj utrjeval in rastel v tem svojem prepričanju, v tej svoji popolni odprtosti v odnosu do volje nebeškega Očeta, o kateri mu je vera v križanega in poveličanega Kristusa govorila, da je ljubezen sama, pa naj pošilja ali dopušča še tako bridke in temne preizkušnje. Svojim mladim učencem je bl. Maksimilijan nekoč začrtal na tablo »obrazec svetosti«: $v = V$. »Glejte, to je obrazec! Mali v , to je moja volja. Veliki V je božja volja. Kadar se križata dve volji ena zoper drugo v znaku plus in minus, tedaj postane neznosno – rodi se križ!«

Le ena nevarnost preži na nas

»Samo če bi res vedel, kaj je božja volja!« slišimo večkrat tožiti. Učitelji duhovnega življenja nam tukaj prihajajo na pomoč z razlikovanjem dveh vrst božje volje. Z ene strani je izrecna božja volja, ki se razodeva na štiri načine: v božjih in cerkvenih zapovedih, v (evangeljskih) svetih, v navdihih milosti, končno za redovne osebe v pravilih in konstitucijah. Z druge strani pa je tiha ali vabljenja božja volja, ki se kaže v dogajanjih v nas in okoli nas, pri čemer Bog v svoji neskončno modri in dobrotljivi previdnosti nekatere stvari naravnost namerava, druge pa, zlasti greh, samo dopušča.

Gotovo je, da mnogokrat pridejo nad nas tudi velike preskušnje in stiske, ko se zdi, da se je zgrnila tema vse okoli nas in da ni več nikakršnega izhoda iz nje. Jezus ni rekel, da bomo na zemlji obvarovani trpljenja in bridkosti. Nasprotno: »Na svetu boste imeli

stisko,« a je pristavil: »Ali zaupajte, jaz sem svet premagal« (Jn 16,33). Svetilka vere, ki smo jo prejeli kot »neizrekljivi božji dar« (2 Kor 9,15), »sveti na temnem kraju« (2 Pt 1,19). In Jezus naroča: »Hodite, dokler imate luč, da vas ne objame tema. Kdor namreč hodi v temi, ne ve, kam gre« (Jn 12,35). Jezusovo naročilo se glasi: »Hodite!« Hoditi je treba po poti za Kristusom, obloženim s križem, da bomo prišli do neminljive luči vstajenjskega jutra. V hoji naprej za Kristusom je trdnost in gotovost, ne v mirovanju. Če vztrajamo v tej hoji (če storimo, kar je v naši moči tisti trenutek, in obenem molimo), tudi luči nikdar ne bomo povsem izgubili. Če se nam bo kdaj zdelo, da je v nas ni več, se bomo tem zvesteje držali njega, v katerem ni nobene teme (prim. 1 Jn 1,5). Njegova luč je tudi naša.

V zgodovini Cerkve in sveta, pa tudi v »zgodovini posameznika« nastopajo kdaj še posebno kritični trenutki. Tedaj je še posebej treba izrekati zaupnico edinemu Gospodu Cerkve, zgodovine in posameznika ter zares iskati samo Očetovo voljo.

Ko je za življenje sv. Janeza Krizostoma v začetku 5. stoletja nastopilo v Carigradu navidezno povsem brezupno stanje in je celo najboljše kristjane zajemala vrtoglavica malodušnosti in obupanosti, je sveti škof pisal iz izgnanstva plemeniti vdovi Olimpiji: »Le enega se je treba bati, Olimpija, le ena nevarnost preži na nas: greh. To besedo sem ti neprestano ponavljal. Vse drugo je prazna bajka: zalezovanja, sovrašstva, prevare, obrekovanje, sramotitve, obtožbe, zaplemba imetja, pregnanstvo, ostri meči, nevarnosti na morju, vojska po vsem svetu. Kakršno koli je vse to, vendar traja le nekaj časa in mine ter zadene umrljivo telo, čuječe duše pa prav nič ne okvari« (IS I, 224).

Kardinal J. H. Newman, ki je sam moral tolikokrat hoditi skozi gosto temo preskušenj, je v sloviti pesnitvi prosil Boga še bolj na začetku svoje življenjske poti samo za toliko luči, kolikor je je potrebno za en korak naprej: »Ne prosim, da bi gledal dalj. Dovolj mi je za en korak!« Ko pa se mu je zemeljsko življenje že bližalo zatonu, je molil: »Bog ve, kaj je moja največja sreča, jaz pa ne. Ni pravila za to, kaj nam je v srečo ali v dobro. Kar je enemu primerno, ne ustreza drugemu. Dokaj različne poti vodijo do

popolnosti. In tudi zdravila, ki jih posamezne duše potrebujejo, nikakor niso enaka. Bog nas vodi po nenavadnih potih. Vemo, da hoče našo srečo, mi pa ne vemo, kaj je naša sreča, niti ne za pot do nje. Slep smo; prepuščeni sebi bi šli po napačni poti. Njemu se moramo prepustiti ... O moj Bog! Brez pridržka se hočem izročati v tvoje roke. Zdravje ali bolezen, veselje ali žalost, prijateljstvo ali osamljenost, tolažba ali potrnost, tvoja bližina ali tvoj skrit obraz – vse je dobro. Če prihaja od tebe. Modrost in ljubezen si – česa bi si še želel? » (Vdl, 202).

Anton Strle, Ne iščem svoje volje, v: BO 5(1981)5–8.

Skrivnost trpljenja

Na televiziji so 17. septembra 1978 marsejskemu nadškofu Etchegarayu postavili vprašanje, kaj misli o trpljenju. Odgovoril je: »Najprej človek ne more o tem govoriti pred nekom, ki trpi; in vendar je treba o tem govoriti.« Nato je (po vsebini) dejal: Motil se je Camus, ko je trdil, da je po nauku krščanstva trpljenje kazen; trpljenje tudi ni nekaj, za kar naj bi se sploh ne zmenili, kakor je to učil Buda; tudi ni škandal, kakor mislijo filozofi. Trpljenje je namreč skrivnost, ki je njen ključ edinole Kristus. Na to misli pesnik Claudel, ko pravi: »Kristus ni prišel, da bi trpljenje odstranil, tudi ne zato, da bi ga razložil, marveč da bi ga napolnil s svojo navzočnostjo.« Ameriški škof Fulton Sheen pa je pred nedavnim povedal v jedru isto kakor Claudel, ko je rekel: »Trpljenje je ček z zelo visokim zneskom. Toda trpljenje, ki ni darovano v Kristusu, je ček, ki mu še manjka podpis.« To se pravi, da trpljenje samo zase, brez te ali one povezave s Kristusom, pravzaprav nima nikakršne vrednosti. Enako gledanje na trpljenje je izraženo tudi v besedah sv. Pavla v Kol 1,24, ki govorijo o treh stvareh: o Kristusovem trpljenju, o dopolnjevanju tega trpljenja in o sadu, ki iz tega prihaja.

Kristusovo trpljenje

Čisto gotovo je, da bi brez Jezusovega vstajenja ne bilo nikakršne krščanske vere in nobene Kristusove Cerkve. Vse Sveto pismo nove zaveze nam pričuje, da se je krščanstvo začelo z izpovedovanjem vere v Jezusovo vstajenje. Zlasti to naglašata sv. Pavel (prim. 1 Kor 15). Vendar ravno on v istem pismu pravi: »Judje zahtevajo znamenj in Grki iščejo modrosti, mi pa oznanjamo Kristusa, križanega ... božjo moč in božjo modrost« (1 Kor 1,23–24; prim. 2 Kor 13,4). Vstajenje je vstajenje križanega Jezusa. Bog je obudil tistega Jezusa, v čigar življenju je bil križ središče in cilj. »Jezusa iščete, Nazarečana; križanega. Vstal je« (Mr 16,6). »Ali ni bilo potrebno, da je Kristus to pretrpel in tako šel v svojo slavo?« (Lk 24,26.46). Oznanjevanje evangelija je oznanjevanje Jezusovega križa, ki je sredstvo odrešenja (prim. 1 Kor 1,17; 2,2; Gal 6,14). To je središče vse odrešitjske zgodovine; v njem so našle svojo izpolnitev vse obljube.

Markov evangelij nam kaže, kako ne Jezusov nauk ne njegovi čudeži ne njegovo izredno življenje ni zadostovalo za to, da bi Judje ali vsaj apostoli Jezusa spoznali za pravega Božjega Sina. Ko je Jezus končno o sebi jasno izpovedal, da je »Sin Blagoslovljenega« (14,61), je bil kot bogokletnik obsojen na smrt. Prvi in edini, ki ga v resnici priznava za Božjega Sina, je poganski stotnik, in sicer pod križem (15,39). Marko s tem pove, kako je mogoče Jezusa spoznati kot Božjega Sina. Glasovi iz nebes ne zadostujejo (1,11; 9,7). Čudeži privedejo samo hudobne duhove do spoznanja Jezusovega božjega sinovstva (3,12). Edinole Križanega ljudje začno spoznavati za pravega Božjega Sina. To središčno dejstvo naglasi evangelist dodatno še z mestom, ki ga daje odločilni besedi, s kakršno se Jezus obrača na »množico in svoje učence«, torej na vse ljudi, ko jih poziva, naj hodijo za njim. Neposredno po grobem nesporazumu, ko Peter Jezusa odvrta od poti trpljenja in križa, ker ne misli »na to, kar je božje, ampak kar je človeško« (8,33), je namreč Marko namestil prizor, kjer Jezus govori: »Če hoče kdo iti za menoj, naj se sam sebi odpove in vzame svoj križ ter hodi za menoj« (8,34).

Janezov evangelij je oblikovan po drugačnem zasnutku kakor Markov. A križ je tudi tukaj, v nekem pogledu še razločnejše, pritegnjen v središče in višek zgodovine odrešenja in božjega razodetja. Tudi tu Jezus med svojim javnim delovanjem stalno zadeva ob napačno razumevanje in nasprotovanje. Jezusovo resnično bistvo je mogoče spoznati šele na temelju križa: »Ko boste Sina človekovega povišali, takrat boste spoznali, da sem jaz« (8,28). »Ko bom z zemlje povišan (na križ), bom vse pritegnil k sebi« (12,32).

Pavel, Marko in Janez (a na svoj način vsa nova zaveza) soglašajo, da enoumno kažejo na povezanost med križem in Jezusovim božjim sinovstvom. Jezus je trdil, da je Boga mogoče zares spoznati le na temelju njegove besede in njegove dejavnosti. Zato je moral s svojim ravnanjem Boga razodeti na nov način. Njegovo trpljenje, ki je šlo tako daleč, da se je začel »od strahu tresti in od groze trepetati« in je njegova duša postala »žalostna do smrti« (Mr 14, 33 s) – to je postalo prava, najprepričljivejša govorica o Bogu. Veličastvo in kraljevstvo Boga kot večne ljubezni je najsijajneje zažarelo ravno v izničenju in pokorščini Sina do Očeta (prim. Flp 2,6–10). Tu se je obenem razkrilo, da je ta pokorščina bila bistveno ljubezen. Ko je – zaradi nas in zaradi našega odrešenja – občutil zapuščenost od Očeta, ga je vendarle ljubeče naslavljal na Oljski gori kot »Abba« (Očka moj!) in na Kalvariji »Eli« (Moj Bog!) ter sklenil daritev nad vsemi daritvami vseh časov, edino »čisto daritev« (Mal 1,11), »z močnim glasom: ‹Oče, v tvoje roke izročam svojo dušo›« (Lk 23,46). V neizrekljivi veletok svoje ljubezni do Očeta pa je zajel tisti svet, ki ga je Oče tako ljubil, da je v njegovo odrešenje poslal svojega od vekomaj ljubljenega Sina (prim. Jan 3,16; 17,24).

Balthasar polaga v Kristusova usta besede: »Moj križ je odrešenje, moja smrt je zmaga, moja tema je luč ... V križu je bilo vstajenjsko jutro. V smrti je bil grob zdrobljen. V padcu v praznino je bil vnebohod« (Herz der Welt, 129 in 134). Zmaga ljubezni nad pogubnim egoizmom, ki je jedro greha! In odkritje, da je Bog povsem drugačen, kakor pa bi si ga hotel zamišljati človek! Nedoumljivo vsemogočnost Boga, ki je ljubezen, je mogoče spoznati šele v luči človeške onemoglosti, čeprav ne v tisti onemoglosti, ki

pred močnejšimi trudno in topo odneha. Jezus udarcev svojih nasprotnikov ni sprejemal brezčutno, marveč se je iz visoke zavesti o samem sebi upiral temu, da bi na nasilje odgovarjal z nasprotnim nasiljem. Imel je skrivnostno moč, da je to, kar mu je bilo s silo prizadejano, preoblikoval v dejanje daritve samega sebe; s tem je svojega Očeta razodel kot Boga nenasilnosti, kot Boga, ki celo svobodo svojih nasprotnikov pusti v celoti nedotaknjeno in izkaže svojo skrivnostno mogočnost v tem, da more celo zlo obrniti na dobro.

»Dopolnjujem, česar primanjkuje ...«

Drugi vatikanski koncil je zelo naglasil, da je Cerkev božje ljudstvo. »Ne bi pa bilo prav, če bi zdaj odklanjali misel, da je Cerkev skrivnostno Kristusovo telo, češ da je to preveč nejasna podoba, in sprejemali ter poudarjali le pojem, da je Cerkev božje ljudstvo. Vendar izraz ‹božje ljudstvo› sam zase ne more izraziti bistva novozavezne Cerkve. ‹Božje ljudstvo› je bil tudi stari Izrael; in nikakor ni le naključje, če sv. Pavel to besedo uporablja samo v navedkih iz Stare zaveze. V pojmu Kristusovega telesa pa je izražena nezamenljiva novost, posebna značilnost ravno novozaveznega božjega ljudstva; tisto, kar ga napravlja za posebno ljudstvo in mu daje posebno naravo, poseben značaj, za razliko ne le od svetnih ljudstev ali narodov, ampak tudi za razliko od politične teokracije stare zaveze ... Cerkev je božje ljudstvo kot Kristusovo telo« (Ratzinger, Neues Volk, 84s).

Telo je tisto, po čemer smo navzoči in delujemo v svetu. Cerkev kot »Kristusovo telo« torej pomeni, da je Kristus od svojega vnebohoda po njej in njenih udih, ki so udje Kristusovega telesa, še naprej vidno navzoč sredi sveta s svojo odrešenjsko dejavnostjo, povzeto v velikonočni skrivnosti trpljenja in vstajenja. Kristus uporablja Cerkev in vse njene ude, od papeža in škofov pa do tovarniških delavcev in delavk ter do bolnikov, morda vse življenje priklenjenih na posteljo, da po njih kot svojem »vidnem znamenju in orodju« (C 1), kot »živem organu odrešenja ... na vse razliva vso resnico in milost« (C 8). Okrožnica o Kristusovem skrivnostnem telesu

(1943) pravi: »Samo po sebi bi mogel Kristus to obilnost milosti vesoljnemu človeštvu deliti sam neposredno. Vendar pa jo je hotel deliti po vidni Cerkvi, v kateri naj bi se ljudje združevali, da bi mu vzajemno pomagali pri podeljevanju božjih sadov odrešenja. Kakor je namreč Božja Beseda hotela uporabiti našo naravo, da je s svojimi bolečinami in mukami odrešila ljudi, tako na skoraj isti način upo- rablja svojo Cerkev, da bi začeto delo do konca nadaljevala« (št. 13).

To ima pred očmi sv. Pavel, ko pravi, da s svoje strani »dopol- njuje« Kristusovo trpljenje. Ne kakor da bi mogel on ali kdorkoli kaj dodati odrešenjski vrednosti in notranji moči Kristusove smrti na križu! Ravno Pavel silno naglašša, da smo popolno spravo z Bogom enkrat za vselej dobili s Kristusovo krvjo in ne s kakršnokoli lastno storitvijo. »Pri pridobitvi tistega neizmerneza zaklada, ki ga je na križu umirajoči Kristus podaril svoji Cerkvi, ona ni nič sodelovala,« povzema nauk sv. Pavla ista okrožnica. Drugače je tam, kjer gre za razdeljevanje tega zaklada. Tu Kristus hoče, da ima Cerkev »pri posvečevalnem delu ne le delež, marveč da to delo nekako izhaja iz njene dejavnosti. Zares strašna skrivnost, ki je nikoli dovolj ne preiščujemo: da je namreč zveličanje mnogih odvisno od molitve in prostovoljnih žrtev ter odpovedi, ki jih v ta namen sprejemajo nase udje skrivnostnega Kristusovega telesa« (št. 43).

Tu velja podobno, kar Pavel trdi o človeškem organizmu: »Ne more reči glava nogam: Ne potrebujem vas« (1 Kor 12,22). Kristus, Glava Cerkve, je hotel potrebovati »dopolnjevanja« s strani svojih udov, da bi jih povzdignil k dostojanstvu »božjih sodelavcev« (1 Kor 3,9), ki zdaj skupaj s Kristusom in za njegovo stvar trpijo, da bi nato postali tem bolj sposobni »v razodetju njegovega veličastva« radovati se v »neizrekljivem in poveličanem veselju« (1 Pet 4,13; 1,8). S Kristu- som naj bi trpeli, da bi bili z njim tudi poveličani (prim. Rim 8,17).

»Veselim se v trpljenju za vas ...«

Na vprašanje o smislu trpljenja je mogoče res veljavno odgo- voriti le v povezavi z Jezusovim trpljenjem. V Jezusovem življenju trpljenje ni samo nekaj postranskega, marveč spada bistveno k

njegovemu odrešensjkemu delu. Jezus vnaprej napove, da bo »moral« trpeti. Jezusovo trpljenje je nadomestno-spravno delo Božjega služabnika (prim. Apd 8,30–35; 3,13.26; 4,30; 1 Pet 2,22–25). Da je Jezus svoje trpljenje umeval kot trpljenje Božjega služabnika v smislu stare zaveze (npr. Iz 52sl.), to je zlasti vidno iz besed, s katerimi je postavil evharistijo, kjer se daje »za vas« ali »za mnoge«. Jezus je bil izročen trpljenju in smrti v odrešenje in zveličanje ljudi, da bi jih spravil z Bogom (prim. 2 Kor 5,19). Jezus je tako rekoč poosebljena »sprava« in »odkupnina« za vse človeštvo.

Kakor k Jezusovemu življenju tako tudi k življenju njegovih učencev in udov bistveno spada tudi trpljenje. Ne le sv. Pavel, ampak vsak kristjan je na svoj način poslan v svet, da nadaljuje službo sprave. In kakor Jezus ni iskal trpljenja zaradi trpljenja, tako se tudi kristjan ne vdaja nezdravemu »dolorizmu« (ali celo masohizmu), tj. težnji po trpljenju kot takem. A je že tako: Kdor hoče hoditi za Jezusom, mora nositi križ in piti njegov kelih (prim. Mr 10,38) ter si naložiti marsikatero tudi prostovoljno odpoved, če hoče vztrajati v dobrem in biti »sol zemlje« in »luč sveta«. Biti mora pripravljen tudi na sramoto, zasmeh, preganjanje in smrt (Mt 19,39; Mr 8,34; 13,10–13). Toda prav s tem bo rešil svoje življenje in ga napravil rodovitnega (prim. Jn 12,24 sl.). In Gospod mu bo omogočil, da se bo – kakor sv. Pavel – sredi bridkosti mogel globoko radovati. »Poln tolažbe sem in preobilno je moje veselje pri vsej naši nadlogi« (2 Kor 7,4).

Kristjan ve, da je njegov Učenik že zmagal. V ušesih mu odmeva beseda, za katero bo moral vedno priznati, da jo je slišal iz božjih ust: »Vstajenje od mrtvih!« (Balthasar, GF, 266). To vliva vanj nezlomljivo upanje, da lahko vstopi v zadnje globine trpljenja, ki ga daruje za odrešenje in zveličanje sveta. In ko je lačen, zaznamovan, bolan, ubog, je pred njim Gospod, ki mu kliče: »Blagor ... Aleluja!«, »Kjer sem jaz, tam bo tudi moj služabnik« (Jn 12,26).

K tem zadnjim besedam je zapisal Dag Hammerskjöld: »Kaj pomeni vsa zemeljska sreča v primeri z obljubo, da bomo tudi mi tam, kjer je On!«

Spokornost – bistvena sestavina krščanskega življenja

Herezija o »sladkem krščanskem življenju«

Z velikim veseljem sem že takoj od začetka sprejemal drugi vatikanski cerkveni zbor in njegove izjave, vse presijane in prepojene z veselim Jezusovim oznanilom za vse človeštvo in za vse stvarstvo. Prijatelj me je povabil, da sem bil po televiziji »navzoč« ob odprtju koncila. Kakor iz mojega srca – tako se mi je zdelo – so prihajale besede papeža Janeza XXIII., ko se je v otvoritvenem govoru obrnil zoper »črnoglede preroke, ki vedno napovedujejo nesreče ... in ki niso zmožni videti nič drugega kakor zablodo in propad ... Cerkev se je vedno upirala zmotam in jih pogosto obsojala z največjo strogostjo. Dandanes pa Kristusova nevesta raje uporablja zdravilo usmiljenja kakor orožje strogosti. – Cerkev bolj odpira oživljajoče studence nauka, ki razsvetljuje ljudi s Kristusovo lučjo, in jim tako pomaga razumeti, kaj v resnici so, kaj je njihovo vzvišeno dostojanstvo in njihov namen ... S tem, da koncil zbira najboljše energije Cerkve in si prizadeva za to, da bi bilo človeštvo deležno veselega oznanila odrešenja, na neki način pripravlja in utrjuje pot do tiste edinosti človeštva, ki je potrebna kot nujna podlaga za to, da bi zemeljsko občestvo prišlo do podobnosti s tistim nebeškim občestvom, kjer je »resnica kraljica, ljubezen postava in razsežnost večnost« (sv. Avguštin).«

Konec otvoritvenega govora je bil nenarejeno topel, preprosto ponižen in obenem goreča prošnja za božjo pomoč, posebno po posredovanju Marije, po kateri se je Bog tako rekoč po materinsko sklonil k človeškemu rodu. Ob pogledu na govornika, sklicatelja koncila, je človeka nehote prevzela misel: »To je zares božji mož. Drugi vatikanski cerkveni zbor začenja novo obdobje Cerkve in s tem novo obdobje odrešenjske zgodovine v znamenju nečesa velikega! V znamenju tistega »veselja in upanja«, ki ga naklanja človeštvu živi Bog Jezusa Kristusa!«

Proti koncu koncilskih zasedanj sem na neki Marijin praznik stopil v neko cerkev prav tedaj, ko je duhovnik bral na prižnici evangelij, v katerem žena blagruje Jezusovo mater. Ko je duhovnik prebral evangelij, je začel pridigo s ponovitvijo evangelijske besede: »Blagor telesu, ki te je nosilo, in prsim, ki so te dojile.« Nato pa je slovesno nadaljeval: »Jaz pa vam pravim: Blagor zakoncem zdaj po koncilu!«

Ljudje so radovedno napeli oči in ušesa tako obetajočemu začetku. Zdelo se mi je, da so neredki olajšano dvignili glave in da jih je prevzelo nekaj takega, kakor prevzame človeka tedaj, ko je bil vržen v deročo reko in se je moral dolgo in s skrajnimi močmi bojevati zoper valove in vrtince, da bi ne utonil, končno pa se je še z zadnjimi močmi le rešil na zeleno, sončno obrežje. Tudi jaz sem pazljivo prisluhnil. A nisem dvignil glave, temveč se mi je nehote sklonila – pod težo nekakšne nejasne, toda izrazito temne in bridke slutnje.

Ne! Niti za trenutek nikoli nisem podvomil in ne dvomim, da je bil drugi vatikanski koncil v svoji celoti v skladu z božjo voljo in da se bodo Kristusove obljube Cerkvi – in po njej svetu (ki ga je »Bog tako ljubil, da ...«: Jn 3,16) – natanko izpolnile. Toda kakšna razočaranja bomo morali prestati, koliko razvalin krščanskega (in prav zato tudi »človeškega«) življenja izkusiti, preden bo prišlo do tiste resnične preнове, kakršno si je zamišljal papež Janez Dobri! Kolikšno opustošenje duš (pa ne mislim »platonsko«!), kolikšno gorje bo prej potrebno, če se bomo vdajali utvaram, da bo »po koncilu« vse šlo gladko in brez bojev (predvsem seveda zoper lastni egoizem, ki ga bomo več ali manj nosili v sebi vsi ljudje do konca sveta)! Te misli so me že tedaj kar preplavile.

»Blagor zakoncem zdaj po koncilu!« Ta pridigarjev stavek se mi je tako rekoč zajedel v dušo in ni hotel iz nje. Ostal mi je neizbrisno v spominu kot znamenje za vsakršen naivni »optimizem« (ki je dostikrat zakrinkan pesimizem) glede vsega »koncilskega«. Že tedaj sem bil sicer prepričan, da pridigar nikakor ni pomislil na vse tisto, kar sem jaz razbral iz onega stavka in kar je on pobral nekako iz ozračja, ki je zavelo že vse naokoli: »Zdaj po koncilu bo šlo vse bolj gladko ...« Nekako zareklo se mu je. Vendar je izrekel občutje premnogih, ki jih je bolj ali manj okužilo tisto, na kar je

misлил znani zagrebški nevropsihiater dr. Anđelko Vujatović, ko je na študijskem duhovniškem zborovanju izjavil: »Glavna herezija naše dobe je herezija o ‹dolce vita cristiana›« (Glas Koncila, 5. 3. 1969; in še 7. 12. 1969).

Koncil sam v svojih besedilih seveda ni čisto nič okužen s tistim, kar zdaj že deset let po končanem cerkvenem zboru ogroža premnoge ude Cerkve po vsem svetu in v vseh krogih – herezija o »sladkem krščanskem življenju«.

Tudi glede zakona samega in glede družinskega življenja se koncil zelo jasno zaveda, da še daleč ne gre vse z lahkoto in gladko. Spomnimo se le na eno mesto: »Za stanovitno izvrševanje obveznosti, ki jih zahteva krščanska poklicanost v zakonu, se zahteva nadpovprečna krepost; zato bodo zakonci, z milostjo okrepljeni za sveto življenje, vztrajno gojili trdnost v ljubezni, velikodušnost in duha požrtvovalnosti ter si vsega tega izprosili z molitvijo« (CS 49).

O Cerkvi v splošnem pa pravi cerkveni zbor, da je poklicana na pot neprestanega prizadevanja za vedno novo spreobrnjenje, zato pa tudi na pot spokornosti; saj bi drugače ne bilo mogoče reči, da se »zvesto drži Kristusove zapovedi ljubezni, ponižnosti in zatajevanja« (C 5). »Kakor je Kristus delo odrešenja izvrševal v uboštvu in ob preganjanju, tako je Cerkev poklicana, da stopi na isto pot, da bi ljudem posredovala sadove odrešenja ... Za izvrševanje svojega poslanstva sicer potrebuje človeških sredstev, vendar pa ni postavljena za to, da bi iskala zemeljsko slavo, temveč za to, da bi tudi s svojim zgledom razširjala ponižnost in zatajevanje ... In ker ima v svoji sredi grešnike, je hkrati sveta in vedno potrebna očiščevanja ter nikoli ne preneha s pokoro in prenavljanjem« (C 83).

Polno je še drugih koncilskih besedil, ki prav tako ali še jasneje pričajo, da drugi vatikanski cerkveni zbor niti malo ne govori v prid hereziji o »sladkem krščanskem življenju« (ki pa kaj kmalu postane grenko, mnogokrat nedopovedljivo bridko). O tem bi se zlahka prepričali že iz Herderjevega »terminološkega indeksa« za besedila drugega vatikanskega koncila. Na 26 mestih govorijo o »pokori« ali »spokornosti«; na 11 mestih o »zatajevanju«; na 5 mestih o »mrtvenju« (mortificatio); na 11 mestih o »spreobrnjenju«.

Zakaj je potrebna spokornost?

Čisto gotovo drži, da spokornost ni v krščanstvu prvo in največje. »Spreobrnjenje« (metanoia), kakršno je Jezus zahteval od svojih učencev že takoj, ko je prvokrat oznanil, da se je približalo božje kraljestvo (Mr 1,15), ni povsem isto kakor »spokornost«. Spreobrniti se pomeni spremeniti grešno pot, na katero je kdo stopil, in stopiti na pot, ki nam jo odpira Jezus. To je hoja za Kristusom, bistvena za veliko novo gibanje in dinamiko, ki se je začela v Jezusu. Tu je prvo in največje, v nekem oziru edino – ljubezen.

Kristus nikoli ni učil, da se morajo njegovi učenci »rešiti telesnosti«, zatreti svoje čute in čustva, znebiti se »sveta«. Biti »duhoven« človek pomeni v krščanstvu to, da se dam voditi Svetemu Duhu, Duhu poveličanega Kristusa.

To so vedeli tudi tisti stari cerkveni očetje, ki jih danes preveč radi dolžimo platonskega »spiritualizma« ali celo »maniheizma«. Vendar pa so vedeli še nekaj drugega – da je sicer res ljubezen navsezadnje edini kristjanov zakon, da pa je pogoj za takšno ljubezen odprava in vedno novo odpravljanje ovir, ki nasprotujejo ljubezni do Boga in bližnjega. Vedeli so, da je potrebno očiščenje in vedno novo očiščevanje »studentev tako naše dejavnosti kakor tudi naše miselnosti, očiščevanje najglobljih brezen naše čutnosti in čustvenosti, začenshi z našo domišljijo ... Brez tega je popolnoma zastonj upati na to, da bi delovali v skladu z »agape«, da bi nas nagibala »agape«, in še bolj zastonj upati, da bi prepoznali božji smisel te »agape«. Gre tu za nenehen boj, najprej zoper duha gospodovalnosti, nato zoper duha gole posesti in egoističnega uživanja sveta. Prav nobena stvar ne more premagovati tega trojnega poželenja kakor to, da se neprestano upiramo slehernemu ustavljanju na enem mestu, slehernemu ustoličevanju na eni točki, sleherni samovšečnosti ob uresničitvah, pa naj bi bile tudi najboljše. Povrh tega je potrebna tukaj vedno znova poživljena čuječnost zoper vsakršno odrevenelost v »že narejenem«, zoper vse konservatizme, ki bi hoteli nadomestiti iznajdljivo zvestobo, predvsem pa morda zoper tisti konformizem non-konformistov, ki je še najslabši zglavnik, kar jih je iznašla

lenoba z reformatorskimi zahtevami.« Tako pravi eden najboljših poznavalcev stare krščanske duhovnosti, L. Bouyer.¹ S tem pa smo tudi povedali, zakaj je potrebna spokornost.

Cerkvene očete je o tem poučila ne le lastna izkušnja, marveč tudi Kristus in predvsem On, ki »je vse poznal in ni potreboval, da bi kdo o kom kaj povedal, zakaj vedel je sam, kaj je v človeku« (Jan 2,25).

Jezus nikdar in od nikogar ni zahteval take »spokornosti«, ki bi uničila ali »potlačila« telesne ali duševne (in duhovne) moči in darove – tega niti dovolil ne bi. Pač pa je rekel: »Če hoče kdo hoditi za menoj, naj se odpove samemu sebi in vzame vsak dan svoj križ ter hodi za menoj ... Če kdo pride k meni in ne sovraži (tj. zapostavi) svojega očeta in matere in žene in otrok in bratov in sester, vrh tega tudi svojega življenja, ne more biti moj učenec. Kdor ne nosi svojega križa in ne hodi za menoj, ne more biti moj učenec« (Lk 9,23; 14,26). Daniel Rops pripominja k temu: »Trpka načela smo posladkali, kakor da bi jih človeška usta ne mogla več prenašati« (245). Papež Pavel VI. pa je (31. 8. 1966) tem istim Jezusovim besedam pristavil: »Kdor izmed nas bi mislil, da bo življenje Cerkve prenovil s tem, da odstrani zatajevanje samega sebe, da se znebi nadlog, majhnih in velikih, kakršne so Cerkev lastne in zadevajo bodisi zaradi moralnih zahtev bodisi v skladu s priznanimi asketičnimi navadami, ta ne bi pravilno razlagal temeljnih zahtev evangeljskega duha. In ravno iz takšnega evangeljskega duha prejema Cerkev svojo življenjsko moč – iz molččega izvrševanja tistih kreposti, ki pomenijo zatajevanje, spokornost, hkrati pa resnično krepitev Kristusovega učenca: iz potrpežljivega prenašanja trpljenja, iz zveste pokorščine, iz stroge preprostosti, iz hoje za Kristusom križanim.«

Dovolj jasno je: spokornost je res bistvena sestavina krščanskega življenja. Brez tega – in brez resnega molitvenega duha, ki ga pa brez spokornosti sploh ni – postanemo sprijena sol, ki ni za nič drugega več, kakor da se proč vrže in jo ljudje pohodijo. Sprijena sol! Ali ni to najboljša razlaga za vse tisto v Cerkev, v družinah in v svetu, zaradi česar moramo biti žalostni?

Marsikomu izmed nas bi nadvse koristilo, če bi večkrat premišljeval stavke, ki jih je napisal bl. Peter Faber uživaškemu plemiču, nato spreobrnjencu: »Jezus je trpel pomanjkanje, jaz živim v preobilju! Jezus je trpel lakoto, jaz pa sem sit! Jezus je bil ubog, jaz pa se oblačim v svilo in škrlat! Jezus je delal do smrtne utrujenosti, jaz pa se izogibljem delu!« Izkusil bi, kako neprimerno lepša, veselejša in močnejša je »krščanskost« (Christ-sein), če ima v sebi tudi tisto bistveno vsebino, ki ji pravimo spokornost. Tedaj nimamo več opraviti s plehko, posladkano vodo, temveč s krepkim vinom, o katerem pravi Sveto pismo, da razveseljuje srce in rodi najboljše stvari.

Anton Strle, Spokornost – bistvena sestavina krščanskega življenja, v: CSS 11(1977)34–36.

Škof dr. Janez Frančišek Gnidovec

»Moli, zatajuj se, ljubi Gospoda Jezusa«

Če naj bo kdo razglašen za blaženega, je med drugim potrebno tudi natančno preučiti vse njegove spise in zapiske, iz katerih je – v povezanosti z vsem drugim – mogoče razbrati, kakšno je bilo njegovo krščansko (duhovno) življenje, ali je dosegalo junaško stopnjo krščanskih kreposti.

Takšnih Gnidovčevih spisov in zapisov se je nabralo nekaj nad 900 tipkanih strani navadnega formata. Razvrstili jih je mogoče na 7 skupin, med njimi tudi 46 strani osebnih duhovnih zapiskov (dobrih sklepov). 1. Pridige iz začetne dobe; 2. »svetni« spisi vzgojitelja srednješolcev v času 1901–1911; 3. pastirska pisma od 1924, ko je postal škof, do 1938; 4. pastirskim pismom podobne poslanice vernikom in/ali duhovnikom; 5. razna navodila duhovnikom glede sklepanja zakonov in podobno; 6. dokumenti, poslani apostolskemu sedežu in njegovim uradom; 7. zasebna pisma, skice za nagovore in osebni duhovni zapiski.

Iz vsega tega človek ob vestnem pretehtavanju pride do sklepa: Škof Gnidovec je bil globoko in povsem nadpovprečno »pobožen«

(v prvotnem pomenu te besede: »po Bogu« se ravnati, kakor to Gnidovec izrečno tudi sam razlaga) že kot srednješolec. Vsekakor se je to stalno nadaljevalo in poglobljalo za časa bogoslovnega študija in prvih duhovniških let in potem nepretrgano do konca življenja. Na povabilo škofa dr. A. B. Jegliča je Gnidovec študiral na Dunaju latinščino in grščino ter slovenščino. Ob svoji nadarjenosti, ki se ji je pridruževala velika pridnost, bi bil mogel postati zelo dober in privlačen šolnik, pa tudi uspešen znanstvenik, najbrž tudi upoštevan pisatelj (kakor razodevajo nekateri njegovi potopisi). – Vendar je treba dati prav njegovemu nekdanjemu učencu v škofovih zavodih kanoniku Josipu Šimencu, ki je nekaj dni po Gnidovčevi smrti zapisal:

»Pokojni dr. Ivan Franjo ni hotel biti pismouk, ampak apostol, kipar duš, graditelj cest. Vedel je, da je vera življenje. To je življenje, da poznajo Očeta in katerega si poslal, Jezusa Kristusa. Jezusa, ki priteza k sebi vesoljnost življenja, da bi vse posvetil, da bi nasitil vse, ki so lačni absolutnega, napojil vse, ki so žejni popolnosti, in zrahljal vsako tesnobo srca... To smo tudi mi čutili, ki smo v tej hiši, stokrat posvečeni po njegovih molitvah in žrtvah, poslušali njegove govore. Dijake je zbral v kapelo vsak torek ob tri četrť na pet. In kaj je govoril? O Jezusu, ki naj ga čim večkrat prejmemo v sv. obhajilu. O Marijinem Srcu, o sv. Jožefu, sv. Stanislavu, in prav nikoli ni pozabil omeniti angele varuhe.

In kako je govoril? Tako, da je v njegovih besedah trepetalo globoko osebno izkustvo, natančno tako, kakor pravi apostol ljubezni v prvem pismu: «Kar smo slišali – pred tabernakljem –, kar smo s svojimi očmi videli, kar smo gledali in v kar smo proniknili, to vam spričujemo ter vam oznanjamo večno življenje» (1 Jn 1,1). Takrat sem zaslutil, kako globoka je misel antiohijskega škofa: «Kdor res ima Jezusovo besedo, more slišati tudi njegovo tihoto, tako da se razodeva tudi s svojim molčanjem».

Vsa Gnidovčeva dejavnost in vsi odnosi do okolja so, kakor vse kaže, prežeti od tega, kar je 1924 (že kot škof) v konferenci sestram usmiljenkam označil kot »tri glavne nauke iz duhovnega življenja: 1. Moli! – 2. Zatajaj se. – 3. Ljubi Gospoda Jezusa!«

(posebno še v njegovem trpljenju). To troje je pri Gnidovcu neločljivo in stalno nastopa. – In zmeraj znova je Gnidovec govoril o Jezusovem in Marijinem Srcu (prvi petek 3. februarja 1939 je bil dan Gnidovčeve smrti).

Kljub velikim, tudi silnim težavam, ki jih je imel kot škof zelo neurejene in mnogovrstno zapletene škofije je ohranil in pač tudi še pomnožil krščansko vedrost. Njegovi nekdanji tovariši in sodelavci iz škofovih zavodov se spominjajo, kako jih je prišel nekajkrat vsaj za kratke trenutke obiskat, kadar je po opravkih prišel v Ljubljano: »Vedno je bil ves sončen. Vselej smo z globokim spoštovanjem občudovali veličino njegove svetosti in misijonske gorečnosti, ko je s tako značilnim poudarkom govoril o svoji škofiji in o cilju svojega prihoda v Ljubljano: da Slovencem priporoči svojo škofijo v molitev; da pridobi zanj kakega vnetega duhovnika in si izprosi tudi kaj denarja za tako vpijoče potrebe vernikov južnih krajev.« Lj., 20. 1. 1993.

Anton Strle, Škof dr. Janez Frančišek Gnidovec, »Moli, zatajaj se, ljubi Gospoda Jezusa«, v: Družina 42(1993)št. 9, str. 8.

Mesto zakramentov v življenju Cerkve

Konvertit F. W. Faber pravi: »Zakramenti so najpresenetljivejši spomeniki božje ljubezni.« V okrožnici »Zajemali boste vodo« iz l. 1956 pa beremo: »Iz ranjenega Odrešenikovega Srca je bila rojena Cerkev ... Iz istega Srca je preobilno pritekla tudi milost zakramentov« (št. 39). Še vedno velja tudi tisto, kar je bilo zapisano v Rimskem obredniku: »V božji Cerkvi ni nič svetejšega ali koristnejšega in odličnejšega ali bolj božanstvenega kot zakramenti, ki jih je postavil Kristus Gospod v zveličanje človeškega rodu.«

Odlični duhovni pisatelji slavijo zakramente kot sedmere stebre, ki si jih je izklesala učlovečena božja Modrost in ki se nanje opira Cerkev; ali kot sedmere svetilke, postavljene na svečnik, da svetijo z lučjo nebeške milosti vsem, ki so v tej hiši, to je v Cerkvi.

Zakramenti dajejo Cerkvi trdnost in nadnaravno svetlobo, ki s svojo toplino neprenehno prebuja tisto življenje, ki ga je v izobilju prinesel Kristus (prim. Jn 10,10).

Vendar je ponekod danes tudi med resnimi kristjani več ali manj obledela zavest o pomembnosti zakramentov za življenje Cerkve v naši »atomski« dobi. Večkrat se jim dozdeva, da bi bilo treba najprej »evangelizirati«, kvečjemu šele nato (časovno pozneje) posvetiti več pozornosti tudi »zakramentalizaciji«. – Ali jim ni treba dati prav? V treh majhnih premislekih si skušajmo odgovoriti na to vprašanje.

Napačno umevanje zakramentov – napačen pogled na Cerkev

Kako velikega pomena je zakramentalno življenje za notranjo živost in blagodejno vplivnost posameznega cerkvenega občestva in celotne Cerkve v svojem okolju, moremo razen iz zgodovinskih dejstev zaslutiti tudi iz tesne povezanosti, ki obstaja med pojmovanjem zakramentov in umevanjem Cerkve ter njenega poslanstva.

Joseph Ratzinger piše: »Pred kratkim je bilo med pastoralnimi teologi izraženo mnenje, da sta krst in polaganje rok svoj čas prišla v navado zato, ker večina kristjanov ni bila sposobna pisanja; če bi že tedaj živeli v takšni pismenostni kulturi, kakršna je danes, bi namesto tega izdelovali listine – tako so ti teologi dejali. Potem seveda hitro nastopi predlog, da tisto, kar je bilo nekoč nemogoče, zdaj končno dohitimo in tako uvedemo novo obdobje »liturgične zgodovine«, za kakršno je že skrajni čas. Zakrament kot arhaična predstopnja birokracije? Taki predlogi le omogočijo, da vidimo, kako tuja je danes tudi teologom postala tvorba »zakrament«.«²

Kaj se nam odkrije, če pogledamo za kulise takšnega pozunanjenega, naravnost »sekulariziranega« gledanja na zakramente? Predvsem tole: v glavah in srcih takih ljudi, naj bodo teologi ali pa ne, je tudi Cerkev temeljito zbledela v svojem resničnem bistvu, kakršno je z bogatimi in hkrati jasnimi potezami očrtal drugi vatikanski cerkveni zbor zlasti v dogmatični konstituciji o Cer-

kvi, posebej že kar v uvodnem, temeljnem poglavju z naslovom »Skrivnost Cerkve«. Če še rečejo, da je Cerkev »božje ljudstvo«, dodajo pristavek »božje« pravzaprav le še zastran lepšega. Da bi o Cerkvi še govorili kot o »Kristusovem skrivnostnem telesu«, o »Kristusovi nevesti« in o naši duhovni »materi« – to se jim zdi skoraj nespodobno za naše »sodobno« občutje.

Vsi smo se že tudi našli navade, da rajši govorimo o »naši Cerkvi« (če ne celo o italijanski, nemški, slovenski) namesto o Kristusovi. J. Ratzinger celo sam o sebi izpoveduje: »Ko je bila pred zadnjo reformo liturgija prevedena v nemščino, je zame vedno znova nastopala jezikovna ovira v molitvi, ki se pri darovanju začenja z latinsko besedo ‹Suscipiat›: Naj sprejme Gospod to daritev ‹v blagor nam in vsej svoji sveti Cerkvi›. Meni je vedno znova prišlo na jezik: ‹in vsej naši sveti Cerkvi›.« In Ratzinger k temu pristavlja: »Na mesto Kristusove Cerkve je stopila naša Cerkev in so stopile mnoge Cerkve, vsak ima svojo. Cerkve so postale naši izdelki, na katere smo ponosni ali katerih se sramujemo, mnoga zasebna posestva stojijo eno poleg drugega. Zadaž za ‹našo Cerkvijo› ali tudi ‹vašo Cerkvijo› se nam je ‹Njegova› – Kristusova – Cerkev izmaknila. Toda samo zanjo gre; in če nje ni več, naj odpove tudi ‹naša› Cerkev, Cerkev kot zgolj naša je odvečna igrača iz peska ... V Cerkvi sem zato, ker verujem, da prej ko slej, in z naše strani neodpravljivo, zadaž za ‹našo Cerkvijo› živi ‹Kristusova Cerkev› in da pri Kristusu ne morem stati drugače kakor s tem, da stojim pri njegovi in v njegovi Cerkvi, ker kljub vsemu verujem, da v globini ni to naša Cerkev, marveč prav ‹Njegova› Cerkev.«³

Zakramenti nas vključijo v neizčrpno odrešenjsko moč Kristusove velikonočne skrivnosti in v povelčanega Kristusa samega. Prvenstveni delivec milosti je pri njih povelčani Kristus sam z močjo Svetega Duha. Človeški delivec je pri tem namestnik in predstavnik ne odsotnega, temveč pričujočega Gospoda. Zakramenti torej v svojem odločilnem jedru niso »naši«, temveč Kristusovi. Prav zato tudi Cerkev »ni birokratični aparat, tako rekoč društvo verujočih, marveč sega v globine, do razsežnosti smrti in vstajenja ter obstoji le, ker je sama sebi darovana od Njega, ki ima ključ smrti.«⁴

Veliki zakrament Cerkev in posamezni zakramenti

Cerkev je v svoji biti in v svojem poslanstvu tako tesno povezana z zakramenti, da K. Rahner trdi: Z dobrimi razlogi je mogoče zagovarjati tezo, da je Kristus posamezne zakramente postavil že s tem, ko je ustanovil (seveda ne na formalno pravni način) Cerkev, ki je po vsej svoji »naravi« temeljni zakrament; in razpravljanje o »zakramentih v splošnem« je del razprave o Cerkvi.⁵ Kristus sam, za čigar človeško naravo se je skrivalo njegovo božanstvo, je prazakrament srečanja z Bogom; v odvisnosti od njega ter v napolnjenosti z njim in njegovim Duhom pa je njegova Cerkev veliki zakrament, vidno in – za tiste, ki ne postavljajo ovir – učinkovito znamenje odrešujoče Kristusove nevidne navzočnosti med ljudmi.⁶ Iz Cerkve kakor iz korenine rastejo sedmeri zakramenti, ki so prvenstveno dejanja Kristusa samega in njegovega Duha. »Kakor človekova roka zgrabi predmet kot celoto, a s prsti prime na različnih posameznih točkah, tako Bog posega po ljudeh prek svoje Cerkve ... na posameznih mestih in v različnih odsekih življenja.«⁷

L. Bouyer pravi: »Zakramentov si ne smemo predstavljati kot sedmero preprosto vzporednih poti, po katerih Bog prihaja do človeka ... Gledati moramo nanje kot na en sam organizem, neločljiv od Cerkve, ki ji ta organizem daje njeno strukturo – in ta organizem je globoko eden. Ta enota pa je osredotočena na evharistijo, o kateri pravi sv. Tomaž po pravici, da je kakor studenec vsega zakramentalnega reda, saj vsebuje Odrešenika samega.«⁸

Vzhodna teologija še posebno vidi ozko in neločljivo zvezo med Cerkvijo in zakramenti; večkrat se zgodi, da ta teologija Cerkev naravnost istoveti z evharistijo. To smer povzema npr. arhimandrit Ciprijan, ki trdi: »Cerkev je Kristusovo telo, kakor in ker je Kristusovo telo sv. evharistija; narava Cerkve je evharistična – kdor je ud Cerkve, mora biti deležen evharistije.« N. Afanasjev pa pravi: »Evharistija je Cerkev sama. Ni tako, da bi vsezakrament Cerkve vseboval vse zakramente in med njimi evharistijo; evharistija marveč vsebuje vse zakramente in sestavlja Cerkev.«⁹

Tukaj so sicer nekatera pretiravanja; vendar pa je to gledanje tisočkrat bliže resnici kakor pa zgoraj omenjeno zgolj sociološko-birokratsko gledanje na Cerkev in s tem tudi na zakramente. Tudi zares veliki zastopniki zahodne teologije so vedeli in vedo, da »presveta evharistija obsega ves duhovni zaklad Cerkve, Kristusa samega, naše velikonočno jagnje in živi kruh, ki s svojim mesom, po Svetem Duhu oživiljenim in oživljajočim, daje ljudem življenje« kakor za sv. Tomažem govori koncil (D 5, 2; prim C 26).

Evangelizatorica Cerkev in zakramenti

Papež Pavel VI. pravi v spodbudi o evangelizaciji (okrajšava Ev): »Naloga oznanjati evangelij vsem ljudem je bistveno poslanstvo Cerkve ... To je njena najgloblja identiteta; Cerkev je zato tukaj, da evangelizira, se pravi, da pridiga in poučuje, da po njej prihaja do nas dar milosti, da grešnike spravlja z Bogom in da s sveto mašo, ki je živ spomin Kristusove smrti in poveličanega vstajenja, brez konca nadaljuje njegovo daritev« (Ev 14). S tem Cerkev ponavzočuje Kristusa, »v vsakem pogledu prvega in največjega evangelizatorja« (Ev 7).

Že s tega navedka lahko vidimo, v kakšno ozkost in v kako poguben intelektualizem bi zašli, če bi, »kakor se včasih dogaja, postavljali v nasprotje evangelizacijo in zakramentalizacijo« (Ev 47) in če bi si mislili: Evangelizirati – to je povsem isto – kakor govoriti in spet govoriti o Kristusu ter njegovem odrešenjskem delu, govoriti v pridigah, katehezi itd. *Prava evangelizacija je neločljiva od zakramentov* in mora voditi k zakramentu, zlasti k obhajanju evharistije, ki je »studeneč in višek vsega oznanjevanja« (D 5,2) ter »vir in višek vsega krščanskega življenja« (C 11,1). Saj »zakramenti, zlasti sv. evharistija, podeljujejo in hranijo tisto ljubezen do Boga in do ljudi, ki je duša vsega apostolata« (C 33,2). Brez te hrane bi »evangelizacija«, kolikor bi ji sploh šlo to ime, *naglo postala nemočna in sterilna*.

To se še posebno pokaže v zvezi s tole trditvijo spodbude o evangelizaciji: »*Za Cerkev je prvo sredstvo evangelizacije pristno*

krščansko življenje, ki je vse predano Bogu in v povezanosti z njim, tako da tega ne more pretrgati nobena stvar, a ki se prav tako z neomejeno vnemo daruje bližnjemu. Cerkev bo torej oznanjala svetu evangelij v prvi vrsti s pričevanjem zvestobe Gospodu Jezusu, s pričevanjem uboštva in nenavezanosti ter svobode v razmerju do oblasti tega sveta, z eno besedo: z živim pričevanjem svetosti« (Ev 41).

Kakšna polomija bi torej nastala, če bi si domišljali: Slovenija potrebuje najprej evangelizacijo – nato, npr. čez dve ali tri leta, pa bomo prešli tudi na zakramente; za zdaj jim ne posvečajmo pozornosti.

Nikoli ne bi smeli pozabljati, kako nekaj odločilnega je za živost, moč in rast ter celo za sam obstoj cerkvenega občestva res ustrezno nedeljsko obhajanje evharistije (ne pozunanjeno in posvetnjaško)! Tukaj zajemajo kristjani luč in moč za takšno krščansko življenje, ki bo neprimerno učinkovitejša evangelizacija za okolje kakor pa poplava površnega »krščanskega« govorenja, debatiranja in pisanja.

To je slutil celo rimski cesar Dioklecijan, ko je v začetku 4. stoletja hotel uničiti krščanstvo (Cerkev) v svojem cesarstvu. Za dosego svojega namena je kristjanom prepovedal zbirati se k bogoslužju. Mučenci iz Kartagine pa so svojemu sodniku, ko jih je izpraševal, zakaj so prestopili cesarjevo prepoved, odgovarjali eden za drugim: »Ne moremo živeti brez obhajanja Gospodovih skrivnosti!«¹⁰

Tudi še danes velja: Cerkev ne more živeti in ne more spolnjevati svojega evangelizatorskega poslanstva brez »obhajanja Gospodovih skrivnosti«, brez zakramentov (ki pa jih seveda ne smemo umevati ločeno od življenja, ki so mu namenjeni)!

Anton Strle, Mesto zakramentov v življenju Cerkve, v: CSS 11(1977)149–151.

Opombe

¹ Prim. Anton Strle, Tudi teologija mora iti v šolo krščanske askeze, v: BV 36(1976)115–124. Ponatis: Louis Bouyer, Tudi teologija mora iti v šolo krščanske askeze, v: Anton Strle, Teologi za prihodnost, Izbrani spisi 4, Ljubljana 1998, 61–82.

² J. Ratzinger, Taufe, Glaube, und Zugehörigkeit zur Kirche, v: Internationale katholische Zeitschrift *Communio* 5(1976)218–234, tu 219.

³ J. Ratzinger, Warum ich noch in der Kirche bin, v: 2 Pladoyers, München 1971, 57–75, tu 67–68 (slov. prevod »Zakaj sem še v Cerkvi?«, v: Stoletni sadovi, Ljubljana 2019, 409–421, tu 416).

⁴ J. Ratzinger, v op. 2 n. d., 230.

⁵ K. Rahner, Kirche und Sakramente, Freiburg i. Br. 1961, 37–67.

⁶ Prim. E. Schillebeeckx, Christus Sakrament der Gottbegegnung, Mainz 1960, zlasti 156sl.

⁷ O. Semmelroth, Kirche als Ursakrament, Frankfurt a/M. 1953, 49.

⁸ L. Bouyer, Dictionnaire théologique, Tournai (Belgium) 1963, 585; iz sv. Tomaža nav. 3 q. 65 a. 3.

⁹ Nav. B. Schultze, Eucharistie und Kirche in der russischen Theologie der Gegenwart, v: *ZhTh* 77(1955)257–300, tu 263–265.

¹⁰ Glej F. Ks. Lukman, *Martyres Christi*, Celje 1934, 186–201. Ponatis: *Kristusovi pričevalci. Martyres Christi*, MD, Celje 1983.

NEWMAN IN PRENOVA

Človeški in krščanski lik kardinala Newmana

»Na svojo opazovalnico bom stopil, na opazovališče se bom postavil: oprezoval bom, da vidim, kaj mi bo rekel« (Hab 2.1).

»Na opazovalnico bom stopil ...«, to misel iz preroka Habakuka, krepkega klicarja žive, trdne vere in brezpogojnega zaupanja v Boga, vere in zaupanja, ki tudi sredi najhujših nevarnosti in najgostejše teme preženeta vse prazne strahove in omogočita mirno, plodovito dejavnost, je Newman skozi več desetletij v svojih govorih in spisih vedno znova ponavljal. Ali ni ta misel primerna tudi za izhodišče sestavka, v katerem naj bi bil vsaj nekoliko predstavljen človeški in krščanski lik moža, čigar slovita knjiga *Apologia pro vita sua* je letos prvikrat izšla v slovenščini – v prevodu rajnega dr. Janeza Fabijana, profesorja dogmatike na teološki Fakulteti v Ljubljani? Ločiti »človeški« in »krščanski« lik je pri Newmanu še posebno nemogoče, ker se pri njem to dvoje še zlasti izrazito zliva v enoto; moremo ju le metodično razlikovati. Zato tega dvojega tudi v tem sestavku ne kaže že na zunaj ločevati.

Po Newmanovem trdnem prepričanju je nekaj bistvenega za človeka ravno to, da je – po poznejšem Rahnerjevem izražanju – možen »poslušalec božje besede«, navsezadnje Besede, ki jo je Bog nepreklicno izrekel v Kristusu kot Besedo odrešenja, namenjeno vsemu človeštvu, ki je pa poklicano, da svobodno odgovori. In Newman je trdno prepričan, da je človek tem bolj človek, čim bolj skrben in tenkočuten poslušalec božje besede je, besede, ki govori človeku predvsem po vesti.

Vest kot organ izkustva najodličnejše realnosti

Že s petnajstim letom starosti je imel Newman odločilno religiozno doživetje, svoje »prvo spreobrnjenje«, ki je dalo njegovemu življenju trdno, nikdar več omajano smer k Bogu in ga

notranje tako prepričalo, kakor da ima roke in noge. Ko je nekako tridesetleten potoval v Italijo in na Siciliji obležal bolan, je služabnik že mislil, da je z njim konec; a tedaj je Newman v vročici, ne da bi bil kaj pomislil, izrekel besede, ki se jih je potem vedno spominjal: »Nisem grešil zoper luč!«

V Apologiji pravi: »Če me vprašajo, zakaj verujem v Boga, odgovarjam, da zato, ker verjamem v samega sebe; saj čutim, da je nemogoče verjeti v svojo lastno eksistenco (tega dejstva sem popolnoma gotov), ne da bi veroval tudi v eksistenco Njega, ki živi kot osebno, vsevidno, vse sodeče bitje v moji vesti« (Apol. 283). – »Če izhajam iz eksistence enega Boga (ki sem je, kakor sem že rekel, tako gotov kakor svoje lastne eksistence, čeprav bi razloge za to gotovost težko prenesel v logično obliko, ki bi zadovoljevala v slehernem primeru) in usmerim svoj pogled od sebe v svet ljudi, me to napolnjuje z nedopovedljivo žalostjo. Zdi se, da svet veliko resnico, ki sem z njo povsem prežet, taji. Zaradi tega sem nujno tako zbežan, kakor če bi svet zanikal mojo lastno eksistenco. Ko bi pogledal v zrcalo in ne bi uzrl svojega obraza, bi se me lotil enak občutek kakor sedaj, ko gledam v živi in nemirni svet in ne vidim odseva njegovega Stvarnika. To je zame ena izmed velikih težav pri tej absolutno prvi verski resnici, o kateri sem pravkar govoril. Ko bi ne bilo tega glasu, ki tako jasno govori v moji vesti in mojem srcu, bi bil ob pogledu v svet ateist ali panteist ali politeist. Govorim samo o sebi. In nikakor ne tajim resnične moči dokazov za bivanje božje, dokazov, ki so obseženi v dejstvih človeške družbe in poteku zgodovine, vendar ti ne ogrevajo in ne razveseljujejo. Ne odstranjujejo zime moje neutolažljivosti, ne poganjajo v meni nobenih cvetnih popkov, nobenih zelenih listov in ne razveseljujejo moje notranjosti« (Apol. 293 sl.).

Vest je Newmanu organ za resničnost, ki je odločilna: »Bog in duša«. Moč za odločanje v stvareh vere daje po Newmanovem nauku vest, v kateri je človek do globin pri samem sebi in pri najbolj notranjem dnu, ki človeka nosi. Religiozni človek je najprej tisti, ki je odprt za moralno izkustvo in zvest temu izkustvu. Vest je, pravi Newman, bistvena funkcija človeške narave in nas uvaja

tja, kjer se človeška narava svobodno razvija, v tisti red resnice, ki mu je moralna vest orodje spoznanja.¹

V tem pogledu se Newmanova usmerjenost s prestopom v katoliško Cerkev ni prav nič spremenila, kvečjemu v kaki stvari poglobila. V Apologiji pravi Newman: »Že kot otroka so me učili, da sva Stvarnik in jaz njegova stvar, edini dve bitji, jasni ‚v naravi stvari‘. Le to vem sedaj čisto natančno, česar takrat nisem vedel: katoliška Cerkev ne dovoljuje nobene podobe, materialne ali ne-materialne, nobenega dogmatičnega simbola, nobenega obreda, nobenega svetnika niti ne same preblazene Device, da bi se postavila med dušo in njenega Stvarnika. Vedno si stojita nasproti iz obličja v obličje ‚solus cum solo‘. On edini je Stvarnik, on edini Odrešenik, pred njegovimi očmi gremo v smrt, v gledanju Boga je naša blaženost« (Apol. 249 sl.).

Kakšna resnoba veje iz besed, ki jih je Newman govoril leta 1849 v eni od svojih pridig! »Pomislite, bratje moji,« pravi, »vsakdo, ki diha, visok in nizek, učen in neučen, mlad in star, mož in žena, ima neko poslanstvo, neko delo. Nismo zaman poslani na ta svet, nismo rojeni po naključju. Nismo zato tukaj, da bi zvečer šli spat in zjutraj vstali, da bi delali za svoj kruh, jedli in pili, se smejali in se šalili, grešili, ako nam to pride na misel, se poboljšali, če smo greha naveličani, ustanovili družino in umrli. Bog gleda vsakogar izmed nas, vsako dušo ustvari in ji da prebivališče v telesu, vsakogar po vrsti za določeno življenjsko nalogo ... Z vsakomer od nas ima neki namen prod očmi. – Kakor ima Kristus svoje delo, tako imamo tudi mi svojega; kakor se je on veselil, da je vršil svoje delo, tako naj imamo tudi mi veselje nad svojim delom ...«²

»... Oprezoval bom, da vidim, kaj mi bo rekel Bog!«

Ko je Newman po mnogoletnem razmišljanju, študiju cerkvenih očetov in velikih notranjih bojih v vesti začutil dolžnost, da se odvrne od anglikanske Cerkve, a mu še ni bilo docela jasno, ali je božja volja, da postane katoličan, se je odpovedal svoji zelo ugledni

in ljubljeni službi in se z nekaterimi mladimi prijatelji umaknil v samoto, trdno odločen, da se bo dal vodili samo svoji vesti, glasu osebnega Boga, ki je priča in sodnik naših najbolj notranjih dejanj. Že dalj časa je imel za svoj sklep: »Hočem živeti bolj sveto, ne da bi kritično presojal Cerkev!« Pri tem je mislil še na anglikansko Cerkev. V samoti je hotel – nikakor ne nedelavno – spoznati, »kaj mu bo rekel« Bog. Posvečal se je obilnejši in globlji molitvi, hkrati pa vnetemu študiju razvoja verskega nauka, da bi prišel do jasnosti.

Glede odnosa do drugih pravi: »Ko sem se v Oxfordu boril za anglikansko Cerkev, sem bil res vesel, če sem pridobil konvertite; in čeprav nisem nikoli prekršil svojega življenjskega pravila (če ga smem tako imenovati), o katerem sem že govoril, da sem namreč učenca bolj našel kakor iskal, sem se nekaterim brez dvoma na poseben način približal. To pa je prenehalo, kakor hitro sem podvomil o trdnosti temelja, na katerega sem opiral svojo kontroverzno ... A odkar sem se nagibal k Rimu, sem po možnosti opustil vsako misel, da bi vplival na druge v kakršnikoli smeri in kakorkoli. Od tedaj sem skrbel le sam zase ... Kako bi smel begali ljudi, ko pa sem bil sam zbeغان in nisem imel sredstev, s katerimi bi jim pomagal iz take zbeغانosti? In če so bili že zbeغانi, kako bi jih mogel usmeriti v zavetišče, ko pa nisem bil gotov, da ga bom pogodil sam zase? Imel sem le eno pot in eno dolžnost: omejiti sem se moral le na svojo zadevo. Spomnil sem se na Pascalove besede: «Sam bom umrl». Premišljeno sem izločil iz vseh svojih misli vsa druga dela in vse druge smotre in nisem nikomur črhnil besede, razen kadar sem bil dolžan govoriti« (Apol. 271sl).

»Če bi moral to noč umreti ...«

Poznavalci Newmanovega življenja so presenečeni nad popolno odsotnostjo sleherne posvetne ambicije pri tem »religioznem poetu«, ki pa je ob vsej svoji poetični nadarjenosti še neprimerno bolj človek etosa in religije, združenih v neločljivo enoto. Irec Sean O'Faolain, ki je po svoji pisateljski usmerjenosti karikaturist in le zato pri Newmanu preveč vidi prevladovanje le enega, tj. poetične

emocionalnosti, mora ugotoviti: »Nobena javna oseba ne bi mogla biti nikdar kakorkoli pomembna za tega človeka (Newmana) in morda še manj kot vsa njegova lastna javna osebnost. Zanj je edina realna osebnost zasebna osebnost: anonimna skrivnost, o kateri imamo mi sami le neadekvatno spoznanje, vpliv enega duha na drugega, vpliv, ki ga pozna samo ‚Neskončni.‘« Newman je šel po svoji poti v skladu z zahtevami svoje notranje rasti, ne da bi bil prehiteval znamenje božje volje, javljajoče se mu po notranjem glasu vesti, ne da bi bil en sam trenutek omahoval, ko je šlo za to, da bi žrtvoval svoje dobro ime, svoj ugled, ne da bi se bil količkaj zmenil za svetne posledice ali za javne odmeve svojih dejanj. Pred obličjem dolžnosti, da prestopi v rimskokatoliško Cerkev, ga je mučila samo ena zaskrbljenost, mučila do zbeganosti: kakšen učinek bo imelo to njegovo dejanje na duha njegovih prijateljev in učencev.³

J. H. Walgrave pravi, da sta na izhodišču Newmanovega življenja in dela dve izkustvi: religiozno izkustvo vesti in izkustvo zgodovinskega sveta!⁴

Nekako deset mesecev pred svojim prestopom je Newman pisal neki anglikanki, ki je pozneje postala salezijanska redovnica: »Stanje rimske Cerkve je v tem času tako nezadovoljivo! Trdno sem prepričan, da bi le preprost, neposreden klic dolžnosti mogel koga opravičiti, da zapusti našo Cerkev; nobena posebna nagnjenost do druge Cerkve, nobeno navdušenje nad njenim bogoslužjem, nobeno upanje na večji verski napredek v njej, nobena nevolja, noben srd na osebe in stvari, med katerimi živimo v angleški Cerkvi. Preprosto vprašanje se glasi: Ali se morem jaz (ne kdo drug, ampak če se morem jaz) zveličati v angleški Cerkvi? Ali bi jaz bil varen, če bi moral to noč umreti? Ali je zame smrtni greh, če ne prestopim v drugo občestvo?« (Apol. 284).

Nekoliko pred tem pismom je začel pisati knjigo, ki jo neredki še posebej označujejo kot genialno: »An Essay on the Development of Christian Doctrine«. Sam pravi: »Trdo sem delal vse leto do oktobra. Medtem ko je delo napredovalo, so vse moje težave tako izginile, da sem nehal govoriti o ‚rimskih katoličanih‘ in sem jih pogumno imenoval samo katoličane. Preden sem prišel do konca, sem se

odločil za sprejem in knjiga je ostala takšna, kakršna je bila takrat: nedokončana« (Apol. 287). Zdelo se mu je, da bi sam zase ne bil več varen, »če bi moral to noč umreti«. Knjiga se končuje presenetljivo:

»In sedaj, dragi bralec, čas je kratek, večnost je dolga. Ne odričaj od sebe, kar si tu našel: ne glej na to le kot na snov sedanje kontroverze; ne odhajaj odločen, da boš to zavračal in se oziral za najboljšo možnostjo, kako bi to zavrzel; ne zavajaj samega sebe z domišljijo, da to prihaja iz razočaranja, ali gnusa, ali nemira, ali ranjenega čustva, ali neprimerne občutljivosti, ali druge slabosti. Ne bodi zaverovan v družčino preteklih let, ne določaj, da je to resnica, kar želiš, da bi bila, in ne napravljaj malika iz priljubljenih predsodkov. Čas je kratek, večnost je dolga.

⟨Zdaj odpuščaš, Gospod, svojega služabnika po svoji besedi v miru; zakaj videle so moje oči tvoje zveličanje⟩.⁵

Dva dni za tem, 8. oktobra 1845, je bil Newman skupaj z dvema mladima prijateljema sprejet v katoliško Cerkev.

Že v zadnjih letih svojega življenja je poln hvaležnosti zapisal: »Kot katoličan sem moral prestati več preskušenj in trpljenja kakor anglikanec, toda niti enkrat si nisem želel nazaj; nikdar se nisem nehal Stvarniku zahvaljevati za milost, ki mi je dala moč za veliki preobrat v življenju. Prijatelju, ki je ostal anglikanec, Edvardsu, nekdanjemu tajniku Evangeličanske skupnosti, pa je 24. 2. 1887 dostavil v pismu: »Nočem najinega dopisovanja končati, ne da bi pričeval za svojo odkritosrčno ljubezen in vdanost do katoliške Cerkve, čeprav mislim, da o tem ne dvomite. Ako bi hotel utemeljiti to neomejeno in brezpogojno vdanost, kaj morem drugega reči, kakor da je velike sijoče resnice, ki sem se jih kot otrok naučil iz evangeličanskega nauka, sveta rimska Cerkev mojemu srcu vtisnila z novim, vedno močnejšim poudarkom? Cerkev je dodajala preprostim evangeličanskim naukom mojih prvih učiteljev, a pri tem ni ničesar zmanjšala, oslabila ali razveljavila. Nasprotno, v Gospodovem božanstvu in v njegovem odrešilnem delu, v njegovi resnični pričujočnosti v sv. obhajilu, v njeni božji in človeški oblasti sem našel moč, pribežališče, veselje in tolažbo, kakor to velja za vse dobre katoličane; evangeličanski kristjani imajo to le v slabotni meri ...«⁶

Soočenje z novim trpljenjem in nerazumevanjem

Če količkaj upoštevamo gore trpljenja, ki so se zgrnile na Newmana v njegovi katoliški dobi še bolj kakor v anglikanski, bomo priznali, da je bil zmožen kaj takega zapisati samo človek brez sence iskanja samega sebe, brez trohice slavohlepja, človek z izrazito svetniško dušo, ki je »oprezovala« samo za enim: da bi videla: »kaj ji bo Bog rekel«. Tudi če bi Newman ne bil zadel na ozkost in nerazumevanje neredkih katoličanov, ne izvzemši cerkvene predstojnike in duhovniške sobrate, bi bilo spričo razmer, v katerih je živel katoliška Cerkev v Angliji, dovolj preskušenj. Ko je bil Newman še anglikanec, je bil v Oxfordu kot pridigar deležen silne pozornosti in je napravljaj najgloblji vtis. Ko pa je kot katoliški duhovnik po svoji vrnitvi s študija v Rimu imel postne pridige, je govoril tako rekoč praznim klopem. Kolikor je bilo katoličanov v Angliji, so bili to po večini irski industrijski delavci. Kako bi mogli ti iti za Newmanovimi visokimi in globokimi mislimi, naj bi še tako hoteli? Newmanovo delo za dublinsko univerzo v letih 1851–58 se je še posebno ponesrečilo. Zamisel je bila sicer izvrstna, toda razmere niso dovolile uspešnega uresničenja. Kako bi to ne žalostilo človeka, ki je z vsem srcem želel storiti kaj temeljitega za uresničevanje božjega kraljestva? Vendar tudi največje bridkosti Newmana niso omajale v njegovi trdni zvestobi Cerkvi, v kateri je, kakor pravi, končno našel pristanišče. Prijatelju lordu Blachfordu je pisal: »Niti sence zaskrbljenosti nimam, da bi katoliška Cerkev in njen nauk ne izvirala neposredno od Boga ... Ko bom odšel od tod, bo morda prišel iz tega, kar sem v Dublinu storil, kak sad; in ker upam, da nisem delal zaradi ljudi, tudi ne zaradi zemeljske hierarhije, da, niti ne zaradi papeške pohvale, marveč za božjo Cerkev in za njeno povišanje, mi ni treba žalovati nad ničimer in mi ni treba ničesar želeli kakor to, kar ravno je.«⁷

Ko so ga mnogi ostro sodili zaradi njegove zadržanosti pri pospeševanju konverzij iz anglikanizma, zlasti še zaradi tega, ker se nikakor ni trudil posebej za pridobitev »visokih« krogov, je potožil v svojem dnevniku z dne 21. 1. 1809: Kardinal Wiseman

in katoličani na splošno mislijo samo na sijajna spreobrnjenja velikih, imenitnik učenih mož, ne na spreobrnjenja preprostih, revnih. Kakor da bo pridobitev imenitnikov sredstvo za množična spreobrnjenja. Nato Newman nadaljuje dobesedno: »Jaz pa sem čisto drugačen; moji cilji, moje pojmovanje, moja delavnost, moje sposobnosti gredo v drugo smer ... Zame niso konverzije prvo, marveč versko-nravni napredek katoličanov. Tako zelo sem si to postavil za cilj, da do danes svet vztraja pri govorici, češ da protestantom sploh ne priporočam, naj postanejo katoličani. In če sem zatrjeval kot svoje mnenje to, da se bojim prenačljeno nagovarjati h konverziji izobražene ljudi, ker bi sicer ne izračunali stroškov in bi po svojem prestopu v Cerkev imeli težave, hočem s tem dati razumeti eno: Cerkev mora prav tako biti pripravljena na konvertite, kakor morajo ti biti pripravljene za Cerkev.«⁸

Seveda bi bilo popolnoma zgrešeno, če bi kdo iz tega sklepal, da je bil Newman verski indiferentist vsaj glede na druge ljudi. Indiferentist ne bi mogel nasloviti na anglikance kaj takega, kakor je to storil Newman npr. v svojih predavanjih leta 1850: »Naučite se, bratje moji, bati se za svoje duše! Je nekaj biti v notranjem miru; a ni vse – to bi mogla biti tudi smrtna bolezen. Katoliški človek in samo on ima tisto združenje zunanjih in notranjih znamenj božje milosti, ki prek njegove duše razliva luč prepričanja in ga napravi neustrašenega v njegovi veri, kakor ga napravi tudi mirnega in hvaležnega v njegovem zaupanju.«⁹

Na novo oživljeni in odrešeni Avguštin

Značilno je pri Newmanu zlasti to, da je sicer vedno nadvse pozoren na človekovo osebnost, na subjekt, na njegovo vest, na njegovo svobodno voljo, na njegove konkretne lastnosti. In vselej je skrajno spoštljiv do vsega tega. Kljub temu pa nikdar ne podlega napačnemu subjektivizmu, ki je tako poguben za evropsko kulturo. O vesti npr. poudarja, da je to »najnovejši Kristusov namestnik« in zato »nikoli ni dovoljeno ravnati zoper vest«. Toda »vest ni ne

daljnovidno iskanje samega sebe ne želja, da bi bil človek sam s seboj v soglasju, marveč je oznanilo o Tistem, ki nam govori skozi zastor narave kakor tudi skozi zastor milosti ... Toda kakšna je današnja predstava o vesti v duhovnem življenju ljudstva in izobraženstva ... Ako se ljudje sklicujejo na ‚vest‘, sploh ne mislijo na pravice Stvarnika ne na vezanost stvari nasproti Njemu v njenem mišljenju in delovanju; mislijo namreč na pravico misliti, govoriti, pisati, delati, kakor ugaja njihovi sodbi ali samovolji, ne da bi sploh mislili na Boga ... V mislih imajo ‚pravico, da odločajo sami o sebi.‘¹⁰

Jezuit E. Przywara je Newmana označil za oživiljenega Avguščina, ki je premagal enostranost svojih razlagalcev (med njimi Lutra in janzenistov), pa tudi enostranosti zgodovinskega Avguščina samega. Newman je sproščen in odrešeni Avguštin, ki ni ostal le pri poduhovljenem antipelagiancu, ampak je potrdil tudi antidonatističnega Avguščina s svojim priznanjem vidnega v religiji in Cerkvi. Newman je prav tako kakor Avguštin označevalec osebnostnega, ponotranjenosti, individua, vesti, a tudi občestva, avtoritete, vidnosti Cerkve, dogme¹¹ (brez morečega dogmatizma).

Pri Newmanu je npr. bivši protestant Th. Haecker našel vse tisto, kar je prej občudoval pozitivnega pri Kierkegaardu; le da je pri Newmanu našel to uveljavljeno v vse večji čistosti in zrelosti, zlasti pa brez tistih pogubnih enostranosti, ki jih je najti pri tem velikem Dancu. Newmana prevzema nič manj intenzivna etična resnoba in neizprosnost kakor Kierkegaarda; a ta je pri Newmanu združena z neprimerno večjo močjo spoštljivega obvladovanja objektivne stvarnosti. Kierkegaard z zahajanjem v subjektivizem večkrat zruši objekt in s tem v temelju zruši vse, tudi tisto, kar bi rad zgradil. Newman pa ne ruši, temveč le odstranja vse tisto, kar bi moglo ogrozati trdno in živo stavbo globokega krščanskega in katoliškega življenja. Newman je nasprotnik racionalizma, a ni nasprotnik razuma in ne skeptik. »Ne smemo mislili, kakor da imam jaz kak strah pred dokazi razuma za stvar krščanskega verovanja, kakor da bi bila pamet za to nevarna, kakor da bi vera ne mogla obstati pred natančnim raziskovanjem ... Vendar, če človek hodi okrog samo z

dokazi, če ne išče Boga z zanesljivejšimi sredstvi – tedaj ali resnice ne bo dosegel ali pa bo dobil o njej samo votel nestvaren nazor.«¹²

Po Newmanovem nauku, slonečem na lastnih izkustvih, je vest tisti kraj, od koder kot oseba pridemo k osebnemu Bogu. Izkustvo Boga sodnika pa v vesti ostvari hrepenenje po Odrešeniku, po Bogu odrešenja-zveličanja, po Bogu razodetja: hrepenenje po tem, česar vest ne more dati. K temu se pridružijo še uganke ustvarjenega sveta. Tako pride do spoznanja Boga in Kristusa. Kar se tiče tretjega, namreč Cerkve, pozna Newman le alternativo: ali ateizem ali (katoliška) Cerkev – vsaka vmesna postaja je po njegovem gledanju le provizorična, tj. na poti k enemu ali drugemu.¹³

Ko H. Fries primerja Newmana in Döllingerja (velikega zgodovinarja, duhovnika, sodobnika J. H. Newmana), ki je tudi še po svojem odpadu od katoliške Cerkve vztrajal pri trditvi, da je Newman zgodovinar velikega formata, zlasti »prva živeča avtoriteta na področju krščanske starodavnosti«, pride tudi do vprašanja vernosti obeh mož. In pravi: »S tem zadenemo na zadnjo, morda najvažnejšo točko razlike med obema velikanoma. Newman je bil izrazito religiozna osebnost. Ne pravimo, da Döllinger ni bil veren ... In vendar ne delamo Döllingerju krivice, če trdimo, da ne dosega Newmanove velike religioznosti. Eksistencialni ‚myself and my creator‘ (jaz in moj stvarnik), ki je nosil celotno Newmanovo življenje in ustvarjanje ter ga odločilno usmerjal, neizčrpno religiozno bogastvo njegovega srca, zgovorno pričevanje njegovega velikega in globokega verovanja; to je ostalo Döllingerju tuje. Morda je tukaj najgloblji razlog, da sta se končno ločila in se morala ločiti drug od drugega dva, ki sta tako dolgo časa hodila po skupnih poteh in ki sta bila v tako mnogih točkah tovariša v življenju, usodi in trpljenju; razlog, da so bila zadnja leta njunega življenja tako različna. Morda od tod prihaja tudi dejstvo, da je Newman danes bolj živ, kakor je bil za svojega življenja, in sicer – brez pretiravanja – po vsem krščanskem svetu.«¹⁴

Newman je umrl, ko je bil star skoraj devetdeset let. Do zadnjega je ostal duhovno svež in delaven, čeprav je bil že skozi desetletja skrajno slabotnega zdravja. In vedno bolj je bil poln skromne in

ponižne človeškosti. In kar naprej je imel v rokah rožni venec. Sicer pa je že osemnajst let pred svojo smrtjo velikokrat zapisal v dnevnik, da se pripravlja na smrt. Za nagrobni napis si je sam določil: »Ex umbris et imaginibus ad veritatem« (»Iz senc in podob do resnice«). Pristavil pa je v oporoki, naj tega napisa ne bo, če bi ga kdo razlagal kot mnenje, da je bil Newman skeptik.

Kakšen čut odgovornosti za druge!

Večne resnice v transparentu lepote

Kardinal Maning, ki je nekoč prek Newmana našel pot h katoliški veri, a je kmalu zatem stal v malo razveseljivem nasprotju do njega, je imel v Londonu spominski govor. Pri tem je povedal besede, ki so bile v čast tako njemu kakor Newmanu. Dejal je: »Zgubili smo našega največjega pričevalca vere; in mi vsi smo postali revnejši z njegovo izgubo. Občutimo bridkost, kakšna se kaže le ob smrti najbližjih in najdražjih. Kardinal Newman je bil neštetim prinašalec duhovnega življenja, duhovni voditelj, oče in prijatelj. Večne resnice je podajal v transparentu lepote. Zgodovina naše dežele bo v prihodnosti njegovo ime imenovala med največjimi našega naroda, kot spoznavalca vere, kot velikega učitelja ljudi, kot spoznavalca pravičnosti, pobožnosti in ljubezni.« H. Fries pristavlja: »Te besede prav do te ure niso čisto nič izgubile svoje veljavnosti; rajši so jo še pridobile in so bile medtem na mnogotere načine potrjene. Če evangeličanski cerkveni zgodovinar Walter Nigg uvršča Newmana med preroške mislece, potem je s tem dobro zadel karakterizacijo. »Zlasti če spada k preroštvu ne le prognoza prihodnosti, marveč tudi diagnoza sedanjosti, v kateri se začne in odseva prihodnost, dalje usoda ,nesodobnosti' in tragičnosti kakor tudi brezpogojna, z nikakršnim nasprotovanjem omajljiva zavzetost za prepričanje, ki je bilo spoznano za resnično.«¹⁵

Izredna knjiga o Kristusu:

Dr. Anton Nadrah, Odrešenik Jezus Kristus

Delo stiškega opata dr. Antona Nadraha je napisano z veliko razgledanostjo po svetovni teološki literaturi in z neoporečno znanstveno poštenostjo, resnobo in strokovnostjo. Knjiga je nastala iz predavanj, ki jih je avtor imel na Teološki fakulteti v Ljubljani skoraj dvajset let. Kardinal J. H. Newman je kot cilj izobrazbe na katoliških visokih šolah postavil v povzetku tole: Vzgoja duha k zmožnosti presojanja; jasen pogled na stvarnost pred seboj in v sebi; filozofska odprtost (da se človek ne zabubi v samovoljne miselne zgradbe); modrost in umska samoobvladanost v službi resnice. – Tega duha je čutiti v tej Nadrahovi knjigi. Tukaj se je opat dr. Nadrah pač zvesto držal (in se še vedno drži) načela, ki je vsebovano v besedah istega velikega »cerkvenega očeta prihodnosti«, kakor nekateri označujejo Newmana: »Za dobro stanje Cerkve potrebujemo danes ... posebno še zdrave sodbe, potrpežljivega razločevanja, umevajočega mišljenja, zdržnosti od vseh zasebnih domislekov in muhavosti in osebnih okusov, z eno besedo, potrebujemo božje modrosti.«

V knjigi so obdelana vsa pomembnejša vprašanja o Kristusu in njegovem odrešenju (tudi današnja nekatera zelo zgrešena in samovoljna naziranja v teologiji in nekakšni antiteologiji, zlasti na straneh 23–86 so na kratko, a pošteno prikazana – avtor je očitno tako prepričan o moči resnice, da se razgledanemu in zrelemu kristjanu ni treba nekako trepetaje izmikati spoprijemu z zmoto). Delo je napisano jasno in pregledno, čeprav se avtor v polnosti zaveda, da gre v veri in teologiji za spoznavanje »nedoumljivega Kristusovega bogastva« (Ef 3,8), za spoznavanje Kristusove in božje ljubezni, »ki presega sleherno spoznanje« (Ef 3,19). Tista jasnost podajanja in razlaganja je v tem, da na podlagi razodete božje besede, ki je v celoti povzeta v učlovečeno Božjo Besedo – Kristusa, teologija pod mnogoterimi vidiki in z ozirom na najrazličnejša življenjska vprašanja pokaže v smer, kamor je treba človeku kreniti, da bo prišel do cilja: Ne hodimo v soncu, v poltemi stopamo. Pač pa je

naša vera gotovost, da svet nadnaravnega ni zgolj sanja, temveč čista resničnost, resničnost Boga in njegovega večnega življenja – ki se nam je približalo v Kristusu. Naš cilj je torej jasen, tudi za pot tja vemo. A to veličastnost vidimo le zastrto in kakor iz daljave, podobno gorskemu vrhu, ki pa je kot »resnica in življenje« tako veličasten, da se moremo že v tem življenju iz dna srca »radovati v neizrekljivem in veličastnem veselju« (1 Pt 1,8).

Čeprav je knjiga napisana znanstveno (kot 2. št. »Teološke knjižnice«, ki jo izdaja Teološka fakulteta v Ljubljani), »jo bo s pridom vzel v roke tudi vsak versko, zlasti svetopisemsko izobražen laik« (str. 9). Če izvzamemo str. 24–86, je skoraj vso knjigo mogoče uporabljati tudi kot osnovo za molitveno življenje, kot snov za meditacije (če se hoče kdo o tem prepričati, naj začne npr. s stranjo 486).

Ob koncu je zelo jasno in obširno »Stvarno kazalo« v abecednem redu, kar napravlja knjigo praktično uporabno kakor dober leksikon glede najrazličnejših versko-teoloških vprašanj, ki so v tej Nadrahovi knjigi večkrat bolje in jasneje (a brez površnosti) obdelana kakor pa v prenekaterih, tudi dobrih zadevnih knjigah v drugih jezikih. Katehistinje in kateheti naj bi na to ne pozabili.

Poleg vsebinskih odlik je vsega priznanja vredna tudi celotna zunanost knjige: zelo dober papir, zares okusna oprema, jasen in pregleden tisk. Na ščitnem ovitku je znamenita slika Fortunata Berganta, XII. postaja križevega pota iz samostana cerkve v Stični.

Anton Strle, Izredna knjiga o Kristusu (Dr. Anton Nadrah, »Odrešenik Jezus Kristus« – ob 1950-letnici našega odrešenja, Ljubljana - Stična 1984, 565 strani), v: Družina 33(1984)43, str. 6.

Opombe

¹ Prim. J. H. Walgrave OP, Newman. Le développement du dogme. Casterman, Tournai-Pariz 1957, 156 ss; LThK VII². 932–36; H. Fries, J. H. Newman – Ein Wegbereiter des Zweiten Vatikanischen Konzils, v: Newman-Studien VII. Glock und Lutz, Nürnberg 1967, 281–291, tu 286.

² Nav. v: Karrer-Newman. Kirche II, Einsiedeln - Köln 1946, 127 s.

³ Glej Walgrave, n. d. 344.

⁴ Prim. Walgrave, n. d. 346.

⁵ J. H. Newman, *An Essay of the Development of Christian Doctrine*. New ed., Longmans, New York-London-Toronto 1949, 416. Slovenski prevod: *Razvoj krščanskega nauka*, Celjska Mohorjeva družba, Celje-Ljubljana 2013. Po predlogi Janeza Fabijana prevedel Janez Zupet. (Op. A. Š.)

⁶ V: Dr. M. Laros, Newman, *Ausgew. Werke X*, Mainz 1931, 362s.

⁷ V: Karrer-Newman, *Kirche II*. 12.

⁸ Pr. t. 297 s.

⁹ Pr. t. 232.

¹⁰ Glej A. Strle, Papeževe izjave in vest, v: *BV* 29(1969)141–144.

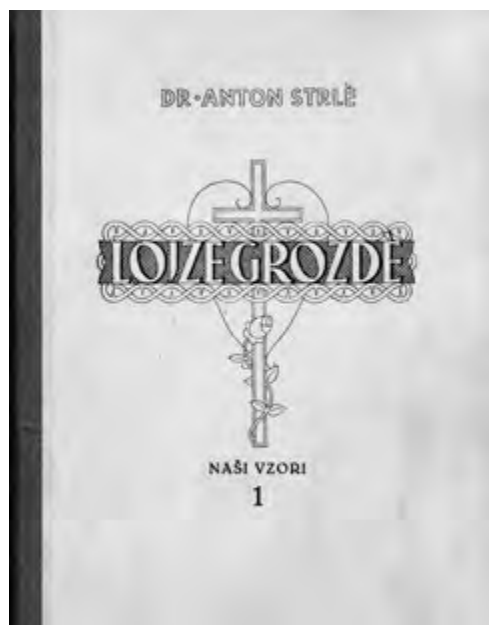
¹¹ Glej *Eine erste internationale Newman-Konferenz*, v: *Herder-Kor.* 11(1956)56–58.

¹² V. Karrer-Newman, *Kirche I*. 239.

¹³ Prim. Prim. A. Strle, Kardinal John Henry Newman in delo za edinost kristjanov, v: *BV* 25 (1965)12-38 in 254-295, tu 35; tudi *H.-Kor.* 11(1956)58. »Dokopal sem se do sklepa, da v pravi filozofiji ni *nobene sredine med ateizmom in katolicizmom* in da mora sprejeti popolnoma dosledni duh v okoliščinah, v katerih je tu na zemlji, eno ali drugo« (Apologia pro vita sua, *Kartuzija Pleterje* 1973, str. 253). Isto misel ponovi nekaj strani dalje, ko opisuje svoje duhovno stanje v Oxfordu: »Na izbiro sem imel le dvoje: pot v Rim ali pot v ateizem. Anglikanizem je postaja na pol poti proti eni strani in liberalizem na pol poti proti drugi« (str. 258).

¹⁴ H. Fries, *Newman und Döllinger*, v: *Newman-Studien I*, 29–76, tu 34.

¹⁵ Fries, v op. 1 n. d. 281.

VEČNO ŽIVLJENJE

»Moja eshata so že prav blizu ...«

(K še neobjavljenemu delu rajnega msgr. dr. J. Ukmarja, častnega doktorja ljubljanske teološke fakultete, v spomin njegove smrti).

Dne 2. novembra 1971 je v Trstu umrl prelat dr. Jakob Ukmar, ki mu je naša teološka fakulteta ob praznovanju svoje petdesetletnice 29. jan. 1970 podelila častni doktorat.¹ Njegov celotni prispevek k teologiji bo kdaj pozneje treba prikazati kaj bolj izčrpno. Za zdaj naj bodo omenjene le nekatere zanimivosti glede njegovega zadnjega obširnega teološkega spisa, ki še čaka na objavo, zares zaslužen in zaželeno.

I.

Skoraj natančno mesec dni pred svojo smrtjo mi je – seveda čisto nepričakovano, saj ga osebno niti enkrat nisem videl – poslal pismo, v katerem med drugim pravi:

»Prilagam temu pismu kazalo vsebine mojega pravkar dokončanega spisa, ki čaka natis in bi imel naslov: ‚Nauk o poslednjih rečeh ali eshatologija‘. ... Prav Vi ste tisti dogmatik, ki so mu dali v pregled rokopis moje mariologije. – Za zdaj Vas samo prosim, da pregledate kazalo in poveste svoje splošno mnenje. Gotovo ste že prepričani, da je ta odsek dogmatike teološko še premalo izdelan, kar je navsezadnje vsaj deloma umevno. V nekaterih poglavjih orjem ledino. Tu pa tam sem se oddaljil od tradicionalne linije, ker se mi zdi stvar še v svobodni teološki diskusiji. Sem pa vsak čas pripravljen pokoriti se cerkvenemu magisteriju. – Za zdaj torej prosim, preglejte priloženo kazalo in povejte svoje mnenje, če pomeni ta spis kak napredek v teološki vedi in če je vreden, da

se izda. Si affirmative, Vam bom, na željo, ne po pošti, ampak po zanesljivi osebi poslal rokopis, najprej prvi, potem še drugi del. – Sem že prileten mož (čez 93) in so moja eshata že prav blizu. Zato bi rad podvzival to zadevo, preden me Bog pokliče. – Želim Vam in fakulteti obilo blagoslova ter ostajam z bratskim pozdravom

Trst, Via Servola 40

vdani Jak. Ukmar«

30. 9. 1971

Na to pismo sem (če se ne motim, že na dan prejema) odgovoril, da bom delo kljub drugim poslom rad pregledal, in to čimprej. Izrazil sem le pomislek o enem: zdelo se mi je iz poslanega kazala, da je postavljena v dvom večnost pogubljenja, česar ne odobravam. Obenem pa sem pristavil, da nekateri teologi in pridigarji res vse preveč »vedo« o peklju in njegovih kaznih ter vse to opisujejo v tako groznih potezah, da lahko o Bogu dobimo sliko, kakršna se gotovo ne sklada s Svetim pismom; ni čudno, če sem pred kratkim iz ust zelo vernega izobraženca lahko slišal pripombo o takšnih opisih: »To je šele velik smrtni greh, Boga prikazovati na tako strašen način!« Res bi morali tudi pogubljenje, večnost pekla, prikazovati tako, da bi se videlo: Tudi tukaj Bog ne preneha biti Ljubezen sama; in ravno zato je pekel večni, ker se človek zakrknje v svojem odklanjanju ljubezni, Bog pa noče kršiti njegove svobodne volje in ljubeče prenaša njegovo upornost. (Navajam po spominu.)

V pismu z dne 7. 10. 1971 je msgr. Ukmar sporočil, da je odgovora bil zelo vesel, in je pristavil: »Glede časnosti pekla sva oba iste misli, le iz kazala je to premalo razvidno. – Rokopis je sedaj pri slavistu v jezikovni korekturi. Ko ga dobim nazaj, Vam pošljem prvi del po zanesljivi osebi. Ko bo ta pregledan, potem še drugi del.«

Čez dobra dva tedna je Ukmarjeva gospodinja, že starejša oseba, prinesla oba dela obljubljenega rokopisa skupaj s spremnim pismom z dne 24. 10., v katerem msgr. Ukmar pravi: »Pošiljam Vam rokopis eshatologije in prosim, da ga, per summa capita, pregledate ter mi sporočite svoje mnenje. Kjer ne gre za definirane verske resnice, je pač dana teologom svobodna diskusija. Zato tudi ne bom prosil svojega ordinarija »nihil obstat«. – Goriška Mohorjeva je načelno pripravljena knjigo izdati, hoče pa prej videti rokopis. Seveda nas

skrbi račun v tiskarni, ki bo večji ko za mariologijo ... Ko bo rokopis v glavnem pregledan, prosim par vrstic ...«

Obljubil sem mu v pismu, da bom v 14 dneh rokopis pregledal in dal svoje pripombe, kolikor bo treba. Tedaj lahko pride kdo po rokopis. – A medtem je avtor umrl. Pri padcu se je nekaj poškodoval in je moral v posteljo, dobil pljučnico in ji podlegel.

II.

In zdaj k splošni označitvi Ukmarjeve Eshatologije!

»Nauk o poslednjih rečeh ali eshatologija« obsega v rokopisu 618 str., razen tega še 3 str. »Uvodnih besed« in 12 str. kazala. V tisku bo delo pač še nekoliko obširnejše kakor Mariologija istega avtorja.² Razdeljeno je na dva dela. Precej obširnejši prvi del obravnava »individualno eshatologijo« (do str. 384), drugi del pa »splošno eshatologijo«.

V Uvodnih besedah je svoje delo označil avtor sam:

»S tem spisom nudim nauk o poslednjih rečeh ali eshatologijo, ki skuša biti na ravni sedanje teološke znanosti. Kolikor mi je znano, Slovenci nimamo v našem bogoslovnem slovstvu nobenega tovrstnega spisa. Leta 1951 je tedanji profesor dr. J. Fabijan spisal neko eshatologijo, pa menda samo za ožji krog svojih slušateljev, ker so spis izdelali in razmnožili bogoslovci sami.³

V teh zadnjih dvajsetih letih se je tu pri nas bogoslovna znanost pridno gojila in moremo beležiti marsikak resničen napredek. Le v eshatologiji se opaža nekak zastoj, ne le pri nas, ampak tudi pri drugih narodih. Umevno, ker teolog operira v glavnem na podlagi virov razodetja, a ti viri so prav v eshatologiji večinoma težko umljivi. Mnogo tega je dano v podobah, iz katerih je treba z resnim študijem izluščiti zadevni verski nauk. Takega študija nas čaka še mnogo.«

Nato avtor omenja, kako je vzrok za neka nesporazumljenja v eshatologiji bila geocentrična podoba o svetu, a danes nam dajejo »naravoslovne vede čisto drugačen vpogled v božje stvarstvo in še posebej v eshatološke tekste. V tej eshatologiji sem te znanosti rad upošteval. Pri vsem tem le zelo nepopolno spoznavamo in nepo-

polno prerokujemo (1 Kor 13, 9). Onstransko posmrtno življenje, kje in kako se izživlja, je in ostane temna skrivnost, dokler nas Bog ne odpokliče.

Tega sem se zavedal v celem tem spisu, posebej še tam, kjer sem se oddaljil od dosedanje tradicionalne linije (npr. trajnost pekla, božja sodba, svetovni požar). Kjer ni cerkvena učiteljska oblast še izrekla svoje jasne in končno veljavne ter obvezne besede, je pač zadevno poglavje v prosti razpravi teologov. Kjer sem se oddaljil od tradicionalnega nauka, nisem tega storil na lahko roko, temveč resno upošteva razloge za in proti. Zavedam se svoje omejenosti in sem vsak čas pripravljen umakniti se pred veljavnimi razlogi, posebej še pred cerkvenim učiteljstvom.

Želim, da bi ta eshatologija, ki v raznih poglavjih orje ledino, ne bila brez koristi. Morda bo pri mojih tovariših zbudila nekaj plodonosne diskusije, pri vseh bralcih pa zavest, da je naše sedanje življenje zelo resna zadeva, ker smo vsako minuto bliže smrti, ki bo v hipu spopolnila naše nepopolno eshatološko znanje. In Bog daj, da bi ga spopolnila v naše večno veselje.«

Delo je napisano v zelo razumljivem slogu in jeziku, zelo jasno (tudi v pisavi, ki je kar lepopisna, zrcalo zelo urejenega človeka), a nikakor ne zaradi tega plitvo. Vse je prežeto z lastnimi avtorjevimi doživetji in spoznanji, ki so dolgo zorela; polno je globoke življenjske modrosti. Za marsikoga bo zlasti zanimivo poglavje o smrti in pripravi na smrt, čemur je posvečenih kar dobrih 70 strani rokopisa; sicer pa k temu spada pravzaprav tudi še nadaljnjih 50 strani, ki govorijo o neumrljivosti duše. Lastno avtorjevo življenje odseva npr. v tem, kar piše pod naslovom »Nekako redovno življenje je vsem potrebno«:

»Redovniki se pač imenujejo, ker živijo po redu. Vsem pravim redovnikom je dnevni in hišni red, ki ga določajo pravila (latinsko regula), nekaj svetega, kar se ne sme kršiti. Živijo po stari skušeni modrosti, ki veleva: drži se reda in red bo tebe držal pokonci ... Pravo redovniško življenje poteka kakor dobra ura. Vse ob določenem času: je čas molitve in čas dela, je čas počitka in razvedrila, pa tudi čas molčanja. Da, tudi čas molčanja, in ta prevladuje v

dnevnem redu. Molč je velikega pomena v samostanskem življenju. Po molčanju se lahko sodi, koliko je ta ali ona redovna družina vredna. Brez molitve in brez molčanja ni duhovnega napredka.

To so dragocene reči. Če bi jih mogli ponesti prek samostanskega obzidja, kolikor možno, med svetne ljudi, koliko bi se ta izboljšal! Seveda ne more vsakdo v svetu vsega tega posnemati, ker imajo ljudje v različnih poklicih različne poklicne obveznosti. Vendar le priznajmo: dosti gorja je po svetu, a velik del tega gorja prihaja iz nereda, v katerem živi sedanji človek, žrtev napredka. Mnogi žive v polnem neredu, tjavdan, brez zmernosti v hrani, brez urnika v delu in počitku. Če ima kdo svoje poklicno delo ponoči, nič zamere. Toda sedanji človek trati noč tudi brez potrebe in sedi pred televizijo tja do polnoči ter se udeležuje raznih sestankov do pozne ure. Kaj čuda, če je toliko živčnih bolezni, ko si ljudje odrekajo glavno zdravilo: spanje v predpolnočnih urah. Mar je ta nered priprava na smrt? Seveda ni vsak vsega kriv; mnogi so žrtev sedanjih socialnih razmer. Kdor bi mogel ta neredni svet spraviti k pameti, bi storil človeškemu rodu večjo uslugo ko tisti Američan, ki je prvi stopil na luno« (rokopis 38–40) .

Nekoliko naprej beremo: »Ni pretirana modrost, ki pravi: Če bi znali ljudje pravilno molčati, bi bil rešen ves svet. – Če želiš, duhovno napredovati in se v zbranosti na smrt pripraviti, vadi se v pravilnem molčanju. Tam boš našel košček paradiža v tej zmedeni solzni dolini ... Blagor tistemu, ki ga niso starši v otroških letih pomehkužili, marveč učili potrpeti, biti zadovoljen z malim, nikar izbirčen v hrani, medtem ko milijoni umirajo od lakote. Smo pač v solzni dolini in ves znanstveni in tehnični napredek je ne more spremeniti v raj. Stoletje največjega napredka je stoletje najbolj nezadovoljnih ljudi, ki stavkajo in revolucionirajo« (str. 43 sl.).

»... Vsi, tudi veseljak, ki je ljubil šumno družbo in užival vse udobnosti, vsi se bližamo samoti in tihoti smrtne ure, ki jo bo moral vsakdo čisto sam prestat. Čisto sam se bo srečal z Bogom, sam osebno; nobena organizacija, noben sindikat, nobena stranka ga ne bo zastopala ne zagovarjala. Nekdaj družabno bitje bo ob smrti čisto samo v kratkem, pa odločilnem dvogovoru s Stvarnikom.

Sedanje življenje je torej resna zadeva in brezbržnost za zadnjo uro je menda najbolj nesrečna posledica ropotajočega napredka« (str. 65 sl.).

Ko avtor govori tudi o ateistih, dostavlja: »Nikar si ne želimo, da bi mi ateiste premagali, pač pa jim privoščimo, da bi oni zmagali nad zmoto, če ne prej, vsaj ob usodnem prehodu v večnost« (str. 77).

Če preidemo že kar v sredino 2. dela Ukmarjeve Eshatologije, najdemo v zvezi z razpravljanjem o vstajenju npr. tole mesto, ki spet razodeva avtorjevo evangeljsko dobroto, ki jo je – ne da bi pozabil na trdno črto, kakršno zahteva modrost in zato tudi prava ljubezen – še posebej razdajal premnogim spovedancem: »Priznati moramo, da je tudi krščanska morala v zadevi spolnosti zdravo napredovala. Danes gledamo na spolnost, na spolno udejstvovanje in tudi na zadevne pogoške bolj stvarno, bolj umevno in bolj spoštljivo ko pred nekaj desetletji. Ne učimo sicer, da je spolni užitek najvišja dobrina, pa tudi ne, da so spolni grehi največje moralno zlo. Sledeč božji postavi, ki nam jo oznanja evangeljski in apostolski nauk, postavljamo ljubezen do Boga in do sočloveka na prvo mesto. Najbolj je svet potreben prave ljubezni, umevanja, sočutja, spoštovanja in potrpljenja. Največje moralno zlo sedanjega sveta je pomanjkanje ljubezni, resnično velika nesreča je sovraštvo, egoizem ali sebičnost, preziranje sočloveka, mržnja in napetost med družinami in narodi. Dokler ne bo krščanska ljubezen premagala tega sovraga, ne bo svet brez vojn, in čim bolj bo egoizem napredoval v oboroževalni tehniki, tem več milijonov žrtev bodo zahtevale prihodnje vojne« (str. 529).

Z drugačne strani nam avtorja osvetljuje tole mesto v poglavju o antikristu pred koncem sveta: »Med nasprotnike božjega zveličavnega načrta spadajo tudi tisti, ki sedaj po koncilu oznanjajo revolucionarne ideje v Cerkvi in krščanstvu ter spravljajo v nekako krizo tudi nekatere temeljne resnice dosedanjega verovanja, češ da ni v dosedanjem krščanstvu nič ali skoro nič dobrega in pravnega ter da je treba vse porušiti in ostvariti novodobno Cerkev, ki ne bo slonela na kaki vidni in celo nezmotljivi avtoriteti, marveč bo vladana po ljudeh preroškega duha, ki imajo v sebi posebne karizme

ali božje darove. – Blagor mu, kdor v teh zmedah ohrani še sveto vero in trezno razsodnost. Vendar ne bo vedno tako. Vse gre proti koncu zgodovine človeškega rodu na tej naši zemlji. Edinole Bog ve, kdaj bo mera teh bojev polna, mera, ki je v božjem načrtu predvidena. Vsak nedolžen mučenec, vsak hudoben preganjalec, vsak lažni prerok, vsi ti prispevajo, da bo tista mera ob določenem času polna. Tedaj bo naša zgodovina blizu svojega konca ...« (str. 457 sl.).

Ko obravnava poslednjo sodbo, pripominja ob koncu: »Po vseh teh razmotrivanjih bo menda najbolj prav, če pošteno priznamo, da nam je potek poslednje sodbe skrivnost, kakor so nam skrivnost še nešteta druga božja dela. Vemo pa iz zgodovine človeškega rodu, da Bog tudi najtežje probleme reši s čudovito lahkoto, hitro in modro, krepko in obenem z nepopisno milino. Tako smemo in moramo pričakovati, da bo on prav tako z lahkoto sklenil zgodovino človeškega rodu na tej naši zemlji. Sklenil jo bo primerno svoji modrosti, svoji pravičnosti in svoji ljubezni« (str. 578).

V marsičem je v Ukmarjevi Eshatologiji mogoče odkriti več avtorjevih potez, ki nas spominjajo na značaj Angela G. Roncallija, poznejšega papeža Janeza XXIII., s katerim je bil dr. Ukmar v svoji dvajsetletni službi sodnika za zakonske zadeve pri nadškofijskem cerkvenem sodišču v Benetkah dober znanec. Poleg že navedenega naj bo omenjeno npr. tisto, kar piše Ukmar pod naslovom »Tako imenovani «slabi časi»: »Ljudje tožijo čez sedanje čase in pravijo, da je svet sedaj tako slab, da slabši ne more biti. Nič novega; enako so tožili pred stoletjem in tako bodo tožili čez sto let ... Človek je omejen v vsakem pogledu; omejen in slaboten. Ko se torej čuti na višini, se ne sme prevzeti, ker je njegovo znanje in njegovo delo v resnici nepopolno. In ko se čuti ponižanega, ne sme obupavati, ker se bo spet dvignil. – Tudi na sedanje množično opešanje v veri in morali ne smemo gledati brezupno. Zadnji koncil nam je vлил novega poguma. Gaudium et spes, veselje in upanje, s temi besedami se pričinja koncilski odlok o Cerkvi v sedanjem svetu. Da, z veseljem in zaupanjem moramo gledati na sedanji tako nemirni svet. Saj je v njem še marsikaj dobrega, marsikaj pozitivnega. Saj ne more moralni, socialni in politični red sloneti trajno na brez-

boštvu in nemoralnosti. Zato se v zadnjem času spet pojavlja žeja po Bogu, po veri, po moralnem redu, po spoštovanju avtoritete. Seveda ima ta žeja včasih precej revolucionarno lice, tudi v naši Cerkvi. A božji Duh, ki vodi svojo sveto Cerkev, bo znal tudi iz tega kipečega mošta narediti dobro vino. Zgodovinska krivulja se je pa le počela dvigati ...« (str. 368–370).

III.

Na katero stvar pa avtor predvsem misli, ko omenja, da se je oddaljil od »dosedanje tradicionalne linije«? Sam izrecno našteje troje: glede pekla, sodbe in svetovnega požara. Oglejmo si nekoliko le prvo – glede pojmovanja pogubljenja.

Poglavje »O peklu« sega od str. 282 do 381. Je torej zelo obširno. Avtor najprej opozarja, da je cerkveno učiteljstvo o tem govorilo pravzaprav zelo malo; podobno velja za cerkvene očete, zlasti za zgodnje. Stvar je bila drugačna v poznejših časih. »V nekaterih starih nabožnih knjigah se berejo tako živi in natančni opisi pekla, kakor da bi se bil pisatelj pravkar vrnil iz pekla, kjer si je vse dobro ogledal in deloma še na lastni koži skusil. Bolj pravilno bo, če ponižno priznamo, da nam je pekel nedoumna skrivnost, in da skušamo v prilikah in podobah izraziti to, kar se v resnici ne da izraziti. Tudi se moramo nemalo truditi, če hočemo tolmačiti in zagovarjati božjo pravičnost in božjo modrost, ki se naj razodevata v peklu, posebej še v večnem peklu« (str. 292).

Dobro je rečeno, da je bistvo pekla »nadaljevanje tistega upornega stanja proti Bogu, v katerem se je duša preselila s tega sveta. Pogubljeni ... ni zmožen kesanja, še manj ljubezni. Zakaj ne? Zato, ker mu Bog ne da več milosti spreobrnjenja. Če padeš v velik greh, nikar ne misli, da moreš kar sam od sebe vstati. Ne moreš, če ti Bog ne da potrebne dejanske milosti« (str. 294). In glede »peklenskega ognja«, o katerem je govor v evangelijih, pravi avtor v naslonitvi na M. Schmausa, da je ta podoba »za izraz trpljenja v peklu umestna, ker pogubljeni čutijo izgubo Boga v taki meri in tako intenzivno ali močno, da je možno tisto trpljenje primerjati samo s trpljenjem, ki

bi ga čutil človek, ki bi pri polni zavesti umiral na goreči grmadi. Pogubljeni nosi ognjišče sam v sebi, ker je njegov jaz zaradi izgube Boga strgan, nesvoboden in neizmerno nesrečen.«⁴

Od 322–374 je poglavje »Ali bo pekel trajal večno?« Ukmar pravi: »Z odgovorom na gornje vprašanje sem odlašal do konca razprave o peklju. Je pač najtežje in teološko menda še premalo obdelano poglavje. Marsikateri veren katoličan mi je že potožil: Vse verjamem, kar me Cerkev uči verjeti, a da bo trpljenje v peklju večno, to sprejemem le s težavo« (str. 322).

Ukmar nato izraža mnenje, da Cerkev večnosti pekla ne uči ravno kot obvezno versko resnico. Preden začne bolj naravnost utemeljevati to svojo (zelo rahlo in skromno izraženo) misel, ki pa jo je (kakor večkrat izrecno poudarja) takoj pripravljen umakniti, če bi se pokazali nasprotujoči razlogi, se vprašuje: »Kdaj nastopi obveznost verovanja« (str. 328–331).

Zatem ugotavlja, da skoro nobena stara veroizpoved ne govori o peklju. »Najstarejše veroizpovedi se končajo z vero v vstajenje mesa ali pa z vero v večno življenje. Izjemo dela t. i. ,Atanazijeva veroizpoved', ki pravi proti koncu, da bodo na sodni dan vstali vsi mrtvi in dajali odgovor o svojem življenju; in oni, ki so delali dobro, pojdejo v večno življenje in oni, ki so delali hudo, pa v večni ogenj.« In Ukmar pristavlja, da ta veroizpoved »v vprašanju večnega pekla gotovo ni odločilna, ker je ,večni ogenj' le tako ob koncu omenjen kot nekak sklep glavne in prav bistvene vsebine, nauka o Sveti Trojici ... Zato se niti tisti teologi, ki zagovarjajo večnost pekla, ne sklicujejo na ,Atanazijevo vero'« (str. 333).

To je točka, v kateri ne moremo iti za avtorjem. Tukaj dr. Ukmar svoje trditve ni dovolj preveril. Zoper njegovo trditev moramo poudariti dvoje: Najprej je pač nemogoče dokazati, da je beseda o večnosti pogubljenja v »Atanazijevi veroizpovedi« nekaj stranskega; saj je izrečena v zvezi s Kristusovo sodbo, s katero bo povrnjeno vsakomur po njegovih delih; in neposredno pred »ignem aeternum« je rečeno: »Haec est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit« (Denz.,-Sch. 76; Denz. 40). – Drugič tudi ni mogoče reči, da te veroizpovedi

teologi ne navajajo, ko gre za utemeljevanje večnosti pekla (Ukmarja je zapeljal pač M. Schmaus, ki v takšni zvezi »Atanazijeve veroizpovedi« res ne navaja).⁵

Ni mogoče pritrđiti avtorju, ko trdi: »Lahko rečemo, da nimamo v zadevi večnega pekla nobene odločilne in obvezne izjave cerkvene učiteljske oblasti« (str. 343). Prav tako se avtor (seveda v docela dobri veri) moti, ko trdi, da po času florentinskega koncila »odlokov cerkvene učiteljske oblasti glede pekla nimamo«. Res je, da ni kakih slovesnih odlokov v tej zadevi; so pa takšni, ki so jasen izraz rednega in vesoljnega učiteljstva Cerkve in ki tudi po načelih dr. Ukmarja obvezujejo katoličana kot verska resnica. (Čisto nekaj drugega pa je seveda tisto opisovanje neznanskih strahot, kakor ga npr. najdemo pri Danteju, a ne le pri njem – to pa gre res daleč prek tistega, kar nam Sveto pismo pripoveduje z resnobo, a obenem zadržanostjo, kakršna se spodobi pred skrivnostjo Boga, kajti pekel je po izrazu H. U. v. Balthasarja »Bog kot izgubljeni«.)

Tudi še po florentinskem cerkvenem zboru imamo vsaj dva važna teksta cerkvenega učiteljstva, ki govorita o pogubljenju, in sicer večnem pogubljenju. To sta dogmatična konstitucija o Cerkvi, ki v njenem 7. poglavju drugi vatikanski koncil govori o eshatološki poklicanosti Cerkve. V čl. 48,3 je bilo na izrecno zahtevo precejšnjega števila koncilskih očetov sprejeto tole besedilo, ki popolnoma jasno izreka stalni verski nauk Cerkve o večnosti pogubljenja: »Ker ne vemo ne dneva ne ure, moramo biti, kakor nas Gospod opominja, stalno čuječi, da bi bili po dovršitvi le enkratnega teka našega zemeljskega življenja (prim. Heb 9,27) vredni stopiti z njim na ženitnino in biti prišteti med blagoslovljene (prim. Mt 25,31–46) in da nam ne bo, kakor malopridnim in lenim služabnikom (prim. Mt 24,26), ukazano iti v večni ogenj (prim. Mt 25,41), v zunanjo temo, kjer bo jok in škripanje z zobmi (Mt 22,13; 25,30).« Iz aktov cerkvenega zbora se vidi, da je to važen tekst.⁶

Poleg koncilskega teksta je pa treba upoštevati v tem pogledu tudi »Credo« Pavla VI., kjer je v zvezi z govorjenjem o Kristusovem prihodu v slavi rečeno, da bo (Kristus) »sodil žive in mrtve, vsakogar po njegovem zasluženju – tisti, ki so se odzvali božji

ljubezni in božjemu usmiljenju, bodo šli v večno življenje; tisti pa, ki so božjo ljubezen in božje usmiljenje do konca odklanjali, bodo izročeni ognju, ki nikdar ne ugasne.«⁷

Avtor je pač spričo svoje starosti te stvari prezrl. A če bi bil na to opozorjen, sem prepričan, da bi bil upošteval tudi te tekste in v svoji razpravi umaknil tisto, kar se ne sklada s pravkar navedenimi dokumenti cerkvenega učiteljstva. Že pri svoji Mariologiji je kar najvestneje upošteval vse predloge (seveda pa so morali biti dobro premišljeni in utemeljeni). V svoji eshatologiji sami ali pa v zvezi z njo pa dr. Ukmar še posebej ponovno poudarja, da je takoj pripravljen odstopiti od svojega mnenja, če se pokažejo prepričljivi razlogi, ki nasprotujejo njegovemu mnenju, zlasti pa naglaša svojo popolno poslušnost zakonitemu cerkvenemu učiteljstvu.

S skoraj vsem ostalim, kar avtor nato govori zoper način utemeljevanja večnega pogubljenja, način, kakršnega dostikrat najdemo pri teologih, še večkrat pa v nabožnem slovstvu in v oznanjevanju, in zoper marsikatero opisovanje pekla, moramo pač soglašati. Če npr. nekateri večnost pogubljenja dokazujejo s tem, da se sklicujejo na »božjo vsemogočnost, ki naj vzdržuje pogubljenca pri življenju in pri zavesti samo zato, da bo večno trpel«, je čisto prav, če dr. Ukmar ugovarja: »Take maščevalnosti pa res ne smemo in niti ne moremo pripisati neskončno svetemu in neizmerno usmiljenemu Bogu« (str. 349). Isto velja o dokazovanju nekaterih, ki pravijo: »Če bi bil pekel samo časen, bi imeli ljudje prosto karto za greh. Zato mora bivati večni pekel.« Dr. Ukmar po pravici odgovarja: »Bivanje večnega pekla se mora strogo dokazati z božjim razodetjem in z umskimi razlogi, ne pa z njegovo namišljeno učinkovitostjo ... Strah pred kaznijo ne straši grešnika v dejanskem grehu nikoli ali skoraj nikoli. Pač pa je strah pred peklom lahko koristen za spreobrnjenje po grehu, ker nam včasih pomaga h kesanju. Vendar tisti strah ni zadosten za odpuščanje smrtnih grehov brez odveze v zakramentalni spovedi« (str. 354).

Za konec »individualne eshatologije« piše avtor: »Kakor že rečeno, skušajmo preiti iz starozavezne strogosti v krščansko milino. Milina ni slabost, ampak moč in resnica. Bog razodeva in bo razo-

deval svojo vsemogočnost najbolj s svojim prizanašanjem in usmiljenjem. V luči te resnice bomo doumeli, da je najboljšo definicijo ali opredelitev božjega bitja podal evangelist Janez, ki je v svojem prvem listu napisal: ‚Bog je ljubezen‘ (1 Jn 4,16). Ostanimo torej v ljubezni, da ostanemo v Bogu in da Bog ostane v nas« (str. 381).

Ta zadnji odstavek bi mogel kdo tudi napačno razlagati v tem smislu, da bi si predstavljal Boga evangelija le kot Boga miline. Naš avtor ne dela te napake. Pač pa čisto po pravici v bistvu poudarja tisto, kar pravi K. Rahner (ki ga dr. Ukmar tudi pozna in večkrat upošteva): V eshatologiji in v oznanjevanju mora biti razločno vidno to, da govorjenje o nebesih in govorjenje o peklju ne ležita na isti ravni. Cerkev oznanja eshatološko dejstvo kot takšno, ki je v Jezusu in svetnikih že nastopilo, namreč dejstvo, da se odrešitvena zgodovina (kot celota) končuje zmagovito kot triumf božje milosti. To pa, da se svobodna volja vsakega posameznega človeka v svojem delovanju lahko dovrši v večnem pogubljenju, oznanja Cerkev le kot resno in zelo realno možnost. Teologija pekla in v Cerкви nujno potrebna preroška grožnja s peklom postavljata zahtevo, če naj bosta ta teologija in ta grožnja res krščanski, da je izključeno iz njih (kot pripovedovanje o naših sedaj danih, sedaj neodpravljljivih možnostih) dvoje: 1. ezoterična (samo nekaterim pridržana) vednost o apokatastazi; 2. že vnaprejšnja vednost za nastop pogubljenja pri kakem človeku ali skupnosti ljudi (kakor da bi nam božja sodba ne bila skrita). Z drugimi besedami: Ne smem trditi, da bodo nazadnje kar vsi ljudje zveličani, pa tudi ne, da bodo ali da so tile in tile prav gotovo pogubljeni.⁸ Sleherni eshatologija se torej mora postavljati pod kritiko evangelija. Vsekakor mora biti povsod vidno, da gre res za veselo oznanilo, čeprav je večkrat ozadje tega oznanila tudi temno, kakor vidimo pri Jezusovem oznanjevanju.

Čisto na zadnji strani rokopisa svoje Eshatologije pravi dr. J. Ukmar: »Naše sedanje življenje je zelo resna zadeva, ker je in mora biti priprava na smrt, na onstransko večno življenje. Pri vsej tej življenjski resnobi pa nas bodri apostol: ‚Veselite se vedno v Gospodu ... Gospod je blizu‘ (Flp 4, 4. 5). Da, blizu je Gospod, blizu so naše poslednje reči, blizu naša eshata, blizu odhod v onstransko, za

sedaj nepoznano življenje. V krščanstvu nam je pa zasijalo upanje blaženega vstajenja, da kakor nas z ene strani žalosti zavest, da bomo umrli, tako nas z druge strani tolaži božja obljuba bodoče neumrljivosti ... Bodimo torej stanovitni, neomahljivi v veri, bogati v delu Gospodovem, v sreči in nezgodi, v veselju in žalosti, ker vemo, da naš trud ni prazen v Gospodu (1 Kor 15, 58).«

Ukmarjeva Eshatologija zelo zasluži natis. Podala je veliko novega, zdravega in koristnega za pristni »aggionnamento« v teologiji in oznanjevanju »poslednjih reči«. Škoda bi bilo, če bi to delo ostalo v rokopisu. – Naravnost občudovanja je vredno, da je mogel ta mož v svoji visoki starosti napisati tako dobro, sveže in koristno delo. Nekakšen »origenizem«, če se smemo tako izraziti, bo iz dela prav lahko odstraniti in bo ta odstranitev čisto na črti globljih avtorjevih namenov. Morda smemo reči, da bo to delo drugega častnega doktorja teološke fakultete v Ljubljani veljalo ne le za zadnje, ampak tudi za najboljše njegovo delo.

Anton Strle, »Moja eshata so že prav blizu . . .« (K še neobjavljenemu delu rajnega msgr. dr. J. Ukmarja, častnega doktorja ljubljanske teološke fakultete, v spomin njegove smrti), v: BV 26(1971)280-287. – Kot dopolnilo te Strletove ocene je koristno prebrati njegovo razpravo: »Živo upanje po vstajenju Jezusa Kristusa od mrtvih« (1 Pt 1,3), v: isti, Živo upanje. Velikonočna skrivnost, Izbrani spisi 3, Družina, Ljubljana 1990, 331-378. Celovit prikaz: A. Strle, Eshatologija. Smrt in večno življenje (Skripta), Ljubljana 1978, 195+5+3 strani. To delo je Strle napisal ob Ratzingerjevi Eshatologiji, ki je pozneje izšla v slovenskem prevodu: Joseph Ratzinger, Eshatologija. Smrt in večno življenje, Marijina kongregacija, Ljubljana 2018, 276 strani.

Eshatologija – Dovršitev sveta in človeka

V zadnjih dveh stoletjih smo dosegli velikanski napredek. V poznanju sredstev znanosti in tehnike in v moči razpolaganja s temi sredstvi naš čas daleč presega vsako prejšnjo dobo. A nečesa nam manjka, nečesa nepogrešljivega: poznanja cilja in namena, poslednjega cilja, za katerega naj človek smiselno vloga ta sredstva; in – če bi bil ta poslednji cilj znan – moči za pravilno razpolaganje s sredstvi. Spet nam prihaja jasneje v zavest človekova končnost, njegova

poslednja onemoglost in krhkost, ko gre za to, da bi resnično – in torej z gotovostjo – spoznal poslednji smisel vsega svojega teženja in prizadevanja; in da bi to tudi uresničil. Sloviti filozof Martin Heidegger (1889–1976) je deset let pred smrtjo izjavil, da nas v današnjem položaju »more rešiti samo Bog, če to hoče«. Človek more tukaj spraviti skupaj samo »pripravljeno pripravljenost« za rešitev s strani Boga, ne more pa sedanje brezizhodnosti, v katero je zagazilo človeštvo, spremeniti niti filozofija, niti pesništvo, niti kakršnokoli drugo teoretično ali praktično človekovo početje samo zase (ne taji pa Heidegger, da more to »človekovo početje« biti zelo pomembno kot prispevek k »pripravljeni pripravljenosti« za božjo rešitev).⁹

Vsekakor je danes ravno vprašanje o prihodnosti človeštva in vesoljstva postalo še posebno odločilnega pomena za naše sedanje življenje. Če ni resničnega (ne izsanjanega, izmišljenega, varljivega) upanja na prihodnost, absolutno prihodnost, tedaj navsezadnje tudi sedanjost postane neznosna, ker izgubi svoj smisel. Nekakšne kroge, večje ali manjše, je sicer mogoče vzpostaviti v omejenih povezavah naše dejavnosti tudi brez misli na absolutno prihodnost in brez zveze z njo. A to ne more prav nič predrugčiti celote. Vprašanje o minljivosti in posebno problem zla obvladuje bivanje sveta in človeka od začetka do konca. Noben še tako brez meja mišljeni človeški napredek nikdar ni sposoben, da bi tudi le na najmanjšem mestu pretrgal to mrežo minljivosti, razpadanja in smrti, to mrežo, ki zaobsega celotno vesoljstvo, to mrežo, ki sta jo vrgla na vesoljstvo prostor in čas.

»Le neskončni, nad prostor in čas ter nad njune zakone razpadanja in smrti vzvišeni, Božji Stvarnik bi mogel to storiti. Toda kako bi mogel to on, ki – kot absolutni duh – nima sploh nič opraviti s prostorom in časom? – Da to more in ne le more, marveč da je to tudi storil, za to nam daje jamstvo Kristusov dogodek. Bog v človeškem telesu, Bog, ki si ni le po zunanje privzel človeško podobo, marveč je poslal človek tako korenito in bistveno, da ga je treba imenovati najpristnejšega in najpopolnejšega od vseh ljudi celotne dobe sveta.

In zato je njegova najprvotnejša, najpomembnejša in najpotrebnejša naloga ne to, da z vsemogočnostjo, ki mu pristoji kot <Božji

Besedi», človeku odvzame križ bivanja na svetu, marveč nasprotno, da ta križ bivanja v njegovi poslednji grozovitosti vzame nase in ne kloni pred njim. Le tako je Odrešenik vreden, da se mu v veri in zaupanju izročamo. S takšno in samo s takšno vero je mogoče pretrgati obroč nihilizma. Kajti takšna vera vzpostavlja sredi navideznih brezuspešnosti in praznote bivanja tako posameznega človeka kakor tudi svetovne zgodovine upanje na takšno življenje pri Bogu, ki zmaguje nad smrtjo, upanje na življenje, ki nam ga je pridobil Kristus.«¹⁰

O takšnem »upanju, ki ne osramoti« (Rim 5, 5), upanju, ki ne temelji na »izmišljenih pravljičah« (1 Pt 1,16), upanju na absolutno prihodnost človeštva in celotnega vesoljstva razpravlja pričujoča knjiga. Dr. Ciril Sorč je vprašanju o upanju posvetil že svojo doktorsko disertacijo.¹¹ Zdaj pa je pod vidikom teologije upanja napisal knjigo, ki jo bodo slušatelji Teološke fakultete (pa tudi Teološko-pastoralne šole) mogli s pridom uporabljati kot učbenik pri študiju eshatologije. Knjiga je napisana na dostojni in resni strokovno-teološki ravni, s primernim in kritično prehtanim upoštevanjem izsledkov tudi najnovejšega in najboljšega tovrstnega slovstva velikih evropskih jezikov, obenem pa prijetno in razumljivo za vsakega količjak izobraženega človeka, čeprav ni nikoli študiral teologije. Zlasti bo koristna za tiste, ki morajo kot kateheti in katehistinje dajati odgovor vsakomur, ki hoče vedeti »razlog za naše upanje (1 Pt 3,15).

Knjiga nosi naslov *Eshatologija – Prihodnost sveta in človeka* in ne Nauk o poslednjih rečeh, kakor so eshatologijo še pred nedavnim navadno poimenovali. Tako avtor že z naslovom opozori, da vprašanja o poslednjem človekovem cilju obravnava s takšne strani in pod takšnimi vidiki, da se jasno pokaže, da tu ne gre za nekakšne reči, za neosebne predmete; gre namreč za dogajanja, ki zadevajo osebe: ljudi – pa tudi sveta, »ki je tesno zvezan s človekom in se po njem približuje svojemu namenu« (C 48), – poklicanih, da se v času zemeljskega romanja v hoji za križanim in poveličanim Božjim Sinom pripravijo na večno, nedopovedljivo osrečujočo deležnost brezdanjega bogastva triosebnostne Skrivnosti, ki je Bog sam, absolutna prihodnost človeštva in vesoljstva.

Takšna eshatologija ne nagiblje človeka k napačni, nekrščanski svetobežnosti in k brezbriznosti za sedanje zemeljsko življenje, k nezainteresiranosti za graditev bolj zares človeške in pravičnejše ter srečnejše družbe. Nasprotno! Ko nam v naslonitvi na nevsiljivo resnico Božje besede, ki »obstane na veke« (Iz 40,8; prim. 1 Pt 1,23–25), odpira pogled na svetlo, veličastno prihodnost, obljubljeno od Boga stvarnika in odrešenika, nas ne vabi k begu v brezčasnost in nedejavnost, marveč nas že s tem samim živo spodbuja, naj bomo čim bolj vneti sodelavci z Bogom samim pri dopolnitvi časov in dovržitvi sveta.

Sorčeva *Eshatologija* je v svoji celoti nekakšen komentar k naslednjemu bogatemu besedilu drugega velikanskega cerkvenega zbora: »Tistim, ki verujejo božji ljubezni, prinaša Kristus gotovost, da je vsem ljudem odprta pot ljubezni in da naporji za vzpostavitev vesoljnega bratstva niso prazni. Obenem opominja, da je treba hoditi po poti ljubezni ne samo v velikih stvareh, ampak tudi in predvsem v navadnih okoliščinah življenja ... S svojim vstajenjem je bil Kristus postavljen za Gospoda, ki mu je dana vsa oblast v nebesih in na zemlji, in z močjo svojega Duha že deluje v srcih ljudi; in ne prebujajo v njih le hrepenenja po prihodnjem veku, ampak že s tem samim tudi oživlja, očiščuje in krepi (iste velikodušne težnje, s katerimi si družina ljudi prizadeva, da bi napravila svoje življenje bolj človeško in bi si v ta namen podvrgla vso zemljo ... Opomnjeni smo seveda, da človeku nič ne pomaga, če si ves svet pridobi, sam sebe pa pogubi. Vendar pa pričakovanje nove zemlje ne sme oslabiti, marveč spodbuditi vnemo za delo na tej zemlji, kjer raste tisto telo nove človeške družine, ki že more dati nekak obris novega sveta. Zato je zemeljski napredek treba sicer skrbno razlikovati od rasti Kristusovega kraljestva, vendar pa je ta napredek, kolikor more prispevati k boljši ureditvi človeške družbe, velikega pomena za božje kraljestvo. – Vrednote človeškega dostojanstva, bratskega občestva in svobode, vse te odlične sadove narave in našega truda, bomo namreč potem, ko smo jih v Gospodovem duhu in po Gospodovi zapovedi razvijali na zemlji, znova našli, toda očiščene vsakega madeža, presvetljene in preobražene. Zgodilo se

bo to tedaj, ko bo Kristus izročil Očetu večno in vesoljno kraljestvo ... V skrivnosti je to kraljestvo že navzoče na tej zemlji; doseglo pa bo svojo dovršitev ob Gospodovem prihodu« (CS 38 in 39).

Pred dobrim desetletjem sta v slovenščini skoraj v istem času izšli knjigi, ki govorita o istih temeljnih vprašanjih iz eshatologije kakor Sorčeva knjiga, vendar pod močno drugačnimi vidiki, in obe sta že zdavnaj pošli. Eno je napisal Jakob Ukmar (1878–1971), eden najznamenitejših in najuglednejših slovenskih mož našega stoletja, čeprav jo je zasnoval tedaj, ko mu je bilo že več kot devetdeset let, je vendar mogel zapisati: »S tem spisom nudim nauk o poslednjih rečeh ali eshatologijo, ki skuša biti na ravni sedanje teološke znanosti ... V nekaterih poglavjih orjem ledino. Tu pa tam sem se oddaljil od tradicionalne linije, ker se mi zdi stvar še v svobodni teološki diskusiji.« In kritik Ukmarjeve knjige je tudi ob najstrožjem merilu moral pristaviti: »Njegova eshatologija sicer ni mogla upoštevati vsega napredka v teologiji, vendar pa je podala zelo veliko novega, zelo zdravega in koristnega za pristni ‚aggiornamento‘ v teologiji in oznanjevanju ‚poslednjih reči‘. Naravnost občudovanja je vredno, da je mogel ta mož v tako visoki starosti napisati tako dobro, sveže in koristno delo.«¹² – Drugo, čisto svojevrstno, v bleščečem in sočnem pesniškem jeziku napisano delo s področja eshatologije je izpod peresa zelo poznanega in mnogostransko plodovitega slovenskega pisatelja Alojza Rebule; kajti v svojem jedru je knjiga *Smer nova zemlja*¹³ eshatologija, in sicer ob vsej izrazito leposlovni obliki tudi miselno-teološko prepričljiva.

Obema primorskima Slovencema z onstran meje se je zdaj v obravnavanju vprašanja o naši poslednji, a prav zato v globini že zdaj vedno prisotni prihodnosti pridružil še primorski Slovenec s tostran meje. Njegova eshatologija je zamišljena kot znanstveno-teološko delo in je glede na tematiko in duha obravnavanja izrazito koncilsko in pokoncilsko, a to v najboljšem pomenu, v pomenu prenove v duhu pristnega evangelija, ki je končno Kristus sam. Naj bi – podobno kakor omenjeni – tudi Sorčeva *Eshatologija* bila tako ugodno sprejeta, da bo kmalu pošla. Saj je njena vsebina nadvse pomembna za naš čas. Prav s tem, da obrača naše poglede

nasproti veličastni prihodnosti, ki nam jo – ob našem svobodnem sodelovanju – pripravlja v svoji nedoumljivi ljubezni Troedini Bog, nam daje kar najkrepkejšo spodbudo za spolnjevanje naših krščanskih in človeških nalog v sedanjosti. Saj če je J. Ukmar mogel ob koncu povzeti svojo eshatologijo z besedami sv. Pavla: »Moji ljubi bratje, bodite stanovitni, neomahljivi, vedno uspešni v Gospodovem delu, ker veste, da vaš trud ni prazen v Gospodu« (1 Kor 15,58), je Sorčevo *Eshatologijo* mogoče v kratkem izraziti z naslednjim besedilom drugega vatikanskega koncila: »Kristjani naj niti od daleč ne mislijo, kakor da stvaritve človeške bistrosti in moči nasprotujejo božji mogočnosti in kakor da bi z umom obdarjena stvar bila nekakšen tekmeč v odnosu do Stvarnika. Nasprotno, prepričani so, da so zmage človeškega rodu znamenje božje veličine in sad neizrekljivega božjega načrta. A čim bolj raste moč ljudi, tem bolj se razširja področje njihove odgovornosti, tako posameznikov kakor tudi skupnosti. Iz tega vidimo, da krščansko oznanilo nikakor ne odvrača ljudi od graditve sveta, nikakor jih ne žene v zanemarjanje blaginje bližnjega, marveč jih na dolžnosti v tej smeri še tesneje priklepa« (CS 34). Koncil s tem ne zahaja v nasprotje nauka apostola narodov, marveč le pove, da je njegovo besedo o Gospodovem delu treba razumeti v luči njegove trditve v istem pismu: »Vse je vaše Svet, življenje in smrt, sedanjost in prihodnost. Vse je vaše, vi pa Kristusovi, Kristus pa božji« (1 Kor 3, 22.23).

K tistemu, kar sem zapisal v spremni besedi k prvi Sorčevi knjigi z eshatološko tematiko, ki je izšla leta 1987, dostavljam zdaj naslednje:

Za njeno visoko kvaliteto zgovorno pričuje že to, da je tako hitro, prej kakor v desetih letih, postala potrebna nova izdaja. V le-tej je prof. Ciril Sorč upošteval razvoj eshatologije v zadnjem desetletju tako po svetu kakor pri nas in v skladu s tem navedel tudi novo slovstvo.

Prejšnja izdaja je zdaj snovno (čeprav ne v vsebinskem nasprotju s prvo) tako predelana, izpopolnjena in razširjena, da je upravičeno dobila nov naslov: *Eshatologija – Dovršitev sveta in človeka*.

Avtor je razširil poglavja: o eshatološkem upanju; o prihodnosti sveta kot ekološkem vprašanju; o smrti in novih vprašanjih, ki so z njo povezana (npr. spremljanje umirajočih); o vmesnem stanju (v času med smrtjo posameznika in vesoljnim vstajenjem ob Kristusovem prihodu v slavi); o vprašanju večnega pogubljenja, pri čemer je med drugim navedel izredno zanimivo stališče p. Teilharda de Chardina: »Moj Bog, med vsemi skrivnostmi, v katere moramo verovati, brez dvoma ni nobene, ki bi bolj prizadela naše človeške poglede ... Moj Bog, rekel si mi, da moram verovati v pekel. Vendar pa si mi tudi prepovedal, da bi z absolutno gotovostjo mislil o nekom, češ pogubljen je. Torej ne bom skušal tukaj ogledovati pogubljenih, – tudi ne kakorkoli zvedeti, ali taki obstajajo. Pač pa bom na tvojo besedo sprejel pekel kot sestavno prvino veseljstva; molil bom in meditiral, dokler se mi ta strahotna stvar ne pokaže kot okrepcujoče, še več, osrečujoče dopolnilo k tistim uvidom v tvojo vsepričujočnost, ki si mi jih ti sam odprl.«¹⁴

Povsem novo je poglavje o reinkarnaciji (preseljevanju duš) kot eni od predstav o nadaljevanju življenja po smrti. Temeljiteje je obdelana zato, ker je danes v našem prostoru zelo privlačna, čeprav neskladna s krščanstvom. V posebni točki je prikazano vprašanje o cilju (namenu) stvarstva; a tudi vprašanje milenarizma (hiliazma), ki na pragu novega tisočletja dobiva nove spodbude; in pa vprašanje apokatastaze (po Ukmarjevem izrazu svetovne poravnave). Z veliko prepričljivostjo je življenje v Troedinem Bogu prikazano kot poslednja in najvišja uresničitev človeka.

Ob pazljivem branju knjige *Eshatologija – Dovršitev sveta in človeka* živo začutimo, da ni prihodnosti za človeštvo brez prihodnosti za celotno stvarstvo in ne prihodnosti za posameznika brez prihodnosti za človeštvo. Zato nas krščanska eshatologija obvezuje k odgovornosti pri uporabljanju naravnih in nadnaravnih darov na poti do veličastnega »cilja onkraj meja zemeljske bednosti« (CS 18).

Knjiga je napisana z znanstveno resnobo in natančnostjo, hkrati pa v nezapleteni in prijetni govorici, razumljivi vsakemu količkar izobraženemu človeku. Tako bo – še bolj kot prejšnja – kar najbolj uporabna ne le za strokovno-študijske (in oznanjevalno-katehet-

ske) namene, marveč tudi kot izvrsten pripomoček za okrepitev krščanskega življenja sredi sveta na pragu novega tisočletja, v času, ki ga je tako živo zaznamoval klic papeža Janeza Pavla II. vsem Slovencem: »Prestopite tudi vi, skupaj z menoj, skupaj z vso Cerkvijo, prag upanja!« - Ljubljana, na praznik vseh svetih 1996.

Anton Strle, *Spremna beseda k Ciril Sorč, Eshatologija – Dovršitev sveta in človeka, Priročniki Teološke fakultete 10, Ljubljana 1997, str. 7–12.*

Opombe

¹ Glej Promocija dr. J. Ukmarja za častnega doktorja Teološke fakultete v Ljubljani, v: BV 30(1970)48–51.

² Dr. J. Ukmar, *Nauk o božji materi ali mariologija*, izd. Goriška Mohorjeva družba 1969, 267 str.

³ L. 1959 je izšla 2. nespremenjena izdaja.

⁴ M. Schmaus, *Katholische Dogmatik IV*, München 1959, 407; Ukmar to navaja na str. 303.

⁵ Navedem naj samo nekatere, čeprav bi jih mogel polno drugih: A. Tanquerey-J. Bord, *Synopsis theol. dogm. III*²⁴, Paris 1938, n. 1139, pravi, da je večnost pekla »de fide a) ex Symbolo Athanasiano« (na drugem mestu navaja 4. lateranski koncil: Denz. 429); A. Piolanti, *De novissimis*, Marietti 1960, p. 67: »Aeternitas inferni... definita est in Symbolo ‚Quicumque‘ ...«; C. Pozzo, *Teologia dell'aldilà*, Edizioni Paoline, Rim 1970, p. 255 sl. in 259, pravi, da je večnost pekla definirana na 4. later. koncilu, pa tudi v simbolu ‚Quicumque‘; itd.

⁶ Podrobnosti o tem glej C. Pozzo, v op. 5 nav. d., 258.

⁷ Slov. prev. gl. v: BV 28(1968)295. Tudi v: *Vera Cerkev*, MD, Celje 1977 in 1997, 477–484, tu 479.

⁸ K. Rahner, *Eschatologie*, v: *Sacramentum Mundi I*, Freiburg 1967, 1188 sl.

⁹ Prim. *Der Spiegel*. 31. 5.1976; nav. dr. T. Vereš, v: *Glas Koncila*, 12–13. 6. 1976, 2; prim. J. Ratzinger, *Eschatologie*, Regensburg 21978, 165.

¹⁰ K. Pflieger, *Christusfreude. Auf den Wegen Theilhards de Chardin*, Frankfurt a. M.² 1974, 60.

¹¹ Prim. C. Sorč, *Soočenje z Moltmannovo teologijo upanja*. Inavguralna disertacija, Vipava 1980. Podobno tematiko obravnava C. Sorč v razpravi *Ustvarjeni za veselje*, v: BV 42(1982)200–214.

¹² Prim. J. Ukmar, *Nauk o poslednjih rečeh ali eshatologija*, Škedenj pri Trstu 1972, 5–9.

¹³ Prim. A. Rebula, *Smer nova zemlja. Šest meditacij*, Celje 1972.

¹⁴ P. Teilhard de Chardin, *Božje okolje*, MD, Celje 1975, 114

MOLITEV ZA BEATIFIKACIJO ANTONA STRLETA

Sveti troedini Bog,
svojega služabnika Antona Strleta
si poklical, da Ti je kot duhovnik, spovednik in bogoslovni učitelj
zvesto služil v veri, upanju in ljubezni.
Z globokim molitvenim življenjem in obhajanjem
evharistije je spolnjeval svoje vsakodnevne dolžnosti.
V luči svojega vodila »Povsod Boga«
se je popolnoma izročil Jezusovemu in Marijinemu Srcu.
(*Na njegovo priprošnjo Te prosim za*).
Daj, da bo pred vesoljno Cerkvijo prištet med blažene.
Po Kristusu, našem Gospodu.
Oče naš. Zdrava Marija. Slava Očetu.

*Uslíšanja sporočite na: Nadškofija Ljubljana, Ordinariat,
Ciril-Metodov trg 4, p. p. 1990, 1001 Ljubljana.
Imprimatur, Nadškofija Ljubljana, 26. 3. 2014, št. 342/14*

Angleško:

Almighty God, Father, Son and Holy Spirit,
You called your servant Anton Strle
to serve You as priest, confessor and professor of theology.
In faith, hope and love he glorified You
and spent himself for the salvation of souls.
He faithfully carried out his daily duties
through the strength received from a deep life of prayer,
the celebration of the Eucharist and a generous spirit of sacrifice.
In the light of his motto »God everywhere«,

he fully entrusted himself to the hearts of Jesus and Mary.
Through the intercession of Anton Strle I come to you with my
petition. (*silence*)

Grant that he may be beatified by the Church.

We make this prayer through Jesus Christ our Lord. Amen.

Our Father, Hail Mary, Glory Be.

*Please send all answers to prayer to the Archdiocese of Ljubljana:
Ordinariat, Ciril-Metodov trg 4, p. p. 1990, 1001 Ljubljana, Slove-
nia.*

Češko:

Svatý Trojjediný Bože,
svého služebníka Antona Strle jsi povolal,
aby Ti ve víře, naději a lásce
sloužil jako kněz, zpovědník a profesor teologie.
Živen hlubokou modlitbou a slavením eucharistie
věrně plnil své každodenní povinnosti.
Ve světle svého hesla »Bůh ve všech věcech«
se cele svěřil Ježíšovu a Mariině srdci.
(*Na jeho přímluvu Tě prosím o ...*)
Dej, ať ho církev přečte k blahoslaveným.
Prosíme o to skrze Krista, našeho Pána. Amen.
Otče náš. Zdravas Maria. Sláva Otcí.

*Vyslyšení modlitby oznamte na adresu: Arcidiecéze Ljubljana,
Ordinariát, Ciril-Metodov trg 4, p. p. 1990, 1001 Ljubljana, Slo-
vinsko.*

Francosko:

Dieu trois fois saint,
Tu as appelé ton serviteur Anton Strle à te servir comme prêtre,
confesseur et professeur de théologie.
Il t'a glorifié par sa vie de foi, d'espérance et d'amour
toute donnée au salut des âmes.

Puisant sa force dans une vie de prière intense, dans la célébration de la sainte Eucharistie et un généreux esprit de sacrifice, il a accompli fidèlement ses devoirs quotidiens. Conformément à sa devise »Dieu en toute chose« il s'est entièrement abandonné aux Cœurs de Jésus et de Marie. Sûr de son intercession, je te demande d'exaucer ma prière.
(Silence)

Permetts que l'Eglise le compte bientôt parmi les bienheureux. Nous te le demandons par Jésus Christ notre Seigneur. Amen. Notre Père, Je vous salue Marie, Gloire au Père.

Merci de communiquer les faveurs obtenues à l'archidiocèse de Ljubljana :
Nadškofija Ljubljana, Ordinariat, Ciril-Methodov trg 4, p. p. 1990, 1001 Ljubljana, Slovénie.

Hrvaško:

Sveti trojedinu Bože,
svojega službenika Antona Strle pozvao si
da Ti služi kao svećenik, ispovjednik i profesor teologije.
U vjeri, nadi i ljubavi proslavio je Tebe
predajući svoj život za spas duša.
Vjerno je ispunjavao svoje dužnosti
snagom dubokoga molitvenoga života,
slavljenjem svete Euharistije
i u duhu velikodušne spremnosti na žrtvu.
U svjetlu svojega gesla »Posvuda Bog«
izručio se potpuno Isusovom i Marijinu Srcu.
(Molim te po njegovu zagovoru za...)
Daj da ga Crkva ubroji među svoje blaženike.
To Te molimo po Kristu, Gospodinu našem. Amen.
Oče naš. Zdravo Marijo. Slava Ocu.

*Uslišanja pošaljite na: Nadškofija Ljubljana, Ordinariat,
Ciril-Methodov trg 4, p. p. 1990, 1001 Ljubljana.*

Italijansko:

O Dio d'infinita santità,
tu hai chiamato il tuo servo Anton Strle
a servirti come sacerdote, confessore e professore di teologia.
Con fede, speranza e carità ti ha glorificato
in una vita tutta spesa per la salvezza delle anime.
Fortificato dalla preghiera intensa,
dalla degna celebrazione dell'Eucaristia
e da un generoso spirito di sacrificio,
ha compiuto fedelmente i suoi doveri quotidiani.
Secondo il suo motto, »Dio in tutte le cose«,
si è affidato pienamente ai Cuori di Gesù e di Maria.
Fiducioso nella sua intercessione ti chiedo di esaudire la mia
preghiera... (*silenzio*)
Concedi che la Chiesa lo annoveri presto nel numero dei suoi
beati. Per Cristo nostro Signore. Amen.
Padre nostro, Ave Maria, Gloria al Padre

*Le grazie ricevute si possono comunicare all'Arcidiocesi di Lubiana:
Indirizzo: Nadškofija Ljubljana, Ordinariat, Ciril-Metodov trg 4,
p. p. 1990, 1001 Ljubljana, Slovenia.*

Madžarsko:

Szentháromság egy Isten!
Te Anton Strle szolgálodat arra hívtad,
hogy papként, gyónatóként és teológiaprofesszorként
szolgáljon Neked. Hitben, reményben
és szeretetben dicsőített meg Téged,
és a lelkek üdvösségének szentelte életét.
Mély imaéletének és az Eucharisztia
ünneplésének erejében nagylelkűen és
áldozatos lélekkel teljesítette napi kötelességeit.
»Midenütt Istent« – mottójának fényében
egészen Jézus Szívének és Szűz Mária

Szeplőtelen Szívének ajánlotta fel magát.
Közbenjárását kérve jövök Hozzád szándékkal.

(Csend)

Add, hogy az Egyház a boldogok között
tisztelhesse őt.

Krisztus, a mi Urunk által. Amen.

Miatyánk; Üdvözlégy; Dicsőség.

*Imameghallgatásokat a Ljubljana-i Főegyházmegyei Hivatalban
szíveskedjenek jelenteni. Ciril-Metodov trg 4, p. p. 1990, 1001
Ljubljana.*

Nemško:

Heiliger dreifaltiger Gott,

Du hast deinen Diener Anton Strle berufen,
dir als Priester, Beichtvater und Theologieprofessor zu dienen.

In Glaube, Hoffnung und Liebe hat er dich verherrlicht
und sich für das Heil der Seelen hingegeben.

In der Kraft eines tiefen Gebetslebens,
der Feier der heiligen Eucharistie und eines grossmutigen Opfer-
geistes hat er seine täglichen Pflichten treu erfüllt.

Im Licht seines Wahlspruchs »Überall Gott«

vertraute er sich ganz den Herzen Jesu und Mariens an.

Auf seine Fürbitte komme ich mit meinen Anliegen zu dir.

(Stille)

Gib, dass er von der Kirche unter die Seligen gezählt werde.

Darum bitten wir durch Christus, unseren Herrn. Amen.

Vater unser; Begrüßet seist du, Maria; Ehre sei dem Vater...

*Gebetserhörungen mitteilen an die Erzdiözese Ljubljana,
Ordinariat, Ciril-Metodov trg 4, p. p. 1990, 1001 Ljubljana, Slowe-
nien.*

Nizozemsko:

Heilige Drievuldige God,

Gij hebt Uw dienaar Anton Strle geroepen om U als priester, biechtvader en professor te dienen. In geloof, hoop en liefde heeft hij U steeds verheerlijkt en zich ten volle gegeven voor het zielenheil van velen.

Gesterkt door een diep gebedsleven en door de heilige Eucharistie vervulde hij zijn dagelijkse plichten trouw en met grote offerbereidheid.

Zijn leuze »overall God« indachtig, heeft hij zich volledig aan de heilige Harten van Jezus en Maria toevertrouwd.

Op zijn voorspraak breng ik mijn intenties tot U. (*stilte*)

Verleen ons in uw goedheid dat de Kerk hem onder uw zaligen mag rekenen. Dat vragen wij U door Christus onze Heer. Amen.

Onze Vader; Wees gegroet; Eer aan de Vader.

Gelieve eventuele gebedsverhoringen te melden aan het aartsbisdom Ljubljana, Ordinariaat, Ciril-Methodov trg 4, postbus 1990, 1001 Ljubljana, Slovenië.

Poljsko:

Najświętszy Trójjedyny Boże,

Ty powołałeś swojego sługę Antona Strle

aby służył Ci jako kapłan, spowiednik i profesor teologii.

Uwielbił Cię wiarą, nadzieją i miłością,

i poświęcił się zbawieniu dusz.

Wiernie wypełniał swoje codzienne obowiązki

mocą głębokiego życia modlitwy, sprawowania Eucharystii

i wspianałomyślnego ducha ofiary.

Zgodnie ze swoim mottem »Bóg we wszystkim«

powierzył się całkowicie Sercu Jezusa i Maryi.

Przez jego wstawiennictwo zwracam się do Ciebie z moją

prośbą. (*chwila ciszy*)

Spraw, aby został zaliczony przez Kościół do grona błogosławionych. Prosimy o to przez Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Ojczy nasz... Zdrowaś Mario... Chwała Ojcu...

Informacje o wysłuchaniu modlitwy prosimy przesyłać do archidiecezji Lublana, Ordinariat, Ciril-Metodov trg 4, p. p. 1990, 1001 Ljubljana, Słowenien.

Portugalsko

Ó Deus, Trindade Santa,
 Vós chamastes o Vosso servo Anton Strle
 a servir-vos fielmente na fé, esperança e caridade, como sacerdote,
 confessor e professor de teologia.
 Ele cumpriu as suas obrigações quotidianas com uma profunda
 vida de oração
 e com a digna celebração da eucaristia.
 À luz do seu lema »Deus em todas as coisas«,
 entregou-se totalmente aos Corações de Jesus e Maria.
 (Por sua intercessão, peço-vos que me concedeis a graça....)
 Concedei-nos que a Igreja o conte entre os seus Bem-aventurados.
 Pai nosso. Avé Maria. Glória ao Pai.

Solicitamos que as graças recebidas sejam comunicadas para o endereço: Nadškofija Ljubljana, Ordinariat, Ciril-Metodov trg 4, p. p. 1990, 1001 Ljubljana, Sloveni

Rusko:

Молитва о причислении к лику блаженных
 Пресвятая Троица, Единый Боже,
 Ты призвал своего слугу Антона Стрле,
 Чтобы он как священник, исповедник и преподаватель
 богословия верно служил тебе в вере, надежде и любви.
 Он своей глубокой молитвенной жизнью и
 священнопроднованием Евхаристии исполнял свои
 ежедневные обязанности.
 Согласно своему девизу »Бога повсюду« он всецело вручил
 себя Сердцу Иисуса и Марии.

(По его заступничеству мы просим тебя о).

Дай, чтобы он был причислен вселенской Церковью к лику блаженных.

Во Христе, Господе нашем.

Отче наш. Радуйся Мария. Слава Отцу.

Об услышанной по заступничеству свящ. Антона Стрле молитве сообщайте по адресу: Nadškofija Ljubljana, Ordinariat, Ciril-Metodov trg 4, p. p. 1990, 1001 Ljubljana.

Špansko:

O Santo Dios Trino,
que llamaste a tu siervo Anton Strle,
sacerdote, confesor y profesor de teología,
para que fielmente te sirviera con fe,
esperanza y caridad.

Con una profunda vida de oración
y con la digna celebración de la eucaristía
cumplió sus deberes cotidianos.

A la luz de su lema

»Dios en todas las cosas«
se ofreció completamente
al Corazón de Jesús y de María.

*(Confiando en su intercesión te ruego
que escuches mi petición por...)*

Concede que la Iglesia universal
lo cuente pronto entre sus beatos.

Por Jesucristo nuestro Señor.

Padrenuestro, Avemaría, Gloria.

Comunicad los favores recibidos a:

*Curia de la Archidiócesis de Ljubljana, Slovenia, Ciril-Metodov trg
4, p.p. 1990, 1001 Ljubljana.*

Vsebinsko kazalo za Communio 2019

Communio 1/2020: Papež Benedikt XVI., Katoliško duhovništvo

Papež Benedikt XVI., Katoliško duhovništvo (1-17)
 Janez Ferkolj, Temveč reši nas hudega (18-24)
 Justina Metzdorf OSB, Bog ustvarja prostor (25-33)
 Jean-Robert Armogathe, O embolizmu (34-39)
 Benedikt Kranemann, Eksorcizem v krstnem bogoslužju (40-47)
 Elio Guerriero, Kristjanovo poslanstvo v svetu (48-76)
 Christian Mansour, Dragi prijatelj! (77-88)

Communio 2/2020: Grška tragedija

Brane Senegačnik, Grška tragedija: zgodovinska podoba in duhovno obzorje (89-115)
 Hugo Rahner, Igrajoči človek (116-127)
 Jean-Robert Armogathe, Krščanski Evripid (128-135)
 Jan-Heiner Tüek, Umiranje za druge (136-148)
 Peter Seewald, Papa emeritus Benedikt in papež Frančišek (149-163)
 Peter Seewald, Zadnja vprašanja Benediktu XVI. (164-1717)
 Kardinal Robert Sarah, »Epidemija razpihava dim varljivosti« (172-184)
 Anton Štrukelj, Sv. papež Janez Pavel II. in kardinal Hans Urs von Balthasar (185-208)

Communio 3/2020: Veličastni Bog

Papež Benedikt XVI., Pismo ob smrti brata Georga (209-211)
 Papež Benedikt XVI., Sv. Janez Pavel II. (212-217)
 Hans Urs von Balthasar, Papež sv. Janez Pavel II. (218-222)
 Hans Urs von Balthasar, Sveta Trojica: Bog je sobivanje (223-226)
 Anton Strle, Bog kot »sveti« (227-243)
 Ciril Sorč, Krščanski Bog je troosebni Bog (244-262)
 Jean-Pierre Batut, Edinstvenost in očetovstvo Boga (263-279)
 Rémi Brague, Edini Odrešenik (280-292)
 Jean Corbon, Zakrament zakramentov (293-296)

Communio 4/2020: Anton Strle: Povsod Boga!

Anton Štrukelj, Uvodnik (297-298)
 Anton Strle, Jezus Kristus (299-324)
 Anton Strle, Devica Marija (325-340)
 Anton Strle, Evangelizacija (341-365)
 Anton Strle, Newman in prenova (366-379)
 Anton Strle, Večno življenje (380-399)
 Molitev za beatifikacijo Antona Strleta (400-407)

Vsebinsko kazalo za Communio 2020 (408)

MEDNARODNA KATOLIŠKA REVIJA COMMUNIO

Nemška: INTERNATIONALE KATOLISCHE ZEITSCHRIFT COMMUNIO
Schenkenstrasse 8-10, A-1010 Wien, Dr. Jan-Heiner Tück, info@communio.de

Italijanska: RIVISTA INTERNAZIONALE DI TEOLOGIA E CULTURA COMMUNIO
JACA BOOK, Via Frua 11, I-20146 Milano, Dr. Aldino Cazzago, communio@jacabook.it

Hrvaška: MEĐUNARODNI KATOLIČKI ČASOPIS COMMUNIO,
Kršćanska sadašnjost, Marulićev trg 14, HR-41001 Zagreb, Dr. Ivica Raguž, communio.hr@gmail.com

Ameriška: COMMUNIO. INTERNATIONAL CATHOLIC REVIEW
Washington, D.C. 20017, P.O.Box 4557, Dr. David L. Schindler, communio@aol.com

Francoska: REVUE CATHOLIQUE INTERNATIONALE COMMUNIO
F-75004 Paris, 5, passage Saint-Paul, Dr. Serge Landes, communio@neuf.fr

Nizozemska: COMMUNIO. INTERNATIONAAL KATHOLIEK TIJDSCHRIFT
B-Groenstraat 57, B-2860 Sint-Katelijne-Waver, wilkens@rodluca.nl

Španska: REVISTA CATÓLICA INTERNACIONAL DE PENSAMIENTO Y CULTURA COMMUNIO
Andrés Mellado, 29 2ªA, E-28015 Madrid, Dr. Gabriel Alonso, Procommunio@communio-es.com

Poljska: MIĘDZYKRAJOWY PRZEGLĄD TEOLOGICZNY COMMUNIO
Ołtarzew, Kilińskiego 20, PL 05-850 Ożarów Mazowiecki,
Prof. Paweł Góralczyk, Dr. Alfred Dyr, adyr@sac.org.pl

Portugalska: COMMUNIO. REVISTA INTERNACIONAL CATÓLICA
Universidade Católica Portuguesa Palma de Cima, P-1649-023 Lisboa, Dr. Henrique de Noronha Galvão,
communio@lisboa.ucp.pt

Argentinska: REVISTA CATÓLICA INTERNACIONAL COMMUNIO
Sánchez de Bustamante 2662(1425) Buenos Aires, Argentina, Dr. Luis Balaña,
communioargentina@gmail.com.ar

Madžarska: COMMUNIO. NEMZETKOZI KATOLIKUS FOLYORAT
H-1053 Budapest, Papnövelde n.7, Dr. Pál Bolberitz, communio@cela.hu

Ukrajinska: МІЖНАРДНИЙ БОГОСЛОВСЬКИЙ ЧАСОПИС СОПРИЧАСТЯ
МОНАСТІР МОНАХІВ СТУДІЙСЬКОГО УСТАВУ, Užgorod/Lviv

Češka: MEZINÁRODNÍ KATOLICKÁ REVUE COMMUNIO
CZ 11000 Praha 1, Husova 8, Dr. Prokop Broz, communio@serznam.cz

Brazilska: REVISTA INTERNACIONAL DE TEOLOGIA E CULTURA COMMUNIO
Rua São Pedro Alcântara, 12. Centro, Petrópolis, RJ 25.685-300, Dr. Edson de Castro Homem,
communio@cieep.org.br

Mednarodna katoliška revija Communio. Naslov uredništva in uprave: Družina d.o.o., Krekov trg 1, 1001 Ljubljana, p.p. 95, tel. 01/360-28-28, faks 01/360-28-29. E.mail: anton.strukelj@guest.arnes.si – Revija izhaja štirikrat letno. Cena posameznega zvezka: 8,50 €. Letna naročnina: 34,00 €, za tujino 41,60 €, letalska 44,00 €. DDV je vključen v ceno. Domači naročniki nakazujejo naročnino na transakcijski račun Družina d.o.o. NLB 02014-0015204714, Krekov trg 1, 1000 Ljubljana; naročniki iz tujine nakazujejo denar na devizni račun pri NLB d.d., Trg republike 2, 1520 Ljubljana, IBAN: SI56020140015204714, Družina d.o.o., Krekov trg 1, Ljubljana, SLO SWIFT oz. BIC: LJBASI2X. – Revija izhaja s finančno podporo ARRS.
ISSN 1408-9580

*Člani Mednarodne teološke komisije na avdienci papežu sv. Pavlu VI.
v Vatikanu 1976*

8,50 €

3 830031 50361